

Vertegenwoordigers van de nacht

Een kwalitatief onderzoek naar de vertegenwoordiging van het
nachtleven door nachtburgemeesters

Joeri Koops

Vertegenwoordigers van de nacht

Een kwalitatief onderzoek naar de vertegenwoordiging
van het nachtleven door nachtburgemeesters

Joeri Koops

5742641

Masterscriptie Bestuur en Beleid

Judith G. van Erp

Barbara Vis

Utrecht, juni 2021

Universiteit Utrecht

Woord vooraf

In de week dat ik mijn onderzoek afsluit, opent het nachtleven haar deuren. Een samenloop van omstandigheden waarbij ik een brede glimlach niet kan onderdrukken.

Voor u ligt mijn masterscriptie ‘Vertegenwoordigers van de nacht’. In de zoektocht naar een mooi onderwerp stuitte ik op een voor mij op dat moment nog vrij onbekend fenomeen: nachtburgemeesters. Een onderwerp dat mijn interesse in bestuurskunde en het nachtleven combineerde en alleen maar deed groeien. De afgelopen maanden heb ik dan ook met veel plezier gewerkt aan een onderzoek naar de vertegenwoordiging van het nachtleven door nachtburgemeesters. De maatregelen omtrent Covid-19 vormde bij tijd en wijle een beperking, maar zorgde juist ook voor urgentie voelbaar in het contact dat ik de afgelopen maanden heb gehad met nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten uit het nachtleven.

Het onderzoek was nooit gelukt zonder de hulp van mijn respondenten uit Amsterdam, Den Haag en Zwolle. De passie en gedrevenheid waarmee vooral de nachtburgemeesters en ondernemers praten over ‘hun nachtleven’ en ‘hun stad’ heeft indruk gemaakt en mij telkens gevoed met enthousiasme in het onderzoeksproces. Ik wil de mensen die mee hebben gewerkt aan het onderzoek bedanken voor hun tijd, inzet en open houding.

Daarnaast wil ik mijn begeleider Judith van Erp bedanken voor haar scherpe feedback en ook vertrouwen dat zij in de meetings aan mij gaf. Ook wil ik Rianne Dekker en Hans Vollaard bedanken: zij hebben mij binnen de master geholpen op het moment dat het vorig jaar allemaal wat minder ging. Bovendien wil ik ook mijn ouders, huisgenoten en vriendin bedanken voor de hulp en steun de afgelopen maanden.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Joeri Koops

Juni 2021, Utrecht

Samenvatting

Sinds een aantal jaren is er in verschillende steden een nieuwe positie ontstaan: de nachtburgemeester. Een persoon of organisatie die zich inzet voor de belangen van het nachtleven en in tegenstelling tot de oorspronkelijke symbolische titel, bekend geworden door de Rotterdamse dichter Jules Deelder, ook op beleidsmatig gebied actief is. Het doel is om als bruggenbouwer een verbindende, adviserende en belangenbehartigende rol tussen het nachtleven en de gemeente te spelen.

Het nachtleven is een spannend beleidsterrein. Mensen zoeken 's nachts in kroegen, clubs of andere gelnheden vrijheid op: los van de regels en de vaste structuren van de dag vinden zij hier ontspanning en sociale interacties die typerend zijn voor de nacht en van groot belang zijn voor de persoonlijke en culturele ontwikkeling voor met name jongeren. Het nachtleven is voor stedelijke besturen een heet hangijzer. Aan de ene kant probeert de gemeente ondernemers te steunen en het nachtleven te stimuleren, aan de andere kant moeten zij datzelfde nachtleven reguleren en controleren om de veiligheid te bewaren en overlast te voorkomen. Een gebrek aan kennis en begrip binnen gemeentes zorgt ervoor dat onder met name ondernemers veel onvrede is over het beleid omtrent het nachtleven.

Vanuit deze onvrede werpen nachtburgemeesters zich op om zich in te zetten voor het nachtleven en de verschillende groepen ondernemers en consumenten te vertegenwoordigen. In deze scriptie is de vertegenwoordiging van het nachtleven door nachtburgemeesters in kaart gebracht en onderzocht in hoeverre deze vertegenwoordiging als legitiem wordt beschouwd.

Aan de hand van verschillende academische theorieën vanuit het constructivistische *claim-making* vertegenwoordigingsdebat, is een theoretische lens geslepen die in staat is om de verschillende elementen van een claim van vertegenwoordiging uiteen te zetten, het proces van autorisatie in kaart te brengen en de mate van verantwoording te onderzoeken. De recente modellen rondom claims van vertegenwoordiging van Guasti en Geissel (2019) vormen hiervoor de basis. De lens is toegepast op kwalitatieve data verkregen uit interviews met zeventien respondenten, bestaande uit nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten, verspreid over de drie casussen van Amsterdam, Den Haag en Zwolle. Naast interviews is gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse van beleidsdocumenten en andere bronnen.

Uit het onderzoek blijkt dat nachtburgemeesters op verschillende wijze het nachtleven vertegenwoordigen. Zij construeren verschillende beelden van het nachtleven en baseren hun vertegenwoordiging op verschillende aspecten. Centraal staat echter dat zij zich presenteren als

ervaringsdeskundige van het nachtleven, de unieke vrije sfeer van het nachtleven begrijpen en deze kennis bij de gemeente kunnen overbrengen. Een nachtburgemeester moet aanwezig zijn in het nachtleven en aan de vertegenwoordigde spelers uit het nachtleven laten zien, dat hij onderdeel is van hen. Daarnaast laat het onderzoek zien dat de nachtburgemeesters niet onomstreden zijn. Uit interviews blijkt dat niet alle ondernemers de vertegenwoordiging accepteren en consumenten regelmatig geen weet hebben van de positie. Een gebrek aan zichtbaarheid en verantwoording lijkt hiervoor de grootste oorzaak.

In dit onderzoek wordt door in te gaan op de processen rondom vertegenwoordiging gepoogd de positie van nachtburgemeesters te begrijpen. In de onderzochte casussen weten nachtburgemeesters elk op hun eigen wijze het nachtleven te vertegenwoordigen door een balans te vinden tussen informeel onderdeel te zijn van het nachtleven en formeel zich in te zetten bij de gemeente. Het behouden van deze balans is de grootste uitdaging voor nachtburgemeesters en maakt dat zij een legitieme positie hebben als verbinder tussen het nachtleven en de gemeente.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	2
Samenvatting	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Probleemstelling	7
1.2 Relevantie	11
1.3 Leeswijzer	13
2 Context	14
2.1 Amsterdam	14
2.2 Den Haag.....	15
2.3 Zwolle.....	16
3 Focus	18
3.1 Vertegenwoordiging binnen democratische theorieën	18
3.2 Claims van vertegenwoordiging.....	20
3.3 Legitimiteit claims van vertegenwoordiging.....	24
3.3.1 Autorisatie claims van vertegenwoordiging.....	24
3.3.2 Verantwoording claims van vertegenwoordiging	26
3.4 Operationalisatie.....	28
4 Methoden en Technieken	29
4.1 Wetenschapsfilosofische positionering	29
4.2 Strategie.....	30
4.3 Methoden.....	31
4.4 Technieken	34
4.5 Positie onderzoeker	35
5 Nachtleven: de dag tussen haakjes	37
5.1 Nachtleven.....	37
5.2 Beleid nachtleven	39
5.3 Rol nachtburgemeesters	41
6 Claim van vertegenwoordiging	44
6.1 <i>Claimed representative</i> : de vertegenwoordiger van het nachtleven	44
6.2 <i>Claimed constituency</i> : wie of wat vertegenwoordigt de nachtburgemeester?	47
6.3 <i>Claimed linkage</i> : de relatie tussen de nachtburgemeester en net nachtleven.....	50
7 Autorisatie	54
7.1 Autorisatie <i>claimed constituency</i>	54
7.1.1 Ondernemers	54
7.1.2 Consumenten	56

7.2 Autorisatie relevante autoriteit	58
8 Verantwoording.....	62
8.1 Mechanisme van verantwoording	62
8.2 Verantwoording handelswijze	63
8.3 Verantwoording <i>claimed linkage</i>	66
9 Conclusie en discussie.....	70
9.1 Conclusie	70
9.2 Discussie.....	76
9.2.1 Reflectie onderzoek	76
9.2.2 Maatschappelijke waarde	78
9.2.3 Wetenschappelijke waarde	80
9.2.4 Vervolgonderzoek	81
Referentielijst	82
Bijlage	87

1 Inleiding

Elk zichzelf respecterende stad heeft er een: een nachtburgemeester. In de eerste plaats een geuzennaam verbonden aan de Rotterdamse stadsdichter Jules Deelder, maar sinds 2000 een functie die in steeds meer steden voorkomt. Van New York, Berlijn tot Zwolle, in meer dan veertig steden vervult een nachtburgemeester zijn of haar ambt (Seijas & Gelder, 2020). In alle gevallen met hetzelfde doel: een brug vormen tussen de lokale stadsbesturen en het nachtleven.

1.1 Probleemstelling

Nachtburgemeesters zijn personen of organisaties die opkomen voor belangen van het nachtleven in een stad. Zij werken samen met het lokale stadsbestuur aan de ene kant en ondernemers en consumenten aan de andere kant. Nachtburgemeesters hebben voornamelijk een adviserende rol en proberen op deze wijze het beleid van lokale gemeentes te beïnvloeden. De functie vertaalt zich in het vertegenwoordigen, bemiddelen en netwerken binnen het nachtleven (Cibin, 2018).

Het nachtleven is een brede term en refereert aan een combinatie van sociale structuren, identiteitsvorming, cultuur en ondernemerschap. In de kern faciliteert het nachtleven een vorm van recreatie, waarbij personen 's nachts door middel van verschillende activiteiten, zoals drinken en dansen opzoek gaan naar vertier. 'Het nachtleven' behelst zowel de ondernemers van plekken waar wordt uitgegaan, zoals kroegen, cafés en clubs, als de consumenten die gebruik maken van deze diensten en interacteren in deze sociale context.

Het nachtleven is in veel steden een heet hangijzer. Vanuit de vrijetijdsindustrie is veel frustratie en onbegrip over het handelen van gemeentelijk bestuur, spelers uit het nachtleven missen een duidelijke beleidsvisie die een gezond nachtleven faciliteert. Gemeentes staan vaak recht tegenover ondernemers, zoals in Rotterdam waarbij honderden mensen protesteerden voor het stadshuis voor een beter uitgaansbeleid. De aanleiding voor het protest was het sluiten van een van de grootste clubs van de stad (Algemeen Dagblad, 2019). Bovendien is het publieke debat rondom de sociale en culturele waarde van het nachtleven in de coronacrisis weer opgelaaid. Onlangs hebben wethouders van Amsterdam, Rotterdam en Utrecht een open brief aan de regering gestuurd met een oproep voor het belang van het nachtleven: "de nacht is van groot belang voor de aantrekkelijkheid van onze binnensteden en voor velen ook een belangrijk onderdeel van hun leven (...) De economie, cultuur en sociale interactie stoppen niet om 00.00 uur, voor velen begint het dan pas" (Meliani, Klein & Kasmi, 2020).

Bij overheden en met name steden komt de regulering van de nacht steeds hoger op de agenda te staan. Aan de ene kant zien we een beleidspatroon van stimulering, waarbij clubs, bars en andere nachtelijke zaken vergunningen krijgen en het stadsbestuur actief bezig is met het *branden* van de stad als ‘24-uurscultuur’ (Eshuis & Edwards, 2012). Sinds kort zijn de gemeenten Amsterdam en Rotterdam begonnen met het opnemen van een Nachtvisie in de Cultuurnota. Aan de andere kant zien we ook een beleidspatroon waarbij steden steeds meer de nachtcultuur willen controleren en beteugelen. Culturele broedplaatsen verdwijnen uit de stad en er komen vaak geen nieuwe alternatieven voor terug. Daarbij blijft het nachtleven als gevolg van alcohol en drugsgebruik verbonden met overlast en problemen rondom veiligheid. Het nachtleven is een beladen onderwerp geworden van deregulering en regulering, een *contested space* voor traditionele inwoners, feestvierende consumenten en ondernemers (Cibin, 2018; Hobbs et al., 2000). De grens tussen de gereguleerde dag en de nacht waarin bezoekers vrijheid zoeken staat steeds vaker onder druk in steden (Shaw, 2015). Deze conflicterende beleidsontwikkelingen die resulteren in constante spanning en frustratie bij zowel overheden als ondernemers en consumenten, lijkt voort te komen uit de complexiteit van het nachtleven en het gebrek aan kennis en begrip over en weer (Rowe & Bavinton, 2011).

Nachtburgemeesters worden in deze context veel potentie toegedicht (Cibin 2018; van Liempt, 2015; Seijas & Gelders, 2020) en de problemen rondom het huidige beleid worden gezien als een belangrijke oorzaak voor de opkomst van deze positie. Daarnaast past het binnen het beleid van overheden om meer samen te werken met niet-publieke actoren in governance processen (Cibin, 2018). Logisch dat initiatieven rondom nachtburgemeesters in verschillende steden met enthousiasme worden onthaald. Voormalig burgemeester van Den Haag Pauline Krikke stelt in 2018, bij het symbolisch overhandigen van de nachtelijke ambtsketen aan een de nieuw verkozen nachtburgemeester, het volgende: “ik denk dat het voor de festivals als voor de poppodia en alles wat daarbij hoort echt heel goed is om een nachtburgemeester te hebben. Iemand die voor die belangen op komt” (van der Velde & van Dommelen, 2018). Ook voormalig waarnemend burgemeester Jozias van Aartsen in Amsterdam benadrukt dit: “het is voor de relatie tussen het hele uitgaansleven in de nacht en het stadsbestuur heel belangrijk” (van der Velde & van Dommelen, 2018). Echter lijken de meeste initiatieven door een gebrek aan vertrouwen en het ontbreken van een duidelijke invulling te stranden. In meerdere steden zijn problemen rondom de verkiezingen van de nachtburgemeesters of wordt het vertrouwen in nachtburgemeesters opgezegd. De laatste jaren komt in de media veel naar voren dat nachtburgemeesters stoppen door een gebrek aan steun, of onenigheid over de legitimiteit van de positie (Parool, 2020; Wollerich, 2019; Tubantia, 2021).

Nachtburgemeesters stellen zich op als vertegenwoordigers van het nachtleven (van der Velde & van Dommelen, 2018; Blom, 2019). Recente voorbeelden hiervan zijn de nachtburgemeester van Groningen, die de publiciteit opzocht in de media en pleit voor het serieuzer nemen van het nachtleven en vraagt voor meer steun aan ondernemers (Nu.nl, 2020). Of zoals de nieuw aangestelde nachtburgemeester van Tilburg stelde: “ik wil het nachtleven vertegenwoordigen, als *spokesperson*. Ik wil de horeca, evenementen en de clubsector steunen wanneer ze weer mogen en samen met hen straks naar voren treden om het nachtleven weer in een stroomversnelling te laten komen” (Vermeer, 2020). Tegelijkertijd is het vaak onduidelijk wat zij precies vertegenwoordigen in de stad. Het nachtleven is geen duidelijke groep en heeft ook geen eenduidige belangen. Bovendien rijst de vraag of spelers vanuit het nachtleven, bijvoorbeeld clubeigenaren, deze vertegenwoordiging wel accepteren. Een belangrijke vraag, met oog op de legitimiteit van de positie, die tot nog toe onbeantwoord is gebleven.

In dit onderzoek poog ik deze maatschappelijke en academische kennislacune op te vullen. Het onderzoek focust zich op het proces van vertegenwoordiging door nachtburgemeesters. Dit doe ik door de vertegenwoordiging van het nachtleven door nachtburgemeesters in kaart te brengen en daarbij ook te kijken hoe deze vertegenwoordiging wordt ontvangen en verantwoord. Twee indicatoren die van invloed zijn op de legitimiteit van de vertegenwoordiging. Centraal binnen dit onderzoek staat de volgende hoofdvraag:

Hoe vertegenwoordigen nachtburgemeesters het nachtleven en in hoeverre wordt deze vertegenwoordiging als legitiem beschouwd?

De beschrijvende hoofdvraag ga ik onderzoeken aan de hand van een vijftal deelvragen.

a. *Wat is vertegenwoordiging?*

Dit is een theoretische vraag die ik ga beantwoorden in mijn focus hoofdstuk. In dit hoofdstuk vorm ik een theoretisch kader, dat als analytische lens zal dienen voor het onderzoek naar nachtburgemeesters. Vertegenwoordiging en specifiek de theoretische benadering van *representative claim-making* staat hierin centraal. In dit hoofdstuk ga ik in op de actuele academische debatten en laat ik zien hoe mijn theoretisch kader zich daartoe verhoudt. Concepten als claim van vertegenwoordiging, autorisatie en verantwoording, die de basis vormen voor mijn verdere deelvragen, worden hier uitgediept.

b. *Wat is het nachtleven en welke rol spelen nachtburgemeesters hierin?*

Dit is een beschrijvende vraag die ik beantwoord in het eerste empirische hoofdstuk. In het context hoofdstuk wat hierna volgt geef ik een eerste introductie van de nachtburgemeesters die ik ga onderzoeken. Aangezien er weinig bekend is over de locus van mijn onderzoek, nachtburgemeesters in het nachtleven, wordt deze vraag vooral beantwoord met behulp van empirische data afkomstig uit interviews.

De volgende drie deelvragen zijn descriptief van aard en koppelen de context met de theorie van het onderzoek:

c. *Hoe ziet de claim van vertegenwoordiging van nachtburgemeesters eruit?*

Aan de hand van een theoretisch raamwerk dat is gebaseerd op de theorieën van Guasti en Geissel (2019) onderzoek ik de verschillende elementen van vertegenwoordiging door nachtburgemeesters. Met dit raamwerk breng ik op een overzichtelijke manier de wijze waarop nachtburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen in kaart en ben ik in staat de verschillende contexten te vergelijken.

d. *In hoeverre wordt de claim van vertegenwoordiging geaccepteerd?*

Deze vraag gaat in op het tweede deel van de hoofdvraag: de legitimiteit van de vertegenwoordiging. Ik onderzoek de acceptatie van de claim van vertegenwoordiging door zowel het nachtleven zelf als de gemeente. Dit wordt gedaan door het proces van autorisatie te onderzoeken, een theoretisch concept dat ik verder ga uitdiepen in het theoretisch kader.

e. *In hoeverre is er sprake van verantwoording bij de claim van vertegenwoordiging?*

De laatste deelvraag gaat ook in op het tweede deel van de hoofdvraag. De mate van verantwoording draagt bij aan de legitimiteit van een vertegenwoordigingspositie. Uit onderzoek en beschikbare informatie over nachtburgemeesters is weinig bekend over of en de wijze waarop zij zich verantwoorden voor hun positie en handelswijze. Met behulp van de theorieën van Bovens (2005) en Montanaro (2012) onderzoek ik de mate van verantwoording bij nachtburgemeesters.

Met de specifieke focus op vertegenwoordiging onderzoek ik een aspect van nachtburgemeesters, dat tot nog toe nog niet is bestudeerd. Het bestaande onderzoek is exploratief van aard en richt zich voornamelijk op de adviserende functie. Het vertegenwoordigingsaspect is van groot belang, omdat zij hun bestaansrecht voor een groot deel

ontlenen aan het vertrouwen dat zowel de gemeente als het nachtleven geven aan de nachtburgemeester. De legitimiteit van de tussenpositie die zij innemen in het governance netwerk is gebaseerd op het vertegenwoordigen van de belangen van het nachtleven. Mijn doel is om dit proces in kaart te brengen en daarmee te kijken in hoeverre dit invloed heeft op de legitimiteit van nachtburgemeesters.

1.2 Relevantie

In de probleemstelling werd al bedoeld op een kennislacune op zowel academisch als maatschappelijk gebied, in deze paragraaf wordt dit verder uitgewerkt.

Binnen de academische wereld is nog weinig onderzoek gedaan naar de nachtburgemeester als relatief nieuw fenomeen. Seijas en Gelders (2020) hebben een eerste beschrijvende en comparatieve studie gedaan naar de rol van nachtburgemeesters. Zij plaatsen de opkomst van nachtburgemeesters binnen een bredere ontwikkeling van stedelijke governance aangaande het nachtleven. Hierin benadrukken zij vooral de *mediating* rol van deze actoren binnen het governance proces: het zijn de vertalers tussen twee werelden van het nachtleven en het stadsbestuur. Seijas en Gelders geven in hun onderzoek een verklaring voor het ontstaan van nachtburgemeesters. Cibin (2018) voegt hier een governance-perspectief aan toe en onderzoekt in haar artikel de invloed die nachtambassadeurs hebben op de besluitvormingsprocessen van governance. Na een kwalitatieve casestudie uitgevoerd in Zurich concludeert zij dat nachtambassadeurs een veelbelovende vorm van participatieve governance zijn met co-operatieve mechanismen van interactie. Zij stelt echter wel vragen bij de vertegenwoordiging en democratische legitimiteit van deze actoren. Met mijn onderzoek speel ik in op de oproep van Cibin om het aspect van vertegenwoordiging te onderzoeken. Hiermee draag ik bij aan het tot nog toe geringe onderzoeksveld naar nachtburgemeesters. Het uitdiepen van drie Nederlandse casussen biedt kwalitatieve empirische data die tot nog toe mist, in de Nederlandse context omtrent nachtburgemeesters. Dit onderzoek kan mogelijk een aanzet zijn voor meer kwalitatieve en kwantitatieve studies naar dit onderwerp, later in paragraaf 9.2 ga ik verder in op vervolgstudies. Bovendien draag ik met dit onderzoek ook bij aan grotere bestuurskundige debatten over governance en met name vertegenwoordiging ten aanzien van een onderwerp dat nog weinig vanuit dit perspectief is bestudeerd.

In mijn onderzoek neem ik een governance perspectief aan. Dit houdt in dat ik nachtburgemeesters beschouw als gevolg van bredere governance processen en daarnaast nachtburgemeesters benader als actor binnen de governance van het nachtleven. Door dit

perspectief aan te nemen ga ik voorbij aan de strikte scheiding tussen publieke en private partijen en zie ik in dat beleid wordt beïnvloed door niet-publieke actoren als nachtburgemeesters (Levi-Faur, 2012). In dit onderzoek poog ik door middel van empirisch onderzoek bij te dragen aan het theoretisch begrip van governance.

Binnen het governance paradigma rijst de vraag over legitimiteit van vertegenwoordigers binnen governance netwerken (Montanaro, 2012; Papadopoulos, 2012). Vertegenwoordiging is een concept dat daarbij steeds meer academische aandacht geniet. Onder aanvoering van Sawards (2006) *representative claim* theorie is er sprake van een constructivistische wending in het denken over vertegenwoordiging. Een ontwikkeling die ervoor zorgt dat alternatieve vormen van vertegenwoordiging buiten het traditionele parlementaire stelsel beter begrepen kunnen worden. Hoewel de ideeën van Saward veel theoretische waarde wordt toegedicht, worden ook vragen gesteld bij de toepasbaarheid. Vanuit hier zijn verschillende recente theoretische raamwerken ontwikkeld (Guasti & Geissel, 2019; Disch, 2015; De Wilde, 2013). In mijn theoretisch kader meng ik mij in dit debat en poog ik verschillende raamwerken met elkaar te vergelijken en samen te voegen. Dit draagt bij aan de versterking van het theoretisch fundament van vertegenwoordiging.

Het nachtleven is zoals in de inleiding beschreven, een plek van tegenstrijdige belangen, waarbij vooral ondernemers en gemeentes tegenover elkaar staan. Daarnaast staat het nachtleven ter discussie vanwege het geweld en asociaal gedrag van consumenten naar elkaar en naar autoriteiten toe, vaak veroorzaakt door drank en drugs gebruik. Binnen het nachtleven zelf zijn hevige discussies rondom inclusiviteit en de manieren waarop clubs en kroegen omgaan met discriminatie en seksuele intimidatie. Een voorbeeld hiervan zijn de problemen bij een van de grootste clubs van Amsterdam, die er mede hebben toe geleid dat deze haar deuren moest sluiten in juli 2020 (Nandram, 2020). Tegelijkertijd wordt in het publieke debat, vooral tijdens de coronacrisis, beargumenteerd hoe belangrijk het nachtleven is voor met name jongeren om zich sociaal en cultureel te ontwikkelen. Nachtburgemeesters vertegenwoordigen deze belangen, maar lijken nog niet altijd de belofte die hen wordt toegedicht, waar te maken. Door de vertegenwoordigingsrol die zij nu aannemen in kaart te brengen, kan worden gekeken naar mogelijke verbeteringen. Daarbij is beleid rondom het nachtleven een weinig belicht onderzoeksveld binnen bestuurskunde. Met deze studie doe ik onderzoek bij actoren van het nachtleven, zoals ondernemers en consumenten van de nacht. Dit kan leiden tot beter begrip over en weer tussen gemeentes en het nachtleven.

1.3 Leeswijzer

De inleiding dient als eerste introductie voor het onderzoek dat ik de afgelopen maanden heb uitgevoerd. De scriptie is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk wordt de context van het onderzoek kort uiteengezet. In de context schets ik een beeld van het terrein waarin dit onderzoek zich afspeelt. Dit doe ik door de verschillende casussen langs te gaan, die als mijn onderzoeksgebied hebben gediend. Binnen elke casus wordt de lokale nachtburgemeester geïntroduceerd met een beschrijving van de ontwikkeling van deze functie in de stad. Aangezien er tot nog toe weinig onderzoek is gedaan naar deze casussen, zal het beperkt blijven tot een korte introductie om een beeld te schetsen van de context waarin dit onderzoek heeft plaats gevonden.

In het derde hoofdstuk wordt de focus van het onderzoek bepaald en beantwoord ik de theoretische deelvraag a. Door middel van het bespreken van verschillende theorieën rondom vertegenwoordiging bouw ik een theoretisch kader. Dit kader vormt de lens waarmee ik de casussen heb onderzocht. In het hoofdstuk ga ik in op de academische ontwikkeling van het concept vertegenwoordiging en ga ik op zoek naar de verschillen en overeenkomsten in het theoretisch debat om vanuit daar mijn eigen focus te formuleren.

In het vierde hoofdstuk ga ik in op mijn onderzoeksproces. Ik leg uit hoe ik mijn data heb verzameld en geanalyseerd, door in te gaan op de methoden en technieken die ik heb toegepast. De kern van mijn onderzoek is de data die ik heb verkregen uit interviews. In dit hoofdstuk reflecteer ik op het proces en bespreek ik de keuzes die ik heb gemaakt.

In de vier hoofdstukken die daarna volgen beantwoord ik de empirische deelvragen b, c, d en e. Aan de hand van de data geef ik een omschrijving van de wijze waarop nachtburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen. Elk hoofdstuk beantwoord één deelvraag. Dit doe ik door naast de bevindingen weer te geven deze ook te koppelen aan de literatuur.

In het laatste hoofdstuk formuleer ik aan de hand van bevindingen voortvloeiend uit de empirische hoofdstukken, het antwoord op de hoofdvraag. Hierna zet ik deze conclusie in het licht van de academische en maatschappelijke context en reflecteer ik op de uitkomsten van het onderzoek.

2 Context

Het onderzoek dat ik heb uitgevoerd gaat in op het nachtburgemeesterschap in drie verschillende steden. Achtereenvolgens zal ik de context van Amsterdam, Den Haag en Zwolle bespreken. Later in de empirische hoofdstukken ga ik met deelvraag b verder in op het nachtleven en de rol die nachtburgemeesters hierin spelen. Aangezien er vrijwel geen onderzoek is gedaan naar nachtburgemeesters, is dit hoofdstuk op basis van informatie verkregen uit krantenartikelen en andere bronnen zoals websites van de nachtburgemeesters zelf.

2.1 Amsterdam

Amsterdam is de grootste stad van de drie met tevens het meest uitgebreide nachtleven. Het Amsterdamse nachtleven is al jaren het decor van de meeste muzikale ontwikkeling van Nederland (VPRO, 2018). De stad Amsterdam heeft een lange traditie van nachtburgemeesters. In 2002 komt vanuit GroenLinks als reactie op de vertrutting van Amsterdam, het initiatief voor het aanstellen van een nachtburgemeester. Na een verkiezingsnacht in poptempel Paradiso werd door een jury het collectief Nachtwacht als nachtburgemeester ingesteld. In een periode van drie jaar komt deze groep tot onder meer het opstellen van een Nachtnota en stellen zij zelf dat ‘de muren zijn gebroken tussen beleidsmaker en initiatiefnemers’.¹

Nadien wordt de nachtburgemeester gekozen voor een termijn van twee jaar. Van 2006 tot 2012 zijn door een aantal nachtburgemeesters verschillende doelen behaald, zoals het ontstaan van de huidige 24-uursvergunningen onder nachtburgemeester Isis van der Wijl. Zij omschreef haar ambt als “namens de hele groep de belangen vertegenwoordigen” (van der Velde & van Dommelen, 2018). In 2014 werd Mirik Milan verkozen tot nachtburgemeester, waarbij naast een jury ook bezoekers konden stemmen. Hij zette, met als doel meer continuïteit en professionaliteit in het ambt te brengen, een stichting op met een Raad van Toezicht en een bestuur waarvan de nachtburgemeester voorzitter is. Mirik werkte nauw samen met toenmalig burgemeester Eberhard van der Laan als pleitbezorger voor het invoeren van de 24-uursvergunningen. Daarnaast functioneerde hij als ambassadeur voor de functie en droeg hij bij aan het instellen van vergelijkbare posities in New York, Parijs en Londen. In 2018 werd een nieuwe nachtburgemeester verkozen, maar hij legde ‘in overleg met het bestuur’ zijn ambt neer in 2019 waarna de huidige nachtburgemeester de positie waarneemt (Parool, 2020).

¹ Bron website: <https://nachtburgemeester.amsterdam/> Geraadpleegd op 2 maart 2021

De stichting noemt de nachburgemeester op haar website ‘een luis in de pels van het stadsbestuur, maar iemand die wel dezelfde taal spreekt om doelstellingen te verwezenlijken’. De nachburgemeester is de voorzitter van het bestuur die verder bestaat uit een secretaris en een penningmeester. Het bestuur wordt geadviseerd door de nachtraad, een groep ondernemers uit Amsterdam. De stichting noemt de nachburgemeester een actieve gesprekspartner die opkomt voor de belangen van de nacht. Hierbij lijkt de laatste jaren vooral het thema diversiteit van groot belang. Wanneer de nachburgemeester zijn ambt overgeeft aan de volgende doet hij dit symbolisch door middel van het overgeven van zijn ambtsketting en ring, in 2018 gebeurde dat in de Melkweg in bijzijn van de toenmalig waarnemend burgemeester Jozias van Aartsen, die het belang van de positie benadrukte: ‘het is voor het nachtleven, maar ook voor de relatie tussen de hele uitgaanswereld in de nacht en het stadsbestuur heel belangrijk’ (van de Veld & van Dommelen, 2018).

2.2 Den Haag

De context in Den Haag lijkt voor een deel op die van Amsterdam. Ook hier is de positie sinds een aantal jaren aan een stichting verbonden. Na een lange periode waar Rik Blom als officiële nachburgemeester werd gezien, is in 2018 het plan ontstaan om de positie te professionaliseren. Door toedoen van verschillende ondernemers uit het Haagse uitgaansleven is een collectief ontstaan. Dit collectief beargumenteerde dat er behoefte was aan professionalisering van de functie van nachburgemeester. Als grootste reden wordt het gebrek aan een aanspreekpunt voor de gemeente Den Haag gegeven. In maart 2018 werden voor het eerst verkiezingen uitgeschreven, waarbij de ondernemers uit het collectief zelf kandidaten selecteerden en het publiek meestemde. Verschillende kandidaten voerden voor een aantal weken campagne, om te laten zien dat zij de juiste persoon zijn voor het ambt.

Rond de eerste nachburgemeester ‘nieuwe stijl’ verkiezing was veel ophef omdat de procedure niet eerlijk was verlopen en veel spelers uit het nachtleven zich niet herkenden in de nieuwe nachburgemeester. De meeste stemmen gingen naar een andere kandidaat, maar de jury koos desalniettemin voor degene die hun voorkeur genoot, tot ongenoegen van veel mensen uit het nachtleven. In 2019 komt de nachburgemeester met een visie vanuit de nieuwe stichting op het Haagse nachtleven: De Haagse 5. Een document met vijf aanbevelingen voor een beter Haags nachtleven ontstaan uit ‘rondetafelgesprekken en horecabijeenkomsten met ondernemers’ (Stichting Nachburgemeester Den Haag, 2019). In maart 2020 waren opnieuw verkiezingen en werd de huidige nachburgemeester van Den Haag verkozen (Omroep West,

2020). De positie is sterk geënt op het Amsterdamse model, met een stichting die de positie ondersteunt.

2.3 Zwolle

De context van Zwolle verschilt met die van Den Haag en Amsterdam. In tegenstelling tot deze steden heeft Zwolle geen verkozen nachtburgemeester. In 2015 is de eerste nachtburgemeester van Zwolle aangesteld. Deze aanstelling is gedaan door de Partij voor Cultuur, een politieke organisatie die zich inzet voor culturele belangen door heel Nederland. ‘Het is de grootste onverkiesbare politieke partij van Nederland’. Zij hebben de nachtburgemeester naar eigen zeggen ‘dictatoriaal’ aangesteld.² De organisatie heeft ook een nachtburgemeester in Deventer aangesteld vanuit de overtuiging dat verkiezingen niet werken en de nachtburgemeester onafhankelijk moet zijn van de gemeente. De nachtburgemeester is een neutrale functie die zich inzet voor een creatief, bruisend en veilig nachtleven (RTV Oost, 2018).

Het nachtburgemeesterschap in Zwolle heeft een andere invulling dan in Amsterdam en Den Haag. De positie wordt niet gesteund door een stichting en niet verkregen op basis van verkiezingen. Desondanks heeft de nachtburgemeester in de afgelopen jaren meerdere succesvolle initiatieven in gang gezet en werd hij daarin gesteund door ondernemers.

De omschrijving van de drie steden geeft een eerste indruk van hoe het nachtburgemeesterschap wordt ingevuld in de verschillende contexten. In het eerste empirische hoofdstuk wordt deze invulling verder uitgediept en onderzocht op basis van data. In mijn onderzoek heb ik bewust gekozen voor deze drie contexten. Amsterdam is interessant aangezien dit de eerste stad is waarin op professionele wijze met het oog op beleidsmatige invloed wordt geprobeerd de nachtburgemeester een plek te geven. Den Haag is interessant aangezien zij sinds een aantal jaren in een professionaliseringproces zitten, waarin zij het voorbeeld van Amsterdam volgen. Met de context van Zwolle heb ik gekozen voor een contrasterende casus. Aangezien deze nachtburgemeester niet-verkozen is en er ook geen stichting ter ondersteuning van de positie bestaat. Oorspronkelijk was ik ook van plan de casus van Tilburg op te nemen in mijn onderzoek, maar door een gebrek aan tijd heb ik deze casus moeten laten gaan. Een keuze die ik in hoofdstuk 4 verder zal uitleggen. Mijn keuze om niet de voor de hand liggende casus Rotterdam te onderzoeken komt omdat hier op dit moment geen nachtburgemeester actief is.

² Bron website: <http://www.partijvoorcultuur.nl/> Geraadpleegd op 1 maart 2021

Zowel het nachtleven als de burgemeester spreken echter wel uit, een initiatief te steunen van een nieuwe nachtburgemeester, na het overlijden van Jules Deelder (Keunen, 2021).

De inleiding en context introduceren het onderwerp van nachtburgemeesters. Ik heb besproken wat de aanleiding en waarde van het onderzoek zijn en heb met behulp van de hoofd- en deelvragen uitgelegd waar dit onderzoek over gaat. In het context hoofdstuk heb ik laten zien welke casussen als data dienen in het onderzoek. In de volgende twee hoofdstukken zet ik eerst uiteen aan de hand van welke theorieën ik de data heb verzameld en daarna bespreek ik door middel van welke methoden en technieken ik diezelfde data heb verzameld.

3 Focus

In dit hoofdstuk werk ik toe naar een begrip over vertegenwoordiging die toepasbaar is op de locus van mijn onderzoek. Tevens geef ik antwoord op de eerste deelvraag van mijn onderzoek:
a. *wat is vertegenwoordiging?*

Hiervoor is het van belang de ontwikkeling van vertegenwoordiging binnen democratische theorie te begrijpen. Het theoretisch kader is als volgt gestructureerd. Ten eerste worden democratische theorieën rondom vertegenwoordiging besproken. Ten tweede wordt het proces van *representative claim-making* behandeld aan de hand van verschillende theorieën. Ten derde wordt gekeken naar de legitimiteit van claims van vertegenwoordiging door zowel autorisatie en verantwoording te bespreken. In de vierde paragraaf geef ik een schematische weergave van hoe ik de theoretische concepten heb geoperationaliseerd.

3.1 Vertegenwoordiging binnen democratische theorieën

Politieke vertegenwoordiging wordt in traditionele zin begrepen aan de hand van Pitkin: “*the making present in some sense of something which is nevertheless not present literally or in fact*” (1969). Deze *standard account* van vertegenwoordiging gaat in het kort om ‘het staan voor’ of ‘spreken namens’ een groep vertegenwoordigen door een vertegenwoordiger (Disch 2015). Vertegenwoordiging wordt beschouwd als een eendimensionale relatie tussen de *agent* (X) en *principal* (Y) (Urbanati & Warren, 2008).

Figuur 1: Pitkins *standard account*

Deze definitie komt voort uit het traditionele democratisch representatieve systeem. Een politieke figuur wordt verkozen en is daarmee geautoriseerd om namens zijn of haar territoriaal verbonden electoraat te handelen. De laatste decennia is echter een verandering binnen het denken over politieke vertegenwoordiging te zien. Dit krijgt gestalte in twee theoretische ontwikkelingen: de ‘*representative turn*’ en de ‘*constructivist turn*’ (Disch 2015).

De *representative turn* zette zich af van de *standard account* en beschouwde dit model als niet meer toepasbaar op de huidige samenleving. Op drie punten voldeed Pitkins *standard account* niet meer aan de huidige praktijk van vertegenwoordiging. Ten eerste kan de toename

van informele vertegenwoordiging, buiten het electorale systeem, niet worden verklaard aan de hand van het model. Ten tweede is binnen het model geen mogelijkheid voor vertegenwoordigers om op democratische wijze invloed uit te oefenen op besluiten en autoriteiten die hen aangaan, maar opereren buiten territoriale grenzen. Ten derde overschat het model de capaciteit van het parlementaire systeem om deliberatieve besluitvorming op zodanige wijze te bevorderen, waardoor vertegenwoordigers ook daadwerkelijk verantwoordelijk worden gehouden (Disch, 2015).

De *representative turn* houdt in dat op een normatieve en empirische wijze onderzoek wordt gedaan naar politieke vertegenwoordiging binnen hedendaagse democratische systemen. Theoretici zetten op basis van verschillende ontwikkelingen, zoals de groeiende invloed van niet-verkozen vertegenwoordiging, kanttekeningen bij de bestaande en normatieve basis van democratische theorieën (Urbinati & Warren, 2008). Door naast democratische constitutionele parlementaire vertegenwoordiging, ook alternatieve vormen te onderzoeken, zetten zij vertegenwoordiging centraal binnen democratische theorievorming.

De *constructivist turn* gaat nog verder en beschouwt het model van Pitkin, naast dat het niet meer toepasbaar is op de huidige samenleving, ook als niet kloppend. Saward (2006) ziet in dat niemand volledig vertegenwoordigd is en de vertegenwoordiging van belangen en identiteiten voor individuen altijd incompleet en gedeeltelijk is. Toch claimen politieke vertegenwoordigers dat zij een bepaalde groep of het volk als geheel vertegenwoordigen. Vanuit dit gegeven ontwikkelt Saward een alternatieve theorie, waarbij de *representative claim*, de claim van vertegenwoordiging centraal staat. Een claim kan expliciet worden uitgesproken, maar ook impliciet verondersteld. De basis waarop deze claims van vertegenwoordiging worden gemaakt variëren en zijn onder te verdelen in vier groepen. In de eerste plaats actoren die een claim van vertegenwoordiging maken op basis van hun institutionele positie. In de tweede plaats actoren die een specifieke groep menen te vertegenwoordigen op basis van kernaspecten van de identiteit van de groep. In de derde plaats actoren die een claim van vertegenwoordiging maken op basis van expertise. In de vierde plaats actoren die een groep vertegenwoordigen op basis van het hebben van dezelfde ervaring of identiteit (Saward, 2009). Binnen het politieke speelveld en publieke debatten is een voortdurend proces van *claim-making* bezig. Saward beschouwt het proces van *claim-making* als volgt.

Vertegenwoordiging moet niet worden gezien als een bereikte of mogelijk te bereiken stand van zaken door middel van verkiezingen. Het is een claim die gemaakt wordt over een dynamische relatie. De claim van vertegenwoordiging kan worden geaccepteerd, verworpen of

gedeeltelijk worden verworpen door de groep die de vertegenwoordiger claimt te vertegenwoordigen (Saward 2009). De kern van de constructivistische benadering is de relatie tussen de vertegenwoordiger en de vertegenwoordigden niet te zien als een statische link van correspondentie, maar als een proces van wederzijdse vorming (489). Door zich op te werpen als vertegenwoordiger van een groep, vormt hij of zij ook deze groep. Hierbij speelt het performatieve als een symbolisch aspect van het proces een grote rol (Guasti & Geissel, 2019). Politici zien in dat de electorale uitkomst op zichzelf een ambivalente representatie is en zijn daarom constant bezig met zich op andere manieren, een gunstig beeld van hen zelf te construeren. Een vertegenwoordiger presenteert zich in verhouding tot zijn vertegenwoordigden. In plaats van een eenzijdige pijl, zoals afgebeeld in figuur 1, gaat het proces twee kanten op.

In deze paragraaf heb ik laten zien dat het begrip van vertegenwoordiging de afgelopen decennia onderhevig is aan verandering. Door toedoen van zowel de *representative* als *constructivist turn* is het statische en passieve begrip van de standard account, veranderd naar een dynamisch en actief begrip van vertegenwoordiging. Vertegenwoordiging ontstaat uit een proces van claim-making. Hoe dit proces van *claim-making* vorm krijgt wordt behandeld in de volgende paragraaf.

3.2 Claims van vertegenwoordiging

Saward (2006, 2009, 2010) heeft in zijn toonaangevende artikelen een eerste poging gedaan het proces van claim-making in kaart te brengen. Hij onderscheidt in tegenstelling tot Pitkin (1967), vijf verschillende elementen. De relaties tussen deze elementen vormen de *representative claim*. Een claim bestaat uit: een maker, een subject, een object, een referent en een publiek. Hoewel deze groepen kunnen overlappen hebben zij allemaal een eigen rol binnen de vertegenwoordiging.

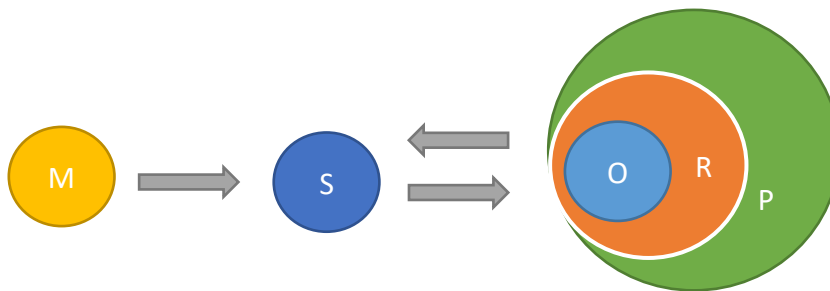
De Maker is de actor die de claim van vertegenwoordiging maakt. Het Subject is de persoon die de vertegenwoordiging uitdraagt. Het Object is de groep die het Subject vertegenwoordigd. Het Referent is de groep waaraan het Object is afgeleid. Het Publiek is de groep waaraan de claim gericht is (Saward 2006). Om een betere grip te krijgen op deze abstracte theorie licht ik drie belangrijke aspecten toe.

Ten eerste het opnemen van de Maker in het raamwerk. Dit is een proces waarbij de vertegenwoordiger niet alleen staat voor zijn vertegenwoordigden, maar door middel van het

construeren en portretteren van hemzelf (Subject) en de vertegenwoordigden (Object) een claim maakt.

Ten tweede wordt er een onderscheid gemaakt tussen het Object en het Referent. De vertegenwoordiger (Subject) vertegenwoordigt niet een referent van de vertegenwoordigden, maar een beeld of idee van de vertegenwoordigden (Object). Daarbij construeert de vertegenwoordiger een voorstelling van de vertegenwoordigde groep. Het Object van vertegenwoordiging is dan dat idee of beeld en niet de vertegenwoordigde groep (Referent). Door het vormen van deze groep vinden ook processen van in- en uitsluiting plaats, die kenmerkend zijn voor het huidige politieke systeem.

Ten derde de inclusie van het Publiek. Saward theoriseert dat een claim alleen bestaat wanneer een publiek dit herkent. Het Publiek heeft het vermogen om een claim te accepteren of af te wijzen (Disch, 2015).

Figuur 2: Sawards Representative Claim; Maker, Subject, Object, Referent en Publiek

Met deze theoretische structuur biedt Saward conceptuele handvaten om het proces van *claim-making* te begrijpen. Vanuit zijn theorie kan vertegenwoordiging worden begrepen als een dynamisch proces.

Een voorbeeld van zo'n dynamisch proces van vertegenwoordiging zijn niet-verkozen vertegenwoordigers die opkomen voor lokale gedupeerde ouderen in een gemeente (Bovenkamp & Vollaard, 2017). Door publiekelijk de claim te maken dat zij een groep vertegenwoordigen, construeren zij ook deze groep van gedupeerden. De manier waarop zij hen vertegenwoordigen wordt beïnvloed door de gedupeerde ouderen. Het is een wisselwerking waarbij de vertegenwoordiger door claims steun probeert te krijgen van de groep die hij of zij vertegenwoordigt, dit doet de vertegenwoordiger door nauw contact te houden met de vertegenwoordigde gedupeerde ouderen. Een ander sprekend voorbeeld is de manier waarop terroristen claimen te opereren namens de Islamitische gemeenschap, waarbij andere moslims zich genoodzaakt zien zich te distantiëren. Ondanks dat zij de claim verwerpen heeft de terrorist

of terroristische organisatie, als maker van de claim, een vertegenwoordigde groep geconstrueerd.

Recente onderzoeken laten echter zien dat de theorie empirisch analytische gebreken heeft wanneer het in de praktijk wordt toegepast. In de voorbeelden die hierboven zijn gegeven is het moeilijk om de vijf verschillende elementen uit een te zetten. In de praktijk vallen elementen vaak samen en kunnen empirisch niet onderscheiden worden (De Wilde, 2013). In de loop der jaren is een hevig theoretisch debat ontstaan waarbij theoretici de vijf elementen van Sawards theorie ter discussie stelden, door aan de ene kant extra elementen toe te voegen en aan de andere kant elementen weg te halen. Daarnaast luidt de kritiek dat bij Saward verschillende fases van het proces van vertegenwoordiging door elkaar heen lopen, het maken van de claim en de ontvangst van de claim, terwijl deze gescheiden zijn. Vanuit deze kritiek zijn verschillende alternatieve raamwerken geconstrueerd.

Guasti en Geissel (2019) nemen deze kritiek in acht en bouwen door op de theorie van Saward. Vanuit een empirische studie concluderen zij dat een claim van vertegenwoordiging uit de volgende essentiële elementen bestaat:

Element	Definition	Differentiation
Claim makers	who speaks	(i.) elected representatives, (ii.) delegated representatives and (iii.) non-elected representatives.
Claimed representative	who is expected to act on behalf of the claimed constituency	(i.) claim-maker identical with a claimed representative; (ii.) claim maker and claimed representative are different; (iii.) absent.
Claimed constituency	on whose behalf subject claims to speak	(i.) human being(s), interests; (ii.) normative scheme(s), values; (iii.) absent.
Claimed linkage	the claimed connection between the claim maker and the claimed constituency	(i.) referenced (either explicitly or implicitly); (ii.) denied; (iii.) absent.

Tabel 1: Elementen van claims van vertegenwoordiging (Guasti & Geissel, 2019, p. 102)

Op een aantal punten verschilt dit raamwerk van het idee van Saward. Ten eerste wordt er geen verschil gemaakt tussen de referent en het object. Beiden vallen onder de *claimed constituency*, de vertegenwoordigden. Daarbij zien zij in dat een claim van vertegenwoordiging niet alleen wordt gedaan voor een groep mensen, maar ook voor een abstractere idee of bepaalde waarden.

De vertegenwoordiger construeert door middel van zijn claim een beeld van een groep die hij of zij vertegenwoordigt. In het geval van nachtburgemeesters wordt het nachtlevens beschouwd als *claimed constituency* en geconstrueerd door de nachtburgemeester.

Types of Claims	Constituency	Linkage
CLAIM OF REPRESENTATION claim maker speaks for/on behalf of the claimed constituency and indicates a linkage between him/herself and claimed constituency	referenced	referenced
CLAIM OF MISREPRESENTATION claim maker accuses another representative of not representing the claimed constituency and denies a linkage between other representative and claimed constituency	referenced	denied
CLAIM OF INTERESTS/VALUES claim maker speaks of interests and values, referring explicitly/implicitly to a claimed constituency without indicating any linkage to claimed constituency	referenced	absent
PROCLAMATION claim maker states a proposal without referring to a claimed constituency and without indicating any linkage to claimed constituency	absent	absent

Tabel 2: Typen claims (Guasti & Geissel, 2019, p. 102)

Ten tweede zien Guasti en Geissel de *claimed linkage* als

belangrijk onderdeel van een claim van vertegenwoordiging. Zij nemen dit op in het raamwerk, omdat zij zien dat er verschil is tussen claims. Binnen een claim van vertegenwoordiging kan de relatie tussen de vertegenwoordiger en vertegenwoordigden expliciet worden gemaakt, maar dat is niet altijd het geval. Een vertegenwoordiger kan ook de belangen van een bepaalde groep vertegenwoordigen zonder een duidelijke relatie tussen hen te claimen. Afhankelijk of er sprake is van een *claimed linkage* en een expliciete *claimed constituency* kunnen vier soorten claims van vertegenwoordiger worden onderscheiden. Bij de vertegenwoordigingsrol van nachtburgemeesters kunnen verschillende typen claims worden verwacht. Een nachtburgemeester kan zichzelf neerzetten als vertegenwoordiger van specifieke waarden in het nachtlevens. Ook kan een nachtburgemeester claimen dat hij de vertegenwoordiger van het nachtlevens is omdat hij jarenlange ervaring heeft in het nachtlevens van een bepaalde stad. In mijn onderzoek zal ik mij vooral focussen op de ‘*claims van representation*’, ‘*claims of interests/values*’ en ‘*claims of misrepresentation*’.

Ten derde nemen zij het publiek in tegenstelling tot Saward, niet mee in het raamwerk. Het publiek zoals getheoriseerd door Saward is te ambigu en moet verder worden uitgediept (Disch, 2015). Dit is opvallend aangezien het publiek de centrale rol speelt in de wijze waarop de claim wordt ontvangen. Guasti en Geissel scheiden daarom de processen van het maken van de claim, die hierboven uiteen is gezet, en de ontvangst van de claim. De ontvangst van de claim wordt besproken in de volgende paragraaf over de legitimiteit van claims van vertegenwoordiging.

In mijn onderzoek zal het raamwerk van Guasti en Geissel centraal staan. Aan de hand van zijn theoretische structuur ga ik de claims van nachtburgemeesters uiteenzetten en deelvraag c: *hoe ziet de claim van vertegenwoordiging van nachtburgemeesters eruit?* onderzoeken.

3.3 Legitimiteit claims van vertegenwoordiging

Binnen de constructivistische literatuur van vertegenwoordiging is de legitimiteit van claims van vertegenwoordiging een groot vraagstuk. Legitimiteit is in deze context het recht om een persoon of groep te vertegenwoordigen. In een eerdere paragraaf hebben we gezien dat door het maken van een claim, een groep wordt geconstrueerd. De vertegenwoordigers maken de groep niet alleen zichtbaar, maar zorgen er ook voor dat deze groep reflexief wordt (Montanaro, 2012). Actoren binnen deze groep gaan nadenken over deze claim van vertegenwoordiging en bepalen of de vertegenwoordiger het recht heeft om hen te vertegenwoordigen, met andere woorden of de vertegenwoordigingspositie legitiem is.

Saward (2010) beargumenteert dat het niet mogelijk is om op een normatieve wijze te toetsen als onderzoeker, welke claims van vertegenwoordiging legitiem zijn en welke niet. De legitimiteit legt hij volledig neer bij de vertegenwoordigde groep, zij accepteren of verwerpen de claim van vertegenwoordiging. Saward introduceert de *citizen standpoint*, waarbij het publiek zelf beoordeelt of de claim legitiem is of niet en het is aan de onderzoeker om de context van deze claim te begrijpen. Een claim is legitiem wanneer deze wordt geautoriseerd door de vertegenwoordigde groep.

Verschillende theoretici voegen hier het aspect verantwoording aan toe. Disch beschouwt dat naast de autorisatie van de vertegenwoordigde groep zelf, ook kritisch kan worden gekeken naar de legitimiteit van een claim, door te onderzoeken in hoeverre vertegenwoordigden invloed kunnen hebben op de claim. Hij voegt dus een normatief element aan de *citizen standpoint* toe. Montanaro (2012) gaat hierin mee en stelt dat vertegenwoordiging alleen legitiem is wanneer de vertegenwoordiger ter verantwoording kan worden geroepen. Naast autorisatie wordt een claim meer legitiem wanneer er mogelijkheden tot verantwoording zijn. In de volgende twee paragrafen behandel ik deze twee concepten die invloed hebben op de legitimiteit van een claim van vertegenwoordiging.

3.3.1 Autorisatie claims van vertegenwoordiging

Autorisatie is het proces waarbij een claim van vertegenwoordiging wordt geaccepteerd en een vertegenwoordiger bevoegdheid krijgt om te vertegenwoordigen. Wanneer de vertegenwoordigde groep de claim accepteert, wordt de vertegenwoordiger geautoriseerd om zijn *claimed constituency* te vertegenwoordigen. Disch (2015) beargumenteert dat de acceptatie tweeledig is. In de eerste plaats moet de vertegenwoordiger worden geaccepteerd als vertegenwoordiger en in de tweede plaats moet de vertegenwoordigde groep accepteren dat zij

past in het portret dat wordt gemaakt in de claim. Guasti en Geissel (2019) gaan mee in deze redenatie en differentiëren het publiek in twee actoren die de claim kunnen accepteren of verwerpen: de *claimed constituency* en de relevante besluitvormende autoriteit. Daarmee voegen zij een essentieel element aan het raamwerk van claim van vertegenwoordiging toe:

Type of claim	A. Acceptance/rejection by the claimed constituency	B. Acceptance/rejection by the relevant authority
CLAIM OF REPRESENTATION	yes (direct)	yes
CLAIM OF MISREPRESENTATION	yes (direct)	yes
CLAIM OF INTERESTS/VALUES	yes (indirect)	yes
PROCLAMATION	no (not applicable)	yes

Tabel 3: Acceptatie/verwerping van typen claims (Guasti & Geissel, 2019, p. 104)

Om de autorisatie van een claim te bepalen is het dus van belang de acceptatie van zowel de *claimed constituency* als de besluitvormende autoriteit te onderzoeken.

De autorisatie bij de relevante besluitvormende autoriteit is relatief eenvoudig te bepalen (104). Door middel van besluitvorming kan worden nagegaan of een claim wordt geaccepteerd of niet. In het geval van nachtburgemeesters is de relevante besluitvormende autoriteit de gemeente, of specifieker de gemeenteraad. Wanneer een nachtburgemeester een voorstel doet of advies geeft vanuit het nachtleven, kan deze worden erkent of genegeerd door actoren vanuit de gemeente. Daarnaast speelt er ook een meer informeel acceptatieproces plaats, bijvoorbeeld wanneer nachtburgemeesters op een symbolische wijze een ambtsketting krijgen overgedragen door de lokale burgemeester.

Bij de *claimed constituency*, de vertegenwoordigde groep, is dit proces moeilijker te bepalen. Bij verkozen vertegenwoordigers werken verkiezingen als formeel autorisatiemechanisme. Het electoraat laat door middel van zijn stem blijken dat zij vertrouwen hebben in de verkozen vertegenwoordiger en zijn positie accepteren. Echter blijven ook verkozen vertegenwoordigers claims maken die kunnen worden geaccepteerd of verworpen. Een claim maker kan worden geaccepteerd door het winnen van verkiezingen, maar zijn of haar voorstellen als claim maker kunnen worden verworpen door de vertegenwoordigden (105).

Wanneer dit mechanisme ontbreekt kunnen vertegenwoordigden op andere manieren laten blijken of zij een claim van vertegenwoordiging accepteren of verwerpen. Zij kunnen hun *voice* gebruiken door steun te betuigen of juist op te zeggen aan de vertegenwoordiger. Een voorbeeld hiervan is het plaatsen van reacties onder persberichten op sociale media. Daarnaast kunnen actoren uit de *claimed constituency*, de vertegenwoordiger steunen met financiële

middelen, zoals het doneren aan een stichting (Montanaro 2012). Bovendien kunnen zij ook de vertegenwoordiging verwerpen door zelf een claim van *misrepresentation* te maken, zie tabel 2.

De Wilde (2019) zet een kanttekening bij het centraal stellen van autorisatie als mechanisme om de legitimiteit te bepalen. Een vertegenwoordiger moet namelijk wel een aanzienlijk deel van de vertegenwoordigde groep bereiken om een legitieme autorisatie te krijgen. Mobilisatie is een essentieel onderdeel van een legitieme claim. Vertegenwoordiging als een praktijk heeft als doel te mobiliseren en het succes van deze mobilisatie kan als criteria voor legitimiteit worden gebruikt. Hoe meer mensen zich uitspreken, negatief dan wel positief, hoe beter de claim.

In deze paragraaf hebben we gezien hoe een claim geautoriseerd kan worden, door de acceptatie van zowel de relevante besluitvormende autoriteit als de vertegenwoordigde groep. Het raamwerk van Guasti en Geissel (2019) zal de basis vormen voor het bestuderen van deelvraag d: *in hoeverre wordt de claim van vertegenwoordiging geaccepteerd?* Daarnaast neem ik de kanttekening van De Wilde (2019) mee in mijn analyse en voeg ik de mate van mobilisatie toe aan het raamwerk.

3.3.2 Verantwoording claims van vertegenwoordiging

Naast autorisatie is verantwoording een ander aspect dat de legitimiteit van claims versterkt. Verantwoording is in de eenvoudigste zin uit te leggen als “een actor die zich verplicht voelt om zijn optreden uit te leggen en te rechtvaardigen tegenover een ander” (Bovens, 2005, p. 3). De Wilde (2019) beschouwt verantwoording als essentieel onderdeel van een claim van vertegenwoordiging. Een vertegenwoordiger kan informatie verschaffen ter verantwoording van zijn positie door de relatie tussen hem of haar en zijn vertegenwoordigde groep uit te leggen, in het raamwerk van Guasti en Geissel (2019) de *claimed linkage* genoemd (zie tabel 1). Daarnaast kan een vertegenwoordiger ook informatie verschaffen over zijn handelswijze door te laten zien waar hij of zij mee bezig is of in de toekomst bezig gaat. Hij rechtvaardigt daarmee zijn positie als vertegenwoordiger. De vertegenwoordiger kan zich verantwoorden op publieke bijeenkomsten, in lokale media, tijdens werkbezoeken en op sociale media (Bovenkamp & Vollaard, 2015).

Binnen verantwoording zijn verschillende gradaties. In de lichtste vorm verantwoordt de actor publiekelijk wat hij heeft gedaan en waarom hij het heeft gedaan zonder dat het publiek kan

reageren. Een voorbeeld hiervan is de website van de nachburgemeester van Amsterdam, waarin de stichting laat zien waar de nachburgemeester mee bezig is en wat de functie inhoudt.³ In een zwaardere vorm van vertegenwoordiging kan het publiek in het openbaar of binnenshuis het debat aangaan en zijn of haar positie bevragen. Montanaro (2012) stelt dat een claim van vertegenwoordiging alleen legitiem kan zijn wanneer de vertegenwoordigde groep de mogelijkheid heeft om zich uit te kunnen spreken over de claim en de vertegenwoordiger ter verantwoording kan roepen. Een voorbeeld hiervan is wanneer een nachburgemeester op bezoek gaat bij verschillende kroegen om hier in gesprek te gaan met ondernemers of een evenement organiseert om input te krijgen vanuit het nachtleven. In de zwaarste vorm van verantwoording worden ook consequenties verbonden aan het optreden van een actor (Bovens, 2005). Een voorbeeld hiervan is het ontslag van de nachburgemeester van Assen in 2019, nadat het vertrouwen in hem wegens disfunctioneren was opgezegd (Wollerich, 2019).

In deze paragraaf hebben we gekeken naar verantwoording van claims van vertegenwoordiging. De verschillende besproken aspecten van verantwoording ga ik toepassen op de context van nachburgemeesters en aan de hand hiervan beantwoord ik deelvraag e: *In hoeverre is er sprake van verantwoording?* We hebben gezien dat zowel autorisatie en verantwoording invloed hebben op de legitimiteit van claims van vertegenwoordiging. Hoewel de concepten autorisatie en verantwoording voor een deel overlappen is het van belang deze te scheiden. Dit maakt het namelijk mogelijk om niet alleen de acceptatie of verwerping van een claim te bepalen, maar ook te onderzoeken op basis waarvan deze claim wel of niet wordt geaccepteerd.

³ Bron website: <https://nachtburgemeester.amsterdam/> Geraadpleegd op 2 maart 2021

3.4 Operationalisatie

In de vorige paragrafen zijn verschillende theorieën en raamwerken behandeld. In deze paragraaf laat ik schematisch zien hoe deze theorieën en raamwerken worden geoperationaliseerd.

Hoe ziet de claim van vertegenwoordiging eruit?

Claim Maker	Wie stelt dat een nachtburgemeester het nachtleven in een stad vertegenwoordigt?
Claimed Representative	Wie is de nachtburgemeester? Hoe is de nachtburgemeester op deze positie gekomen (verkozen of aangesteld)?
Claimed Constituency	Wat is het beeld van de groep die de nachtburgemeester claimt te vertegenwoordigen? In hoeverre beschouwt deze groep zich als het nachtleven en voelen zij zich vertegenwoordigt? Welke spelers uit het nachtleven worden uitgesloten van deze groep?
Claimed Linkage	Wat is de geclaimde relatie tussen de nachtburgemeester en het nachtleven? Wat voor type vertegenwoordiging is de claim?

In hoeverre wordt de claim van vertegenwoordiging geaccepteerd?

Claimed Constituency	Wordt de claim geaccepteerd door de vertegenwoordigde groep? Hoe laten vertegenwoordigden dat blijken? In hoeverre is er vertrouwen in de nachtburgemeester?
Relevante autoriteit	Wordt de claim geaccepteerd door relevante autoriteiten? Hoe wordt dat duidelijk in hun communicatie?
Mobilisatie	In hoeverre is de vertegenwoordigde groep aangespoord om zich uit te spreken en de claim te accepteren of te verwerpen?

In hoeverre is er sprake van verantwoording?

Informatie claimed linkage	Hoe rechtvaardigt de nachtburgemeester zijn vertegenwoordigingspositie naar het nachtleven? Op welke manier wordt deze verantwoording afgelegd?
Informatie handelswijze	In hoeverre verantwoord de nachtburgemeester zijn handelen aan het nachtleven? Via wat voor kanalen wordt hierover gecommuniceerd?
Mechanisme van verantwoording	Zijn er verantwoordingsmechanismen tussen de nachtburgemeester en het nachtleven? Heeft het nachtleven de mogelijkheid om in discussie te gaan met de nachtburgemeester en invloed uit te oefenen?

4 Methoden en Technieken

In dit hoofdstuk wordt het proces van mijn onderzoek besproken. Ik zet uiteen hoe ik de hoofdvraag met behulp van bepaalde methoden en technieken heb beantwoord. In de eerste paragraaf positioneer ik mij binnen wetenschapsfilosofische opvattingen. In de volgende drie paragrafen ga ik in op mijn onderzoeksdesign en wijd ik verder uit over de strategie, methoden en technieken die ik heb gebruikt om data te verzamelen en te analyseren. Hierbij reflecteer ik op de keuzes die ik heb gemaakt en bespreek ik de knelpunten die zich voor deden. In de laatste paragraaf ga ik in op mijn positie als onderzoeker en reflecteer ik op de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek.

4.1 Wetenschapsfilosofische positionering

In dit onderzoek pas ik een interpretatieve benadering toe. Dit houdt in dat ik door middel van kwalitatieve methoden het perspectief van de onderzochten aanneem en de werkelijkheid vanuit daar probeer te begrijpen (Van Thiel, 2010). Door het toepassen van verschillende perspectieven op een gebeurtenis heb ik geprobeerd de casestudies holistisch te benaderen. Daarbij wijst de theorie mij op de specifieke elementen die ik binnen de verschillende contexten ga onderzoeken. Ik kies specifiek voor deze interpretatieve benadering omdat deze past bij zowel de locus als focus van het onderzoek. De locus, omdat de thema's die centraal staan binnen dit onderzoek (vertegenwoordiging, vertrouwen, identiteit) afhankelijk zijn van de percepties van verschillende actoren. De verschillende percepties worden gevormd in de interactie tussen in dit geval nachtburgemeesters en spelers uit het nachtleven. Het doel van mijn onderzoek is deze interactie te begrijpen. De focus sluit hierop aan, het constructivistische idee van vertegenwoordiging ziet in dat vertegenwoordiging geen 'feit' is, maar een veranderlijk construct dat wordt gevormd in een interactief proces tussen verschillende actoren. Uit de theorie blijkt dat het van belang is vertegenwoordiging vanuit het perspectief van de vertegenwoordigden te onderzoeken, *citizen standpoint* (De Wilde, 2019; Saward, 2009). Daarbij past deze interpretatieve benadering bij mijn wetenschappelijke achtergrond als cultureel antropoloog. Door deze achtergrond ben ik als onderzoeker geoefend in het aannemen van het perspectief van de onderzochten.

Reflecterend denk ik dat de interpretatieve benadering die ik heb gekozen, belangrijk is geweest in mijn onderzoek. Wanneer ik concepten als *claimed linkage*, de relatie van nachtburgemeesters en vertegenwoordigden waarop de vertegenwoordiging is gebaseerd,

behandelde, ging het bijvoorbeeld over gemeenschapsgevoel en culturele kenmerken. Onderwerpen die ik door middel van een open interview, met in het achterhoofd de theoretische concepten en structuren, probeerden te begrijpen. Terugkijkend denk ik dat deze benadering goed heeft gewerkt bij dit onderzoeksonderwerp.

In het proces zorgde dit echter ook voor moeilijkheden. Tijdens het onderzoek heb ik geprobeerd mij in mijn respondenten in te leven. Meermaals kreeg ik over dezelfde gebeurtenis of relatie, twee totaal verschillende perspectieven te horen in interviews. Een voorbeeld is een felle mening over het afgelasten van verkiezingen, waarin de organisatie werd beticht van het manipuleren van het nachtburgemeesterschap. Terwijl de waarnemend nachtburgemeester hier een legitieme reden voor leek te hebben. Dit zijn momenten waarin ik mij als onderzoeker moest verplaatsen in de ander en vanuit dit perspectief proberen de frustratie te begrijpen. Ik merkte dat ik het moeilijk vond hiermee om te gaan tijdens de interviews, maar ook later in het analyseren van de data. Hier ga ik in de paragraaf over technieken verder op in.

4.2 Strategie

Een onderzoeksstrategie is een overkoepelende logica van het onderzoek. De strategie van mijn onderzoek is gegrond op gevalsstudies. Dit past bij de descriptieve doelstelling, geformuleerd in de inleiding. Daarnaast maakt deze strategie het mogelijk om de diepte in te gaan op situaties die ik wil onderzoeken. In plaats van een casus is er in dit onderzoek sprake van een *multiple casestudy*. Dit betekent dat er drie casussen worden opgenomen in het onderzoek die in het context hoofdstuk al zijn geïntroduceerd. Een casus bestaat uit een stad met een nachtburgemeester: Amsterdam, Den Haag en Zwolle.

De selectie voor deze drie steden is op basis van het idee van contrasterende casussen. De casussen verschillen op een aantal kenmerken. Amsterdam en Den Haag hebben een verkozen vertegenwoordiger en Zwolle heeft een niet-verkozen vertegenwoordiger als nachtburgemeester. Daarnaast bezit het nachtburgemeesterschap in Amsterdam en Zwolle al langer eenzelfde positie dan Den Haag. Tot slot is het nachtburgemeesterschap in Zwolle meer een zelfstandig initiatief, waarbij er in Amsterdam en Den Haag ook een organisatie aan is verbonden. De contrasterende casussen helpen mij om de verschillende claims van vertegenwoordiging te vergelijken. Binnen elke casus ga ik hetzelfde raamwerk van Guasti en Geissel (2019) toepassen en breng ik dezelfde aspecten van vertegenwoordiging in kaart.

Hierdoor kan ik het effect van deze variatie onderzoeken op variabelen, zoals het type claim van vertegenwoordiging, verantwoording en autorisatie (van Thiel, 2010).

Tijdens het verzamelen en analyseren van de data bleek het vergelijken van de casussen lastiger dan ik van tevoren had bedacht. Door het unieke karakter van het nachtleven en de manier waarop de nachtburgemeesters hierop inspelen was het moeilijk om variabelen los te koppelen van de context. Vooral de casus van Zwolle is moeilijk te vergelijken. Tussen de meer vergelijkbare steden van Amsterdam en Den Haag ging dit beter. Oorspronkelijk had ik Tilburg als vierde casus opgenomen in mijn onderzoekstrategie. Na twee weken heb ik er bewust voor gekozen deze te laten vallen, aangezien ik het nuttiger vond om dieper op de drie andere casussen in te gaan, dan meer oppervlakkig op vier. Een keuze die in het vergelijken van de casussen, mijn onderzoek wel heeft aangetast. Tilburg was een casus die meer op die van Zwolle leek, ik denk dat ik hiermee beter vergelijkingen had kunnen maken wat mijn bevindingen over Zwolle ten goede was gekomen.

4.3 Methodes

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van twee soorten methodes: interviews en inhoudsanalyse. De dominante methode waarmee data wordt verzameld is interviews. Deze methode past bij het onderzoek, omdat op deze wijze de gedachtegangen van personen kunnen worden begrepen (Evers, 2015). Door middel van het interviewen van nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten van het nachtleven heb ik mijn data verzameld. De respondenten heb ik op verschillende wijzen benaderd. Een deel heb ik via sociale media benaderd door een online bericht te sturen. Ook heb ik personen uit mijn eigen netwerk in het nachtleven gevraagd. Ondernemers heb ik vooral benaderd door te mailen naar bedrijfsaccounts of te bellen. Daarnaast heb ik gebruik gemaakt van *snowball sampling*, waardoor ik via andere respondenten met nieuwe respondenten in contact kwam.⁴ Dit werkte goed, maar is bewust niet de dominante strategie geweest bij het selecteren van respondenten. Ten eerste omdat het nachtleven in een stad bestaat uit veel verschillende groepen en ik zoveel mogelijk verschillende perspectieven in mijn data wilde opnemen, een consument en een goede vriend van hem zullen ongeveer dezelfde ervaring hebben. Ten tweede merkte ik dat, met name bij nachtburgemeesters, zij logischerwijs de ondernemers voorstelden waarmee zij een goede band hadden. Dit had grote invloed gehad op mijn resultaten.

⁴ *Snowball sampling* houdt in dat een onderzoeker via een eerste respondent die bereid is over een onderwerp te praten, een tweede respondent benaderd die in zijn of haar netwerk zit (Neuman, 2014).

Het vinden van respondenten ging voorspoedig. Zoals verwacht vonden nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten het belangrijk en bovendien ook leuk om het tijdens een interview over het nachtleven en de rol van nachtburgemeesters te hebben. Opvallend was dat naarmate de versoepelingen van de Covid-19 maatregelen toenamen, het moeilijker werd om met name ondernemers te bereiken. Daarom heb ik ervoor gekozen eerst zoveel mogelijk interviews in te plannen en daarna mij meer te focussen op de inhoudsanalyse, iets wat normaliter andersom meer wenselijk is. Mijn streven was om per casus minimaal de nachtburgemeester, twee ondernemers en twee consumenten te interviewen. Dit is zoals te zien in de lijst van geanonimiseerde respondenten in bijlage 2 gelukt, met de kanttekening dat ik vroeg in het proces de casus van Tilburg heb laten vallen. In Zwolle en Amsterdam heb ik ervoor gekozen een extra ondernemer te interviewen, aangezien ik hier nog geen helder beeld had van de acceptatie van de nachtburgemeester onder ondernemers.

De interviews die ik heb afgenomen bij mijn respondenten zijn semigestructureerd van aard. Dit betekent dat ik van tevoren een topiclijst heb opgesteld met de belangrijkste thema's die ik met de respondent wilde bespreken. In principe heb ik twee topiclijsten gebruikt, eentje is opgesteld voor de interviews met nachtburgemeesters en de andere voor de consumenten en ondernemers (zie bijlage 1). Hier heb ik voor gekozen, omdat ik met nachtburgemeesters dieper in kon gaan op de wijze waarop de claim van vertegenwoordiging vorm krijgt. Na een aantal interviews heb ik wel aanpassingen gemaakt in de topiclijsten. Een voorbeeld hiervan is dat de term verantwoording beter geïntroduceerd diende te worden. Nadat ik tijdens het transcriberen een aantal interviews terugluisterde bleek namelijk dat er bij de respondenten onduidelijkheid bleef bestaan over wat verantwoording inhield.

Alle interviews die ik heb gedaan zijn online via Microsoft Teams gegaan, op een na die ik telefonisch afnam. Online is een beperking aangezien het moeilijker is om als interviewer de geïnterviewde te stimuleren door te praten of juist te interrumperen. Ook krijg je online een minder goed beeld van een respondent, omdat de smalltalk voor- en achteraf en de kleine handelingen die iemand typeren wegvallen.

In het verlengde daarvan heb ik door de beperkingen van Covid-19 ook geen etnografisch onderzoek kunnen. Mijn plan om mee te lopen met nachtburgemeesters en te observeren wat zij 's nachts in het nachtleven doen viel weg. Aan de andere kant ben ik door Covid-19 wel aan andere data gekomen. Een voorbeeld hiervan is een verkiezingsdebat tussen verschillende kandidaatsnachtsburgemeesters die ik in zijn volledigheid online terug kon kijken. Hierbij kom ik bij de tweede onderzoeksmethode die ik heb gebruikt.

Naast interviews heb ik data verzameld door middel van kwalitatieve inhoudsanalyse. Met deze methode gebruikt de onderzoeker al bestaand materiaal. In dit onderzoek bestaat dit materiaal uit beleidsstukken van zowel gemeentes als organisaties, nieuwsartikelen, documentaires, livestreams en podcasts. Deze documenten onderzoek ik aan de hand van kwalitatieve inhoudsanalyse. Inhoudsanalyse houdt in dat de onderzoeker de inhoud van het materiaal bestudeert en zich focust op de boodschap die de producent probeert over te brengen op zijn publiek (van Thiel 2010, 123). Kwalitatieve inhoudsanalyse wordt meestal complementair met andere methoden gebruikt (Bowen, 2009). Deze methode heb ik met name gebruikt voor deelvraag d, die ingaat op de wijze waarop lokale gemeentes de claim van vertegenwoordiging accepteren. Ik heb voor deze methode gekozen, omdat een deel van deze vraag niet beantwoord kan worden met de data uit interviews met mijn onderzoeksgroep. Hiermee is dit een supplementaire methode bij de dominante methode van interviews.

Een voorbeeld van inhoudsanalyse is een podcast van stichting nachtburgemeester Amsterdam. In deze podcast ging de wethouder Kunst en Cultuur in gesprek met de waarnemend nachtburgemeester. Door dit gesprek te transcriberen en deductief te analyseren, verkreeg ik interessante data over de wijze waarop vanuit de gemeente naar de nachtburgemeester wordt gekeken. Ook het onderzoeken van delen van gemeenteraadsvergaderingen bleken met name in Zwolle belangrijke data op te leveren. De inhoudsanalyse is deductief aangezien ik de data benaderde aan de hand van de theoretische structuren, die ook leidend waren in het opstellen van de topiclijsten voor interviews (van Thiel, 2010).

Terugkijkend denk ik dat de kwalitatieve inhoudsanalyse minder data heeft opgeleverd dan van tevoren verwacht. Dit heeft voor een groot deel te maken met de beperkte beleidsdocumenten die voorhanden waren. Met name in Zwolle en Den Haag was het moeilijk om met de weinige documenten een antwoord te geven op deelvraag d en te bepalen hoe de gemeente de nachtburgemeester beschouwd. Daarom heb ik in overleg met mijn begeleider de keuze gemaakt om mijn bevindingen naderhand met lokale beleidsadviseurs te bespreken. De bevindingen die hieruit zijn voortgekomen zijn opgenomen in een tekstbox in paragraaf 7.2. Aangezien deze gesprekken van kortere duur waren en ik niet de op basis van theorie geoperationaliseerde topiclijsten heb gebruikt, duid ik deze in het onderzoek niet aan als interviews, maar als ‘gesprekken’ (zie bijlage 2).

4.4 Technieken

De verzamelde data vanuit de interviews en andere bronnen zijn geanalyseerd met het programma Nvivo. Halverwege het verzamelen van de data ben ik gestart met de eerste fase van de analyse: het open coderen van de data. Dit zijn codes die stukken data inhoudelijk weergeven. Deze open codes zorgen voor een eerste overzicht van de data. Een voorbeeld van een open code is “Kennis over de stad” die terugslaat op dit stuk data:

Reference 1 - 1,47% Coverage

Vooral hageezen weten hoe Den Haag werkt, als Hagenees weet je natuurlijk wel wat er speelt en voor de doelgroepen belangrijk is. Wat het verleden is geweest en wat jij dus in de toekomst kan verwezen.

Figuur 3: voorbeeld open code⁵

Het open coderen zorgt naast overzicht, ook voor reflectie op de data. Tijdens het coderen merkte ik dat bepaalde onderwerpen nog te weinig aan bod kwamen in de interviews, dit nam ik mee in de interviews die daarna nog volgden. Open coderen is een langdurig proces, maar heeft geholpen in het systematisch te werk gaan en overzicht te behouden over het onderzoek.

Na het open coderen volgt de tweede fase van de analyse: axiaal coderen. Met axiaal coderen worden de verschillende open codes gecategoriseerd en wordt de data gestructureerd. Deze structuur is op basis van de theoretische modellen die in het theoretisch kader zijn gevormd. Axiaal coderen helpt om verbanden en patronen in de data te ontdekken. Een voorbeeld van een codeboom met betrekking op de *claimed linkage* is in figuur 4 weergegeven. In de codeboom is duidelijk de structuur van het theoretisch kader terug te zien. Door middel van deze

Name	Files	References
Nachtburgemeester functie	20	139
Nachtleven	17	252
Autorisatie	17	133
Vertegenwoordiging	15	146
Claimed Constituency	15	92
Claimed Linkage	10	48
Ervaring Nachtleven	7	13
Stadsidentiteit	4	10
Zwollenaar	1	1
Niet geboren in Zwolle	1	1
Hart voor Den Haag	1	1
Kennis over Den Haag	1	1
Betrokken bij Den Haag	1	1
Haagse Trots	1	1
Dorps	1	1
Liefde voor Zwolle	1	1
Kennis van de stad	1	1
Voor de stad	1	1

Figuur 4: voorbeeld codeboom

structuur kon ik overzichtelijk verbanden en patronen in de data ontwaren. De structuur zorgde echter ook voor moeilijke keuzes. Een onderwerp als zichtbaar zijn in een club kan bijvoorbeeld worden gecodeerd onder autorisatie: als reden om een nachtburgemeester te accepteren of niet, maar ook onder verantwoording: als manier om als nachtburgemeester te laten zien waar hij mee bezig is. Tijdens het analyseren heb ik veel geworsteld met de verschillende categorieën

⁵ In het voorbeeld staat in de quote ‘verwezen’, na de opname nog eens geluisterd te hebben bleek dat de respondent ‘verwezenlijken’ zei in het interview.

en tijdens het schrijven heb ik de codeboom ook deels losgelaten door bij bepaalde thema's direct te kijken naar open codes.

Terugkijkend denk ik dat het analyseren van de data goed is verlopen. Het zwaartepunt lag bij het analyseren van de interviews, maar het was ook waardevol om de data van andere bronnen te vergelijken. De twee fases van open en axiaal coderen overlapte wel voor een deel. Tot het laatste moment en ook tijdens het schrijven van de empirische hoofdstukken ben ik bezig geweest met het open en axiaal coderen. Het proces van data verzamelen en analyseren is systematisch verlopen en heeft niet voor onoverkoombare knelpunten gezorgd.

4.5 Positie onderzoeker

Als interpretatieve onderzoeker ben je voor een deel je eigen meetinstrument. De onderzoeker interpreteert de interpretatie van de onderzochten. In zowel het verzamelen en analyseren van data heb ik keuzes gemaakt die van invloed zijn op de resultaten. Door de gehanteerde benadering verwachtte ik dat de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek gering zou zijn.

Op het gebied van externe validiteit is dit inderdaad het geval, de externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid van de data naar andere casussen (Neuman, 2014). Met de data die ik heb gebruikt, ben ik hier maar tot een zekere hoogte toe in staat. Dit heeft te maken met unieke contexten van de nachtburgemeesters en een niet representatief aantal casussen. De interne validiteit is daarentegen hoger. Hoewel ook het aantal respondenten per casus niet representatief te noemen is, heb ik met de data wel onderlegde antwoorden kunnen geven op de deelvragen. Een voorbeeld hiervan is de acceptatie van de vertegenwoordiging in Amsterdam. Van de vijf respondenten accepteerden drie en verwierpen twee de claim van vertegenwoordiging. Door beide kanten te belichten en daarnaast in interviews niet alleen persoonlijk te vragen naar acceptatie, maar ook vragen als “wordt de nachtburgemeester door anderen om jou heen geaccepteerd?” probeerde ik een zo volledig mogelijk inzicht te krijgen in de casus. Daarnaast heb ik bij twijfel de keuze gemaakt om meer data te verzamelen. Een voorbeeld hiervan is de extra gesprekken die ik heb gevoerd met beleidsadviseurs van de gemeenten Zwolle en Amsterdam na de inhoudsanalyse. Dit is een vorm van triangulatie, waarbij verschillende onderzoeksmethoden worden gebruikt om dezelfde data te verzamelen (van Thiel, 2010). Een manier om de interne validiteit te verhogen die ik door het gebrek aan bronnen minder heb kunnen toepassen dan verwacht.

De betrouwbaarheid van het onderzoek is mede door de onderzoeksmethode van semigestructureerde interviews niet hoog. Een gestructureerd interview met een vaste vragenlijst had de betrouwbaarheid verhoogd. De keuze om voor het meer open karakter te gaan is gebaseerd op de data waarnaar ik onderzoek ben en het interpretatieve karakter van het onderzoek. Echter denk ik dat de theoretische structuur, die leidend is geweest in het verzamelen, analyseren en presenteren van de data ervoor zorgt, dat de betrouwbaarheid voor dit interpretatief kwalitatief onderzoek, acceptabel is.

Tijdens het onderzoek ben ik zorgvuldig omgegaan met de data van respondenten. Voor elk interview heb ik mij kenbaar gemaakt als onderzoeker, uitgelegd waar dit onderzoek over gaat en vertelt waar dit onderzoek voor dient. Daarnaast heb ik ervoor gekozen de data te anonimiseren. Het verlenen van voorheen onbekende informatie over een actor binnen het onderzoek kan de relatie tussen bijvoorbeeld nachburgemeesters en ondernemers veranderen en mogelijk schaden. In de praktijk betekent anonimiseren dat namen van plekken, organisaties en respondenten niet in de data worden genoemd. Ik ben mij ervan bewust dat dit omtrent de nachburgemeesters beperkt effect heeft, aangezien zij een unieke positie bekleden in een stad. Dit heb ik met de desbetreffende respondenten overlegd en zij stemden hiermee in. Met het oog op het transcriberen van de interviews heb ik telkens in overleg geluidsopnames gemaakt. Deze bestanden en andere data staan alleen op niet-publieke servers en worden na het onderzoek verwijderd.

In de voorgaande twee hoofdstukken heb ik uitgelegd hoe ik de hoofdvraag ga beantwoorden, door uiteen te zetten welk theoretisch kader en welke methoden en technieken ik ga gebruiken. In de volgende vier hoofdstukken is te lezen waar dit toe heeft geresulteerd. Nadat in hoofdstuk 3 antwoord is gegeven op deelvraag a, geef ik achtereenvolgens in de volgende vier hoofdstukken antwoord op de deelvragen b, c, d en e.

5 Nachtleven: de dag tussen haakjes

In dit hoofdstuk wordt de eerste empirische deelvraag onderzocht. Door middel van data verkregen vanuit interviews met nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten beantwoord ik de volgende deelvraag: wat is het nachtleven en welke rol spelen nachtburgemeesters hierin? Het hoofdstuk is als volgt gestructureerd. Ten eerste wordt aan de hand van het thema vrijheid betekenis aan het concept nachtleven geven. Ten tweede wordt ingegaan op het beleid omtrent nachtleven vanuit lokale gemeenten. Ten derde wordt de rol van de verschillende nachtburgemeesters omschreven.

5.1 Nachtleven

In de inleiding is geïllustreerd dat het nachtleven een moeilijk definieerbaar concept is. Consumenten, ondernemers en nachtburgemeesters hebben een breed uiteenlopend begrip van het nachtleven. Maar een overeenkomst is dat het een breder begrip is dan alleen de horecaplekken binnen een stad. De nachtburgemeester van Den Haag omschrijft het als volgt: “het nachtleven begint als het donker wordt (...) het nachtleven is horeca ja, maar het is vooral het moment dat het keurslijf eindigt, wanneer het nachtleven begint” (DHNB). Alle respondenten definiëren het nachtleven door het tegenover de dag te zetten. Waarbij de dag wordt gezien als moment van structuur en regels, vallen deze in de nacht weg: “de dag wordt tussenhaakjes gezet” omschrijft een consument uit Amsterdam (AC1). “Het is een wezenlijk onderdeel van mijn leven, een van de weinige plekken in mijn leven waar ik de haast en druk van de dag af kan schudden en mij vrij kan voelen”. Een andere consument beschouwt het nachtleven als vrijhaven: “waar de dag voornamelijk het volgen van regels standaard is, is de nacht een vrijhaven om jezelf te zijn” (AO2). Het vrijheidsaspect staat centraal binnen de betekenis die aan het nachtleven wordt gegeven. Deze vrijheid komt tot uiting in drie redenen om het nachtleven op te zoeken.

Ten eerste sociale aspect, voornamelijk consumenten benadrukken het belang van de sociale contacten in het nachtleven. In het nachtleven ontstaan vriendschappen voor het leven, dit komt voornamelijk door de vrijheid van het nachtleven. Een consument uit Amsterdam legt uit: “iedereen is gewoon heel erg open en tastbaar, je kan echt met iedereen aan de praat raken”(AC1), een andere consument vertelt: “ik vind het heel fijn om mensen te ontmoeten op een bepaalde lossere sfeer (...) natuurlijk door drugs en alcohol, maar ook door een nachtelijke sfeer, omdat er toch andere gesprekken ontstaan en meer openheid om elkaar te leren kennen”

(AC2). Alle consumenten benadrukten het belang van een juiste sfeer in het nachtleven.

Ten tweede persoonlijke ontwikkeling, vooral ondernemers en nachtburgemeesters omschrijven de vrijheid van het nachtleven als belangrijk voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Een nachtburgemeester omschrijft het in termen van identiteitsvorming: “daarmee vind je je zelf (...) en je kan richting geven in je leven. Het nachtleven draagt de sociaal maatschappelijk functie om iemand zichzelf te laten zijn en zichzelf op een eigen energie te ontwikkelen tot die persoon die zij willen zijn of denken te willen zijn” (DHNB). Een ondernemer uit Amsterdam ziet het als plek in de zoektocht naar identiteit: “het is voor de jongeren, een eerste plek waar je waarschijnlijk een kusje krijgt en de eerste keer waar je een biertje drinken” (AO2). De nachtburgemeester van Zwolle vertelt: “je kunt persoonlijk creatief geprikkeld worden, voor je eigen ontwikkeling of een groepontwikkeling” (ZNB). Daarnaast wordt het nachtleven beschouwd als noodzakelijke uitlaatklep van de stress en druk van overdag. Dansen en het gebruik van verdovende middelen zijn hier een belangrijk onderdeel van.

Ten derde culturele ontwikkeling, binnen het nachtleven staat muziek centraal. Vooral consumenten in Den Haag en Amsterdam benadrukken dat muzikale interesse en vooral het experimentele karakter van muziek uit het nachtleven, een belangrijke reden zijn om uit te gaan. Door het open karakter van voornamelijk nachtclubs is er sprake van kruisbestuiving tussen verschillende kunstvormen: “waar de instituten overdag voornamelijk gekaderd zijn in welke kunstuitingen zij vormen, zie je in de nacht een cross-over van verschillende uitingen, veel experiment en veel innovatie (...) Wat dat betreft is de nacht echt een katalysator”(ANB), legt de waarnemend nachtburgemeester van Amsterdam uit. Maar ook een Zwolse caféeigenaar, vertelt dat juist in het nachtleven artiesten een podium krijgen om zich te ontwikkelen (ZO3).

Deze drie aspecten vormen ook de basis waarop het nachtleven in een stad wordt beoordeeld door respondenten. In Zwolle wordt het nachtleven door de nachtburgemeester omschreven als “gepolijst”, maar door meerdere consumenten en ondernemers ook als saai (ZNB, ZO1, ZC1, ZO2). In Den Haag wordt het nachtleven omschreven als weinig divers en hebben met name consumenten behoefte aan meer keuze in het nachtleven (DHC1, DHC2). In Amsterdam wordt door ondernemers en consumenten het spannende karakter benadrukt (AO2, AC1, AC2). Wanneer wordt gevraagd het nachtleven een stad te typeren gaat het telkens om de mate van vrijheid en reuring die plaatsvindt. Dit wijze waarop betrokken het nachtleven typeren, door het expliciet af te zetten tegen de dag, komt overeen met de grens tussen dag en nacht, besproken in de inleiding (Shaw, 2015). Een nachtleven is ‘bruisend’, wanneer er een goede balans is

tussen vrijheid en veiligheid (ZNB). Gemeentelijk beleid moet volgens nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten ervoor zorgen dat deze balans wordt gewaarborgd.

5.2 Beleid nachtleven

Ondernemers en nachtburgemeesters benadrukken dat gemeentes lang een behoudend beleid hebben aangehangen. Met name in de steden Den Haag en Amsterdam benadrukken zij het niet eens te zijn met het beleid van de afgelopen jaren: “waar vooral kleine ondernemers last van hebben zijn nachtvergunningen die moeilijk zijn te verkrijgen” (DHC1). Een ondernemer erkent dit beleid en geeft aan dat ook subsidies op de verkeerde plek terechtkomen: “je hebt bijvoorbeeld afgelopen jaar die subsidie uitgifte gekregen. Dat een [naam festival] wat een super opkomend festival is en ook goed voor de stad is, dit jaar geen subsidie meer krijgt omdat de doelgroep niet goed definieert was. Terwijl bij het festival juist het idee was dat heel veel verschillende kanten mensen konden aansluiten en zich ermee konden identificeren. Dat soort dingen gaan mis”.

Volgens de geïnterviewde nachtburgemeesters en ondernemers is dit beleid te wijten aan een gebrek aan kennis en vertrouwen tussen de gemeente en het nachtleven. De waarnemend nachtburgemeester van Amsterdam legt uit: “beleid wordt vaak gemaakt door mensen die geen verstand hebben van de nacht, vraag een willekeurige gemeenteraad: wie is hier de afgelopen jaren überhaupt in een club geweest? Dan zullen er heel weinig handen om hoog gaan” (ANB). Ondernemers in Zwolle en Amsterdam delen dit idee: “bij bestuursorganen is het vaak de klokkenluider die niet weet waar de kerkklok hangt” (ZO1) en “er is een ontzettend grote kloof tussen de gemeente en de clubs” (AO1). De nachtburgemeester van Den Haag illustreert het beleid aan de hand van het optreden tegen drugsgebruik: horecaondernemers worden verantwoordelijk gehouden voor het gebruik en voorlichting is niet toegestaan. Hij verklaart: “er heerst wantrouwen, ze hebben geen inzicht in wat er gebeurt, wat er leeft en wie sturend is. Daarom bedenken ze maar regeltjes om het te verbieden” (DHNB). Problemen in het nachtleven zijn tweeledig, aan de ene kant zijn er problemen rondom veiligheid: geweld, seksuele intimidatie, discriminatie en drugsmisbruik. Aan de andere kant zijn er problemen rondom vrijheid: het gebrek aan ruimte in steden, de beperkingen van vergunningen. Het beleid van gemeentes heeft zich de afgelopen decennia voornamelijk gericht op het waarborgen van veiligheid.

Echter geven ondernemers, consumenten en nachburgemeesters aan, dat de relatie met de gemeente en daarbij beleid, verbeterd. In Zwolle is dit al langer aan de gang. Ondernemers geven aan een goede verstandhouding met de gemeente te hebben en veel samen te werken: “we praten heel veel met de gemeente, de gemeente is erg open hier, wat heel fijn is” (ZO2). Daarnaast benadrukt hij dat ondernemers de gemeente nodig hebben: “ja het is goed dat er controle is, ik denk dat dat moet, want anders gaat iedereen zomaar alles doen” (ZO2).

In Amsterdam en Den Haag zien ondernemers dat het beleid meer gericht wordt op het stimuleren van het nachtleven. In Amsterdam vertaalt zich dat in het vormgeven van een nachtvisie, onder leiding van wethouder van Kunst en Cultuur Touria Meliani, waarbij ondernemers intensief worden betrokken en gevraagd om advies. De nachtvisie moet ruimte geven aan het nachtleven in een stad die door hoge huurprijzen “steeds verder dicht slipt”. De wethouder vertelt hier zelf over in een podcast van stichting nachburgemeester Amsterdam: “de vrije ruimte in de stad, dat kon ontstaan in Amsterdam de afgelopen jaren. Naarmate het drukker wordt en je tegen een bepaalde schaarste aanloopt, moet je die gaan beschermen. Door de drukte is het heel erg nodig gebleken om het opnieuw te agenderen” (Rookruimte, 2020). Een concreet plan in de nachtvisie is het oprichten van een nachtkloket, één plek binnen de gemeente waar ondernemers en consumenten terecht kunnen voor vragen over beleid omtrent nachtleven. Voor ondernemers is het moeilijk om in contact te komen met de gemeente voor vragen over vergunningen, dit leidt tot frustratie. Een Amsterdamse ondernemer onderstreept dit en verklaart: “nachtdieren verdwalen op de website” (AO2).

In Den Haag geven ondernemers ook aan dat het beleid van de gemeente verbeterd. Een ondernemer stelt: er is veel meer vrijheid nu (...) het is heel cool, dat de gemeente nu wel echt *involved* is en dat het nu allemaal wat makkelijker gaat” (DHO2). Dit doet de gemeente door onder andere locaties voor lage huren beschikbaar te stellen voor ondernemers.

Gemeentes schatten het nachtleven, mede door de coronacrisis, meer op waarde. Ondernemers en nachburgemeesters geven aan dat gemeentes meer en meer inzien dat een ‘bloeiend’ en ‘bruisend’ nachtleven bijdraagt aan een aantrekkelijke stad voor bewoners, bezoekers en bedrijven (Gemeente Den Haag, 2018). De afgelopen jaren is er een voorzichtige verschuiving van behoudend naar stimulerend beleid te ontwaren in de drie gemeentes, waarbij er meer nadruk komt op het geven van ruimte aan het nachtleven. Dit heeft ertoe geleid dat ondernemers langzaam meer vertrouwen krijgen in het beleid vanuit gemeentes, maar er vooral in de grote steden Den Haag en Amsterdam nog veel onvrede is. Deze onvrede wordt gevoed door een “gebrek van wederzijds begrip”, een observatie die overeenkomt met de bevindingen van Rowe

en Bavinton (2011). Het gebrek aan begrip over en weer is een belangrijke katalysator geweest voor de opkomst van nachtburgemeesters in de verschillende casussen (ANB).

5.3 Rol nachtburgemeesters

In de interviews met nachtburgemeesters en ondernemers wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen nachtburgemeesters oude stijl en nieuwe stijl. Oude stijl zijn “flamboyante paradijsvogels”, excentrieke figuren die vooral een symbolische functie hebben (ZNB). “In Den Haag is de functie lang geweest iemand die een beetje lollig bier aan drinken was, maar zich niet zo in het beleid verdiepte” vertelt de nachtburgemeester over de professionalisering van het ambt in Den Haag (DHNB). Tegelijkertijd refereert hij wel naar hem als “zeg maar de echte nachtburgemeester van Den Haag” (DHNB). De huidige nachtburgemeesters blijven echter een deel van deze symboliek behouden, hier wordt in het hoofdstuk over verantwoording op teruggekomen.

Nachtburgemeesters nieuwe stijl spelen verschillende rollen in het nachtleven. Ten eerste hebben zij een verbindende rol. Door zowel nachtburgemeesters zelf, ondernemers en consumenten wordt het bouwen van bruggen tussen de gemeente en het nachtleven aan de ene kant en tussen partijen in het nachtleven aan de andere kant als belangrijkste taak gezien. Een nachtburgemeester fungeert door middel van zijn netwerk als schakel tussen verschillende partijen binnen het nachtleven, dit netwerken doet de nachtburgemeester door langs te gaan bij verschillende ondernemingen en samenwerkingen op te zetten: “een nachtburgemeester kan connecties maken en dingen creëren” (DHO2). De nachtburgemeester van Zwolle kan “out of the box” verbindingen maken geeft een ondernemer aan (ZO3). De waarnemend nachtburgemeester van Amsterdam ziet zijn stichting steeds meer als platform waarbij ondernemers elkaar vinden en kunnen samenwerken. Aan de andere kant is de nachtburgemeester ook een verbinder tussen de gemeente en het nachtleven. De nachtburgemeester van Den Haag is bijvoorbeeld bezig met de nieuwe burgemeester van Den Haag voor te stellen aan het nachtleven. In Amsterdam organiseert stichting nachtburgemeester verschillende programma’s waarbij de wethouder in gesprek gaat met ondernemers uit het nachtleven. Dit zijn fysieke panelavonden, maar ook podcasts.

Ten tweede hebben nachtburgemeesters een adviserende rol. In alle drie de steden zien de nachtburgemeester zichzelf als gesprekspartner voor de gemeente. In tegenstelling tot de oude stijl, mengen zij zich, naar eigen zeggen, ook aan de beleidskant van het nachtleven.

“Daarmee zijn we nu een steeds mooiere brug aan het maken naar de beleidsmakers en krijgen we ook meer inspraak” (DHNB). De nachburgemeester van Amsterdam geeft als voorbeeld, dat hij door de gemeente is gevraagd de hierboven aangehaalde nachtvisie te beoordelen en van feedback te voorzien. Daarnaast geeft de nachburgemeester als onafhankelijk orgaan ook ongevraagd advies. In Den Haag zit de nachburgemeester in verschillende adviesorganen binnen de gemeente. Een ondernemer benadrukt het belang van advies over het uitgeven van nachtvergunningen: “ik hoop dat de nachburgemeester kan vertellen van hé dit moet je wel doen en dat moet je niet doen en dus ook echt een adviserende rol daarin speelt” (DHO1).

In het verlengde van de adviserende rol spelen nachburgemeesters ten derde ook een rol als belangenbehartiger. Naast dat zij advies geven over specifieke beleidskeuzes komen nachburgemeesters op voor de belangen van het nachtleven. “Dus echt degene die daadwerkelijk met de gemeente aan tafel gaat zitten om problemen te bespreken en om dingen aan te kaarten” beschrijft een consument uit Amsterdam (AC2). De nachburgemeester van Den Haag vertelt over zijn rol tegenover de gemeenteraad: “daar worden politieke keuzes gemaakt, daar wordt besluitvorming in beleid omgezet. Daar moet je tussen zien te komen om mijzelf hard te maken, dat is niet altijd even makkelijk. Zeker als je met mensen te maken hebt die die helemaal nooit het nachtleven ingaan” (DHNB). Nachburgemeesters agenderen belangen vanuit het nachtleven door te lobbyen en de dialoog aan te gaan met wethouders en andere beleidsbepalers.

Met de adviserende en belangenbehartigende rol pogen nachburgemeesters zich te mengen in de governance processen omtrent het nachtleven. Zij hebben als doel invloed te hebben op beleid, een observatie die Cibin (2018) ook al omschreef in haar onderzoek naar nachtambassadeurs. De verschillende rollen die nachburgemeester aannemen komen overeen met de observaties uit de beschrijvende studie van Seijas en Gelders (2020). In alle drie de casussen beschouwen de nachburgemeester zich als brug tussen het nachtleven aan de ene kant en de gemeente aan de andere kant (ANB, DHNB, ZNB). Een brug die is gebouwd op het vermogen om ervaringen en kennis vanuit het nachtleven te kunnen vertalen naar de gemeente. De wijze waarop de gemeente de positie beschouwd en zij ook daadwerkelijk worden meegenomen in governance processen ga ik in paragraaf 7.2 verder onderzoeken.

Nachburgemeesters stellen zich als adviseur en belangenbehartiger op als vertegenwoordiger van het nachtleven. Ondernemers en consumenten omschrijven de rol van nachburgemeester meermaals als “woordvoerder van het nachtleven” (AC1, AO3, DHO1). Een ondernemer in Den Haag stelt: “Dat we gewoon hem kunnen sturen en zeggen: he kan jij

met ze gaan praten” (DHO1). De wijze waarop nachburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen wordt onderzocht in de volgende drie hoofdstukken.

In dit hoofdstuk heb ik deelvraag b: *wat is het nachtleven en welke rol spelen nachburgemeesters hierin?* onderzocht. Het nachtleven is een breed begrip, waarin verschillende waarden aan worden toegedicht. Een bruisend nachtleven is een plek waar sociale contacten worden gelegd, cultureel wordt geëxperimenteerd en mensen vrijheid opzoeken om zich persoonlijk te ontwikkelen. Echter zijn er ook problemen rondom veiligheid, die door consumenten en ondernemers worden erkend. Gemeentes voerden naar aanleiding van deze problemen lang een behoudend beleid, maar de laatste jaren zien nachburgemeesters en ondernemers een verschuiving waarbij de gemeente als opener wordt beschouwd en meer stimulerend naar het nachtleven is. Nachburgemeesters spelen hierin een verbindende, adviserende en belangenbehartigende rol.

6 Claim van vertegenwoordiging

In het vorige hoofdstuk zijn de verschillende rollen van nachtburgemeesters uiteengezet. Centraal hierin staat het vertegenwoordigingsaspect van de positie. De nachtburgemeester staat tussen het nachtleven en de gemeente in, adviseert en behartigt de belangen vanuit het nachtleven naar de ambtenaren op het stadhuis. In dit hoofdstuk wordt onderzocht hoe deze vertegenwoordiging vorm krijgt en wordt deelvraag c beantwoord: *hoe ziet de claim van vertegenwoordiging van nachtburgemeesters eruit?* Het hoofdstuk zal aan de hand van het theoretisch kader worden gestructureerd. In het theoretisch kader heb ik laten zien dat een claim van vertegenwoordiging uit verschillende elementen bestaat. Op basis van de theorie van Guasti en Geissel (2019) zijn dit vier elementen: *claim maker*, *claimed representative*, *claimed constituency* en *claimed linkage*. In de eerste paragraaf worden de eerste twee elementen onderzocht en wordt ingezoomd op de nachtburgemeesters zelf en de organisaties achter de positie. In de tweede paragraaf wordt de *claimed constituency* onderzocht en beschreven hoe processen van groepsvorming en uitsluiting de vertegenwoordiging vormgeven. In de derde paragraaf wordt de *claimed linkage* van de verschillende nachtburgemeesters uiteengezet.

6.1 *Claimed representative*: de vertegenwoordiger van het nachtleven

Om een beter begrip te krijgen van de wijze waarop de nachtburgemeester het nachtleven vertegenwoordigt is het van belang de organisatorische context mee te nemen. Vanuit de theorie hebben we geleerd dat bij een claim van vertegenwoordiging zowel een *claim maker*, diegene die claim van vertegenwoordiging maakt, als een *claimed representative*, diegene die vanuit deze claim vertegenwoordigt een rol speelt. Dit onderscheid is van belang wanneer wordt gekeken naar de wijze waarop het huidige nachtburgermeesterschap is ontstaan in de verschillende steden.

In Zwolle is het nachtburgemeesterschap ontstaan met behulp van de Partij voor Cultuur, een onverkiesbare activistische politieke partij met haar wortels in Zwolle.⁶ Zij hebben in 2015 bij, naar eigen zeggen, dictatoriaal decreet de nachtburgemeester van Zwolle aangesteld, waarmee zij de vertegenwoordigingspositie van de nachtburgemeester claimen. De ondernemer geeft aan dat de Partij voor Cultuur nu geen rol meer speelt in het nachtburgermeesterschap (ZO3). De

⁶ Bron website: <http://www.partijvoorcultuur.nl/> Geraadpleegd op 20 mei 2021

nachtburgemeester van Zwolle is daarmee, als *claimed representative*, een niet-verkozen vertegenwoordiger, die niet betrokken is bij een gelieerde organisatie. In de toekomst ziet de nachtburgemeester het wel zitten om “een stichting nachtburgemeester Zwolle op te tuigen” vanwege financiële voordelen en de mogelijkheid om betrokken bij het ambt te blijven (ZNB).

In Den Haag en Amsterdam ligt dit anders. In beide steden wordt de positie ondersteund door een organisatie in de vorm van een stichting. In Amsterdam geeft de waarnemend nachtburgermeester aan dat de stichting in 2014 is opgezet vanwege professionalisering: “de stichting is ooit in het leven geroepen om de continuïteit van de functie te waarborgen. Dus de rol van nachtburgemeester was altijd wel serieus, maar zodra er een nachtburgemeester werd gekozen verloor de functie ook kennis en kunde, omdat het opnieuw werd overgedragen” (ANB). De stichting bestaat uit de nachtburgermeester, die tevens de voorzitter is, een bestuur en een Raad van Toezicht. Daarnaast wordt de nachtburgermeester ondersteund door een Nachtraad, de rol van de Nachtraad wordt in het hoofdstuk over verantwoording verder uitgediept. De nachtburgermeester in Amsterdam is dus een verkozen vertegenwoordiger. De verkiezingen worden georganiseerd door de stichting, waarbij zowel publiek als een vakjury een stem heeft.

In de periode dat het onderzoek plaatsvindt neemt de voorzitter van de stichting de taken van de nachtburgermeester waar, aangezien de vorige nachtburgermeester in 2019 vroegtijdig in overleg met de stichting zijn ambt neerlegde. De huidige waarnemend nachtburgemeester geeft aan de titel met ongemak te dragen, aangezien hij niet verkozen is door het nachtleven, hij vertelt hier zelf over: “ja ik zit nog steeds in deze functie en dat is soms wel lastig, omdat ik vind dat een nachtburgemeester pas een nachtburgemeester kan zijn op het moment dat die democratisch gekozen is, dat ben ik niet. Ik voel mij soms ook een beetje ongemakkelijk om mijzelf de term nachtburgemeester toe te kennen. Dus ik zeg ik ben waarnemend nachtburgemeester, maar voornamelijk voorzitter” (ANB). Hoewel de geïnterviewde ondernemers en consumenten uit Amsterdam wel over hem spreken als de nachtburgemeester, refereer ik als onderzoeker naar zijn positie als waarnemend nachtburgemeester. “De functie van de nachtburgemeester is heel erg nauw verbonden aan de stichting” verklaart de waarnemend nachtburgemeester en heeft, nu er geen verkozen nachtburgemeester is, een nog belangrijkere functie (ANB). De waarnemend nachtburgemeester spreekt meestal in een wij vorm, als hij het heeft over het nachtburgemeesterschap, dit geeft aan dat de stichting min of meer de vertegenwoordigingspositie van de nachtburgemeester heeft overgenomen. De stichting is daarmee de *claimed representative* van het nachtleven van Amsterdam met als

centrale woordvoerder de waarnemend nachburgemeester. Dit zorgt ervoor dat de claim maker en *claimed representative* samenvallen in de casus van Amsterdam. Een observatie die overeenkomt met de theorie van Guasti en Geissel (2019), ook zij zien dat binnen een claim van vertegenwoordiging de elementen claim maker en claimend representative onder dezelfde actor kunnen vallen.

In Den Haag is het nachburgemeesterschap nieuwe stijl opgezet door de Haagse Nachtraad, die in 2018 verkiezingen uitschreven voor een nieuwe nachburgemeester en tevens een stichting vormden. De huidige nachburgemeester zegt zelf over de keuze voor een stichting: “ja stichting Nachburgemeester Den Haag. Dat is hun keuze geweest, ik denk dat je je als stichting hard kan maken voor bepaalde groeperingen. De rechtsvorm laat dat toe. Het is altijd handig, als je iets wil betekenen, dan is het belangrijk om een rechtsvorm te zijn, en een stichting is in ons geval gewoon het slimste. Zowel fiscaal als daadkracht. We moeten ons wel presenteren als zijnde een rechtsvorm” (DHNB). De Haagse Nachtraad is het kader van Guasti en Geissel (2019) de claim maker, waarbij de nachburgemeester de *claimed representative* is. De nachburgemeester is in lijn met het Amsterdamse model een verkozen vertegenwoordiger, waarbij zowel een afgevaardigde uit de nachtraad als publiek kan stemmen.

In alle drie de steden werkt de nachburgemeester op dit moment min of meer vrijwillig. Normaliter wordt de positie door de gemeente in Amsterdam gesubsidieerd, maar aangezien er op dit moment alleen een waarnemend nachburgemeester is valt deze subsidie weg. De waarnemend nachburgemeester benadrukt in het interview meermaals dat het gebrek aan financiering een beperking is voor de organisatie en hoopt dat de gemeente de stichting in de toekomst structureel gaat subsidiëren. Daarnaast stelt hij dat het ook van groot belang is dat de stichting zelf inkomen genereert (ANB). In Amsterdam, maar ook in Den Haag, kunnen ondernemers en consumenten lid worden van de stichting en zo de organisatie en daarmee de nachburgemeester financieel steunen. Deze financiële steun blijft echter beperkt en maakt dat zij vrijwillig hun taken uitvoeren. In Zwolle werkt de nachburgemeester volledig ‘onbezoldigd’, maar laat wel weten dat die met de gemeente in gesprek is om in de toekomst projectmatig voor initiatieven zoals een ‘nachtalmanak’ subsidie kan krijgen (ZNB). Deze projectmatige subsidie komt ook voor in Amsterdam. In Den Haag geeft de gemeente geen financiële steun voor projecten van de nachburgemeester. In de interviews benadrukte alle drie de nachburgemeesters dat zij meer zouden kunnen doen, wanneer zij meer financiële mogelijkheden hebben.

6.2 *Claimed constituency*: wie of wat vertegenwoordigt de nachburgemeester?

In alle drie de steden vertegenwoordigen nachburgemeesters het nachtleven en stellen zij zich hiervoor in te zetten. In deze paragraaf wordt onderzocht wie of wat onder deze vertegenwoordiging vallen en welke groepen hierbij worden uitgesloten. Saward (2009) omschrijft in zijn theorie dat een vertegenwoordiger niet zo zeer een vaste groep vertegenwoordigt, maar een beeld van een groep. Guasti en Geissel (2019) noemt in het kader het beeld van deze groep de *claimed constituency* en voegt daaraan toe dat een vertegenwoordiger ook een meer ideaal of overtuiging kan vertegenwoordigen. In deze paragraaf wordt met behulp van data vanuit interviews met nachburgemeesters en ondernemers onderzocht hoe de *claimed constituency* binnen het nachtleven door de *claimed representative* wordt geconstrueerd.

De nachburgemeester van Den Haag claimt zowel een bepaalde groep als een meer abstract belang te vertegenwoordigen en vat dit samen in “de ziel van de stad” (DHNB). Dit is het sentiment wat leeft in het nachtleven en wat niet bekend is bij de gemeente. Daarbij trekt hij de grens bij de stad Den Haag. Binnen deze grenzen beoogt hij de mensen die zich in het nachtleven begeven te vertegenwoordigen. Hij maakt daarbij geen onderscheid tussen ondernemers en consumenten. Een ondernemer omschrijft het nachtleven van Den Haag als “heel breed, maar ook weer heel gekaderd” (DHO1). Zij legt uit dat er verschillende groepen in het nachtleven zijn, *scenes* genoemd, die van elkaar gescheiden zijn. Het onderscheid wordt vooral gemaakt op basis van de kroegen of nachtclubs waar de verschillende groepen te vinden zijn en de muziek die daar wordt gedraaid. De nachburgemeester omschrijft, als ik vraag naar het nachtleven van Den Haag, dezelfde groepen die verspreid zijn over verschillende plekken in de stad. Hoewel hij zelf uit de meer alternatieve en *rockscene* komt vertelt hij over andere plekken: “ik kom daar gewoon hoor, er zijn veel plekken waar ik vaak kom. Ik ga ook naar [naam club] en [naam kroeg], maar dan ook om het sentiment proeven, en dan weet ik ook wat er leeft. Ik zeg niet zomaar iets wat ik op foto’s heb gezien, dat komt omdat ik overal naar binnen loop en kom kijken hoe het is” (DHNB). De nachburgemeester ziet het onderscheid, maar probeert al deze groepen te vertegenwoordigen en verenigt deze groepen in de ziel van de stad.

Stichting nachburgemeester Amsterdam vertegenwoordigt de nachtelijke community van de stad: “dat is heel breed, maar iedereen in de nacht. Als je dat wil specificeren zijn dat de

nachtmakers, dus artiesten die nacht maken en creëren. Dan heb je ondernemers, dat zijn de clubs, de festivals en organisatoren. En dan heb je de bezoekers. Wij vertegenwoordigen iedereen” (ANB). Net als in Den Haag is er volgens ondernemers niet één community. In Amsterdam wordt door ondernemers eenzelfde omschrijving van het nachtleven gegeven. Een ondernemer vertelt: “het is heel divers, je hebt gewoon echt ziek veel keuze. Je hebt verschillende soorten *scenes*, het zijn allerlei soorten muziekstromen die door elkaar komen. Je hebt plekken waar bepaalde soorten doelgroepen bij elkaar zitten, maar je hebt ook weer waar alles bij elkaar komt”. Zij omschrijft haar voorheen eigen club als: “een plek waar meerdere groepen mengde” (AO3). Ook hier worden dus verschillende groepen onderscheiden. Een andere ondernemer legt uit: “in Amsterdam heb je best wel veel niche” en beschrijft dat experimentele plekken steeds verder naar de randen van de stad verdwijnen en de minder experimentele plekken in de binnenstad blijven (AO2).

De waarnemend nachtburgemeester beaamt deze diversiteit en geeft aan dat het nachtleven te groot is om volledig te vertegenwoordigen. Op een vraag over de verdeling binnen het nachtleven tussen kroegen en clubs legt hij uit: “Amsterdam is zo groot, dat we niet alle activiteiten in de nacht kunnen meenemen. Ik zeg wel altijd: ik ben een gesprekspartner voor iedereen. Maar het is gewoon niet te doen voor zo’n kleine organisatie. Dus het gaat om nachtcultuur. Dat is een begrip wat ik destijds heb verzonnen, dat begrip bestond nog helemaal niet zo’n vier jaar geleden, maar dat ben ik heel consistent in onze communicatie gaan gebruiken en uiteindelijk heb ik dat zelf ook kunnen afbakenen wat dat precies is” (ANB). Het laat zien dat de vertegenwoordiger in lijn met de theorie van Saward (2009) bewust bezig is een beeld te construeren van de *claimed constituency*. “Nachtcultuur is de verzameling van activiteiten die in de nacht plaatsvinden, die cultureel relevant zijn. Dat betekent dus plekken die er zijn, waar het draait om de consumptie van alcohol, wat kroegen zijn. Dat is wat mij betreft geen nachtcultuur” (ANB). De waarnemend nachtburgemeester vertegenwoordigt met de stichting dus een specifiek onderdeel van het nachtleven. Binnen deze cultureel relevante community worden zowel ondernemers en consumenten vertegenwoordigd. Daarbij geeft hij aan “het is moeilijk om het echt af te kaderen. Maar als je het mij vraagt: waar zet je je actief voor in? Is dat de nachtcultuur en niet per se kroegen” (ANB).

In de casus van Amsterdam wordt dus duidelijk dat er bepaalde communities binnen het nachtleven wel door de nachtburgemeester worden vertegenwoordigd en andere niet. Tegelijkertijd staat de vertegenwoordiging ook, net als in Den Haag, voor een bepaalde waarde. Een nachtcultuur waarin consumenten zich op een veilige, diverse en cultureel relevante context kunnen ontwikkelen. De waarnemend nachtburgemeester doelt hier voornamelijk op sociale

veiligheid binnen het nachtleven, een streven die in mei 2021 heeft geleid tot het Club Ethics, een initiatief waarin door middel van workshops en trainingen met personeel gepoogd wordt clubs veiliger en inclusiever te maken. Onderwerpen als deurbeleid en interne bedrijfscultuur worden hierin aan de kaak gesteld.

De waarnemend nachburgemeester geeft aan dat er soms een spanning is tussen het behartigen van de belangen van consumenten, waarin deze sociale veiligheid centraal staat en het behartigen van belangen van ondernemers die meer baat hebben bij vrijheid.⁷ Hij vertelt: “dat vinden clubs vaak een moeilijk onderwerp, dat het geld kost en tijd” (ANB).

De nachburgemeester van Zwolle vertegenwoordigt het nachtleven van de stad op een andere manier. Waar in Den Haag en Amsterdam wordt geclaimd dat een bepaalde groep wordt vertegenwoordigd, ontbreekt deze in Zwolle. De nachburgemeester geeft aan zich als vertegenwoordiger in te zetten voor een fraai nachtleven. “Er is niemand die zich alleen daarvoor zuiver bekommert. Er zijn een heleboel mensen met taken, die heeft dat een beetje in zijn portefeuille en die heeft dat een beetje in zijn portefeuille. Er is niemand die zich eigenlijk alleen maar bekommert over: jongens vermaken we ons nog wel met z’n allen in het nachtleven. Dat lijkt allemaal goedkoop, maar het is een fantastische rol” (ZNB). De nachburgemeester heeft een voor hem zelf duidelijk beeld van het nachtleven: een gezond en veilig nachtleven en geeft aan dat hij in projecten met verschillende stakeholders dit vertegenwoordigt. Hij gaat met het onderwerp veiligheid vooral in op drugscriminaliteit, maar vindt het moeilijk om een “gezond” nachtleven uit te leggen. De nachburgemeester heeft in het kader van de theorie van Guasti en Geissel (2019) meer een idealistische *claimed constituency* en staat vooral voor bepaalde waarden, hij heeft een eigen agenda en afhankelijk van het project en de stakeholders die daar betrokken bij zijn, vertegenwoordigt hij verschillende groepen. De wijze waarop de nachburgemeester van Zwolle zijn vertegenwoordiging omschrijft komt het meest overeen met wat Guasti en Geissel *claims of interest/values* noemen (zie tabel 2). Daarbij geeft hij aan met horecaondernemers vaak als stakeholders contact te hebben en vanuit daar de belangen naar de gemeente over te brengen. Ondernemers beschrijven de nachburgemeester als vertegenwoordiger, een ondernemer noemt hem “voorman van de nachthoreca” en een andere ondernemer ziet dat hij vooral horeca vertegenwoordigt (ZO2, ZO3).

⁷ Bron: livestream lancering ClubEthics 8 juni 2021

Het nachtleven in een stad is niet eenduidig en bestaat uit verschillende groepen, ‘*scenes*’ of ‘*niches*’ genoemd. Het nachtburgemeesterschap vertegenwoordigt het nachtleven, maar in de claim van vertegenwoordiging worden hier verschillende *claimed constituencies* geconstrueerd. Een vertegenwoordiger kan zowel een groep of belang, maar ook een idealistisch beeld of waarde vertegenwoordigen (Guasti & Geissel, 2019). Beide vormen komen terug in de manier waarop de nachtburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen. Nachtburgemeesters verschillen in de groepen die zij vertegenwoordigen, maar ook wanneer zij voor eenzelfde waarde staan, een veilig nachtleven, geven zij hier een andere betekenis aan. Dit laat zien dat de *claimed constituencies* sterk verschillen per casus.

6.3 Claimed linkage: de relatie tussen de nachtburgemeester en het nachtleven

Een essentieel onderdeel van een claim van vertegenwoordiging is de *claimed linkage*. Volgens de theorie van Guasti en Geissel (2019) gaat het hier om de relatie tussen de *claimed representative*, in dit geval de nachtburgemeester en de *claimed constituency*, het nachtleven dat wordt vertegenwoordigd door de nachtburgemeester. De *claimed linkage* kan zowel expliciet worden gemaakt, als impliciet worden verondersteld. In alle drie de casussen maken nachtburgemeesters expliciet duidelijk wat hun relatie is tot het nachtleven en waarom zij de vertegenwoordiger zijn van de *claimed constituency*. Dit is op basis van verschillende aspecten, die nu met behulp van de Sawards (2006) categorisering, zoals die in het theoretisch kader zijn besproken, worden onderzocht.

Ten eerste het gemeenschappelijke aspect van de stadsidentiteit. Vooral in Zwolle en Den Haag staat het stadsgevoel centraal in de basis waarop zij de vertegenwoordiger van de nacht zijn. De nachtburgemeester van Zwolle begint het interview met te verklaren dat hij niet in Zwolle is geboren, maar desondanks een Zwollenaar is. Hij vertelt dat de liefde voor de stad, de essentie is waarom die er ooit mee is begonnen: “voor iemand die niet uit Zwolle komt, denk ik dat ik belachelijk veel van deze stad houd. Ik wil dat het heel erg goed gaat met Zwolle en ik wil dat Zwolle een mooie stad is waar mensen graag komen”. Over het belang van deze connectie vertelt hij: “met de kennis van de nacht ga je het niet redden in je eigen stad, je moet de stad kennen” (ZNB). Dit aspect komt overeen met dat Saward (2009) omschrijft als een claim op basis van het hebben van dezelfde ervaring of identiteit. Hoewel de Zwolse nachtburgemeester in vergelijking met de andere casussen meer een *claim of interest/values* maakt, wordt de relatie tussen de *claimed representative* en *claimed constituency* wel expliciet

gemaakt. Dit is opvallend aangezien we uit het theoretische model van Guasti en Geissel (2019) leren, dat deze *claimed linkage* meestal niet aanwezig is.

In Den Haag lijkt deze gemeenschappelijke, in dit geval Haagse, identiteit nog belangrijker te zijn. De nachburgemeester geeft aan dat het belangrijk is “om de taal van de stad te spreken” (DHNB). Ondernemers en consumenten uit Den Haag benadrukken het gemeenschapsgevoel. Een consument die zelf ook geboren en getogen is in Den Haag verklaart: “bij [naam club] is de grote slogan op oud en nieuw feestjes bijvoorbeeld geweest: ons kent ons. En dat is echt heel erg de sfeer die ik hier in Den Haag voel. Ik weet niet zo goed hoe het voor niet Hagenezen is om hier naar een feestje te gaan. Wat ik mij best kan voorstellen is dat het ons kent ons hier echt heel erg is” (DHC1). Een ondernemer benadrukt de afkomst uit Den Haag: “Dat is misschien nog wel de grootste vereiste (...) Vooral Hagenezen weten hoe Den Haag werkt, als Hagenees weet je natuurlijk wel wat er speelt en voor de doelgroepen belangrijk is. Wat het verleden is geweest en wat jij dus in de toekomst kan verwezenlijken”. Op de vraag waar dat vandaan komt vertelt ze: “ja dat weet ik niet zo goed. Ik denk ook een beetje Haagse trots, wat gewoon echt hier in de cultuur zit” (DHO1). In Amsterdam wordt dit gezamenlijke aspect door de waarnemend nachburgemeester zelf, ondernemers en consumenten niet benadrukt.

Ten tweede de gezamenlijke ervaring van uitgaan. In alle drie de casussen benadrukken de nachburgemeesters hun eigen ervaring in het nachtleven. De nachburgemeester van Zwolle stelt dat je als nachburgemeester “ongetwijfeld heel erg van het nachtleven houdt, anders word je het niet” (ZNB). De waarnemend nachburgemeester van Amsterdam vertelt dat hij zelf als ondernemer meerdere projecten in het nachtleven heeft gehad, waaronder het organiseren van illegale feesten en in de toekomst een eigen club. “Eigenlijk draait bijna alles in mijn leven rondom nachtcultuur”, vertelt hij lachend (ANB). In Den Haag gaat de nachburgemeester verder en vertelt dat hij ook de minder goede kanten van het nachtleven heeft ervaren: “het nachtleven heeft natuurlijk ook zijn keerzijde. Ik kwam daar in aanraking met dingen die je niet zo snel in je huiskamer kan vinden. Seks, Drugs en *Rock & Roll* is er natuurlijk volop te halen. Dat is een verrijking voor jezelf, maar ook natuurlijk een behoorlijke verleiding die de verkeerde kant op kan slepen als je niet goed oplet. Dat heb ik wel vol bewegingen doorheen gelopen. Dus ik denk dat ik alle facetten van het nachtleven zowel in gevoel als in fysieke aanwezigheid heb meegemaakt” (DHNB). Met deze ervaring zet de nachburgemeester zich ook expliciet in voor de voorlichting van drugs bij jongeren en het werken aan “nieuwe gedragsregels in het nachtleven”. Een streven dat ook in de vertegenwoordiging van de waarnemend nachburgemeester van Amsterdam terugkomt. Vrijwel alle ondernemers en

consumenten benadrukken het belang van deze ervaring in het nachtleven. Een ondernemer uit Amsterdam vindt het belangrijk dat de nachtburgemeester zelf “een nachtvlinder is” (AO2). Het unieke karakter van het nachtleven is iets wat de nachtburgemeester zelf moet hebben ervaren om het nachtleven te kunnen vertegenwoordigen. Deze gemeenschappelijkheid komt net als de stadsidentiteit overeen met het gemeenschappelijke aspect wat Saward noemt in zijn theorie.

Ten derde de institutionele positie van de nachtburgemeester. In Den Haag is de nachtburgemeester, zoals in paragraaf 6.1 duidelijk wordt, verkozen door het nachtleven. De uitslag van deze verkiezing maakt dat de nachtburgemeester vanzelfsprekend op een positie komt, op basis waarvan hij de kiezer vertegenwoordigt. De nachtburgemeester vertelt dat hij door middel van campagnes zijn standpunten naar voren heeft kunnen brengen: “wat ik vooral naar buiten heb gegooid is dat ik wil dat het nachtleven veiliger wordt” (DHNB). In het interview legt hij uit, dat hij door een democratische procedure is aangesteld. Echter is ook in Amsterdam en Zwolle, waar op dit moment geen verkozen vertegenwoordigers zijn, de institutionele positie een belangrijk aspect in de claim van vertegenwoordiging. Het feit dat de nachtburgemeester dicht bij de gemeente staat en contact heeft met ambtenaren, vormt een relatie met het nachtleven en maakt dat zij namens het nachtleven gaan praten. Dus bij zowel verkozen, als niet-verkozen nachtburgemeesters is de positie een belangrijk aspect van de *claimed linkage*.

Claim van vertegenwoordiging	Zwolle	Den Haag	Amsterdam
Claim maker	PvC	Stichting Nachtburgemeester	Stichting Nachtburgemeester
<i>Claimed representative</i>	Nachtburgemeester	Nachtburgemeester	Stichting Nachtburgemeester
<i>Claimed constituency</i>	Waarde nachtleven	Nachtleven als community en waarde nachtleven	Nachtcultuur als community en waarde nachtcultuur
<i>Claimed linkage</i>	Stadsidentiteit, ervaring nachtleven en positie	Stadsidentiteit, ervaring nachtleven en positie	Ervaring nachtleven en positie

Tabel 4: overzicht claims van vertegenwoordiging

In dit hoofdstuk is deelvraag c: *Hoe ziet de claim van vertegenwoordiging van nachtburgemeesters eruit?* beantwoord. Aan de hand van het kader van Gausti en Geissel

(2019) zijn de vier elementen van een claim van vertegenwoordiging onderzocht. De vier elementen, die in tabel 4 uiteen zijn gezet, lijken toepasbaar op de casus van het nachburgemeesterschap en laten zien dat er tussen de verschillende casussen belangrijke verschillen in de manier waarop de claim van vertegenwoordiging is opgebouwd, bestaan. Door de claim van vertegenwoordiging uiteen te zetten is onderzocht hoe de nachburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen. In de volgende twee hoofdstukken wordt het tweede deel van de hoofdvraag beantwoord door in te gaan op de legitimiteit van nachburgemeesters.

7 Autorisatie

Autorisatie is het proces waarbij een claim van vertegenwoordiging wordt geaccepteerd of verworpen. In dit hoofdstuk wordt dit proces onderzocht aan de hand van deelvraag d: *in hoeverre wordt de claim van vertegenwoordiging geaccepteerd?* Zoals in het theoretisch kader uiteengezet zien Guasti en Geissel (2019) deze acceptatie als tweeledig. Aan de ene kant kan de *claimed constituency*, die in het vorige hoofdstuk is onderzocht, de claim van vertegenwoordiging accepteren of verwerpen. Aan de andere kant kan de relevante autoriteit deze claim eveneens accepteren of verwerpen. De relevante autoriteit is in het geval van de casus van de nachburgemeester in de eerste plaats de gemeente. De mate van acceptatie door ondernemers en consumenten en de gemeente bepaalt voor een deel de legitimiteit van de vertegenwoordigingspositie van de nachburgemeester. In de eerste paragraaf wordt de autorisatie van de *claimed constituency* onderzocht met behulp van data verkregen uit interviews met ondernemers en consumenten uit het nachtleven. In de tweede paragraaf wordt de autorisatie van relevante autoriteiten onderzocht op basis beleidsdocumenten en andere bronnen.

7.1 Autorisatie *claimed constituency*

De nachburgemeester zet zich in voor het nachtleven en vertegenwoordigt de belangen van ondernemers en consumenten bij de gemeente. Tijdens het interviewen van zowel ondernemers als consumenten komt naar voren dat iedereen het concept van de nachburgemeester, een vertegenwoordiger vanuit het nachtleven die zich inzet voor de belangen van dat nachtleven, toejuicht en accepteert. De daadwerkelijk praktische invulling van het nachburgemeesterschap wordt in de steden echter niet unaniem geaccepteerd. In deze paragraaf wordt zowel de acceptatie als de verwerping van de claim van vertegenwoordiging uiteengezet door achtereenvolgens de autorisatie van ondernemers en consumenten te onderzoeken.

7.1.1 Ondernemers

In alle drie de casussen zijn er geïnterviewde ondernemers die de vertegenwoordiging accepteren en ondernemers die de vertegenwoordiging verwerpen. Een deel van de ondernemers hebben het idee en gevoel dat zij vertegenwoordigd worden door de nachburgemeester in hun stad. Zij voelen zich gesteund door de nachburgemeester en hebben vertrouwen in de wijze waarop zij worden gerepresenteerd bij de gemeente. Een ondernemer

uit Amsterdam geeft aan zich vertegenwoordigd te voelen en zegt; “ik wil wel iemand die daar staat en mij vertegenwoordigd. Waarvan ik weet dat hij, in ieder geval mij snapt, en snapt waar wij vandaan komen. Want uiteindelijk wil je dat iemand natuurlijk voor jou idealen gaat strijden en zorgen” (AO2). Daarbij geeft hij aan regelmatig contact te hebben met de nachtburgemeester over de app of door samen koffie te drinken. Een andere ondernemer in Den Haag geeft aan dat de nachtburgemeester steeds meer wordt geaccepteerd in de stad, omdat hij de brug is naar veel verschillende groepen in de stad. Een ondernemer in Zwolle werkt veel samen met de nachtburgemeester en ziet hem als essentiële schakel in de verbinding tussen de gemeente en het nachtleven (ZO3). Uit de interviews blijkt dat de ondernemers die vertrouwen hebben in de nachtburgemeester, allemaal eens in de zoveel tijd contact hebben met de nachtburgemeester en zich daardoor gehoord voelen. Meerdere ondernemers laten deze acceptatie blijken door in Den Haag of Amsterdam zich aan te sluiten bij de stichting, waarmee zij de nachtburgemeester financieel steunen. Een gegeven dat overeenkomt met de theorie van Montanaro (2012) over hoe vertegenwoordigde actoren de vertegenwoordiger kunnen autoriseren.

Echter zijn er onder de geïnterviewden ook ondernemers die vraagtekens bij de rol van de nachtburgemeester zetten. Een ondernemer in Zwolle antwoordt op de vraag of hij zich vertegenwoordigd voelt: “nee in zijn totaliteit niet. Ik kan er wel een paar andere aanwijzen, die dat wel zouden zijn. Die de taal verstaan en dat heeft deze man helemaal niet. (...) Het is een beetje interessant doenerij. Wel kroeghangen en zuipen, maar niet op de plekken waar ik kwam en ik dacht hier gebeurt het”. Later in het interview geeft hij aan dat hij het belangrijk vindt dat iemand herkenbaar is, overal moet komen en jonger moet zijn om het nachtleven te kunnen vertegenwoordigen: “het moet iemand zijn die allround is, alle kanten snapt en met iedereen kan praten: zelf ook gewoon een keertje naar Hardstyle avond gaat om te kijken wat daar speelt. In principe ben ik de perfecte nachtburgemeester, als ik 20 jaar jonger was” (ZO1). In zijn kritiek maakt hij zelf een claim van *misrepresentation*, waarbij hij claimt dat iemand anders een betere vertegenwoordiger zou zijn en verwerpt hij de claim van vertegenwoordiging van de huidige nachtburgemeester (Guasti & Geissel, 2019). Een ondernemer in Amsterdam geeft aan zich als startende ondernemer niet vertegenwoordigd te voelen: “ik ben het er wel mee eens dat ze ontzettend veel lobbyen voor het nachtleven. Maar wat ik daarin mis, is dat ik het idee heb ze lobbyen voor de dingen waar ze zelf achter staan als nachtburgemeester. Ik heb letterlijk nog nooit de vraag gekregen van he wat hebben jullie nodig? He wat kunnen we voor jullie doen?”. Tegelijkertijd ziet ze dat een andere groep ondernemers in Amsterdam wel wordt vertegenwoordigd bij de gemeente. Op de vraag wat het verschil is tussen die groep en de ondernemers die niet worden vertegenwoordigd, antwoordt de ondernemer: “nou wat ik denk

dat het verschil is, is dat de groep die er altijd toe behoort al de top is. Zij zijn al ergens gekomen en hebben resultaat geboekt. Wij zijn niet afkomstig uit zo'n klimaat en eigenlijk vanaf de grond begonnen. Misschien een beetje kneuterig. Ik heb het idee dat het succes van een deel wordt gerepresenteerd, maar dat is in mijn ogen niet hoe de clubcultuur is" (AO1). De ondernemer geeft aan dat zij zich meer vertegenwoordigd zou voelen wanneer de nachtburgemeester laagdrempeliger te bereiken is, met als voorbeeld dat wanneer er een nieuwe club opengaat de nachtburgemeester zich komt voorstellen. Dit is opvallend aangezien de waarnemend nachtburgemeester aangeeft zich juist in te zetten voor nieuwe makers en ondernemers (ANB).

Bij ondernemers lijkt de acceptatie van de vertegenwoordiging, op basis van deze data, dus vooral af te hangen van de mate van contact met de nachtburgemeester en daarbij is het van belang dat de nachtburgemeester regelmatig aanwezig is in zijn of haar club, kroeg of andere nachtlocatie.

7.1.2 Consumenten

Nachtburgemeesters vertegenwoordigen naast de ondernemers ook belangen van consumenten. Een deel van de geïnterviewde consumenten waren niet bekend met het idee van een nachtburgemeester, of kende het alleen van naam. Een jonge consument, die regelmatig uitgaat in Amsterdamse nachtclubs vertelt over het nachtburgermeesterschap, wanneer ik het opbreng in het interview: "ik vind dat wel een *nice* initiatief, het is ook jammer dat ik er nog nooit van heb gehoord. Ik vind mijzelf best wel betrokken, misschien niet op elk vlak, maar ik vind het een beetje jammer dat ik via jou er wat over moet horen" (AC1). Een consument uit Zwolle antwoordt op de vraag of hij de nachtburgemeester als vertegenwoordiger ziet: "in de eerste plaats nee. Of ze hebben in de tien jaar dat ik mijn sporen heb verdiend in het nachtleven zich vakkundig op de oppervlakte gehouden. Ik weet van het bestaan af, *period*" (ZC1). In Den Haag waren de twee consumenten die ik heb geïnterviewd beide bekend met de nachtburgemeester. Een ondernemer uit Den Haag geeft aan dat de verkiezingen een groot bereik hebben gehad in het Haagse nachtleven en voor veel bekendheid heeft gezorgd (DHO1).

De geïnterviewde consumenten van het nachtleven die wel bekend zijn met de nachtburgemeester voelen zich vertegenwoordigd door de nachtburgemeester in de stad. Zij geven aan er vertrouwen in te hebben dat een nachtburgemeester opkomt voor de belangen van het nachtleven. Een consument verwoordt het als volgt: "je ziet de nachtburgemeester in Den Haag ook veel in het nachtleven, ze zijn op uitgaansplekken en op de feestjes. Dat is best wel leuk om te merken, omdat je dus echt merkt er is iemand van hoger af die onder de mensen is.

Wij hebben heel erg het gevoel dat politiek natuurlijk mensen zijn die in de Tweede Kamer zitten en verder hebben ze geen idee wat normale mensen allemaal doen. En de nachburgemeester is voor mij gevoel in ieder geval, echt iemand die er midden in staat, omdat ik ze echt ken” (DHC1). Op de vraag of zij zich gehoord voelt wanneer de nachburgemeester publiekelijk praat over het nachtleven vertelt ze: “ja, want ik voel mij echt zo. Ik denk dat allemaal in Den Haag wel hebben. Den Haag is echt van ons, dus ik voel mij wel vertegenwoordigd”. Naast dat opnieuw de aanwezigheid van de nachburgemeester in het nachtleven van belang is, laat het ook zien dat de *claimed linkage* van een gezamenlijke identiteit invloed heeft. Niet alle consumenten vinden de nachtelijke aanwezigheid van nachburgemeesters echter even belangrijk. Een consument geeft aan dat zij zich wel vertegenwoordigd voelt, maar de nachburgemeester nooit is tegengekomen in een club (AC2).

Uit interviews met de nachburgemeester, een ondernemer en een consument uit Den Haag blijkt dat de vorige en in mindere mate huidige nachburgemeester niet door het gehele nachtleven wordt geaccepteerd. Zij maken claims van *misrepresentation* en stellen dat zij zich niet herkennen in het nachburgemeesterschap nieuwe stijl, dit zijn voornamelijk de oudere generatie consumenten van het nachtleven. Zij laten dit publiekelijk blijken door de media op te zoeken en hun *voice* te gebruiken. Het via de media publiekelijk verwerpen van een vertegenwoordiger, is terug te zien in de theorie van Montanaro (2012). Zoals in paragraaf 6.1 is omschreven zijn in 2018 de eerste verkiezingen gehouden, waarbij de nachburgemeester oude stijl werd vervangen voor een nieuwe gekozen nachburgemeester. Een consument geeft aan dat ze hoort, dat veel mensen de verkiezingen “vriendjespolitiek” vinden, omdat de nachburgemeesters allemaal uit dezelfde “Haagse clique” komen van de meer alternatievere *scene* (DHC1). Een ondernemer die zelf betrokken was bij de eerste nachburgemeester verkiezing, vertelt dat de gekozen nachburgemeester destijds ook is bedreigd. De huidige nachburgemeester zegt hier zelf luchtig over: “de oudere, de *boomers* onder ons, die dus ook de verkiezingen betichten van vriendjespolitiek, die zijn zelf ook zo’n groep geweest. Wij zijn de nieuwe generatie van wat zij waren (...) de *scene* wordt natuurlijk ouder, dan gaan herinneringen leven en wil je dat behouden. Dan is alles wat nieuw is een bedreiging” (DHNB). Het laat zien dat de positie van de nachburgemeester niet onomstreden is en de herkenning in de identiteit van de nachburgemeester een grote rol speelt in de acceptatie of verwerping van de claim van vertegenwoordiging.

Nachtburgemeesters worden niet alom geaccepteerd en met name vanuit ondernemers wordt de claim van vertegenwoordiging verworpen met stevige kritiek. Gebrek aan contact en identificatie tussen de vertegenwoordiger en vertegenwoordigde groep is hierbij telkens de reden om de claim niet te accepteren. Dit is te verklaren aan de hand van Sawards theorie (2009). Zoals in het theoretisch kader beschreven is vertegenwoordiging geen statisch gegeven, maar wordt er een dynamische relatie aangegaan van wederzijdse vorming. Wanneer er weinig of geen contact is tussen de vertegenwoordiger en vertegenwoordigden, valt deze relatie weg en wordt de vertegenwoordiging niet geaccepteerd. De ondernemers uit het nachtleven die de claim verwerpen, hebben weinig contact met de nachtburgemeester en hebben niet het idee dat zij invloed hebben op de manier waarop zij worden vertegenwoordigd. Daarnaast herkennen zij zich niet in de vertegenwoordiger, omdat deze niet aanwezig is op hun eigen locaties. Deze aanwezigheid is ook voor consumenten een belangrijke reden om de vertegenwoordiging niet te accepteren. De groep geïnterviewde ondernemers en consumenten is niet representatief voor het nachtleven van de verschillende steden, het feit dat binnen deze groep de voor- en tegenstanders ongeveer gelijk verdeeld zijn geeft wel aan dat de positie niet onomstreden is in de verschillende casussen.

7.2 Autorisatie relevante autoriteit

Naast dat de claim van vertegenwoordiging moet worden geaccepteerd door de groep die wordt vertegenwoordigd is het voor de legitimiteit van de vertegenwoordiger belangrijk dat deze tevens wordt geaccepteerd door de relevante autoriteit. In het geval van de nachtburgemeester is de relevante autoriteit de lokale gemeente. In deze paragraaf wordt aan de hand van de weinig beschikbare beleidsdocumenten en andere bronnen de autorisatie van de gemeente onderzocht.

In Den Haag wordt de nachtburgemeester door de gemeente beschouwd als “een serieuze gesprekspartner”. Vanuit politieke partijen is samen met de stichting nachtburgemeester Den Haag in 2019 geprobeerd de positie te versterken door het als onafhankelijk adviesorgaan te institutionaliseren, hier ging het college echter niet in mee: “de nachtburgemeester is op dit moment al een serieuze gesprekspartner voor het college. Tegelijkertijd wil het college ervoor waken de erefunctie van Nachtburgemeester als te zeer te bureaucratiseren. De kracht van het instituut zit juist in het karakter van vrijbouter, in vrijheid en onafhankelijkheid. Wij blijven met de Nachtburgemeester in gesprek over de invulling van de functie en de betekenis voor de stad, zoals we ook met andere spelers in de Haagse horeca met regelmaat aan tafel zitten” (Gemeente

Den Haag, 2019). Het antwoord vanuit het college illustreert dat de nachtburgemeester wordt geaccepteerd, maar ze dichten de positie geen verdere bevoegdheden toe en beschouwen het voor een deel als symbolisch. De nachtburgemeester zegt naar eigen zeggen, goed contact te hebben met de gemeente. Als voorbeelden geeft hij aan dat hij in meerdere adviescommissies zit en contact heeft met wethouders en de burgemeester (DHNB).

In Zwolle heeft de nachtburgemeester een andere relatie. In een raadsvergadering uit 2015 wordt de nachtburgemeester geïntroduceerd en door de toenmalige burgemeester de ambtsketen officieel overgedragen. Opvallend is dat hij na de korte openingsspeech grappend reageert: “heel veel succes, ik hoop u niet te vaak hier te zien, maar in de nacht, buiten” (Gemeente Zwolle, 2015). In een andere gemeenteraadsvergadering spreekt de nachtburgemeester de raad toe en adviseert hij over een initiatiefvoorstel pilot vrije horecasluitingstijden Bruisend Zwolle (Gemeente Zwolle, 2016). In december 2019 geeft de toen kort daarvoor aangestelde burgemeester aan, de nachtburgemeester te hebben ontmoet en vertelt hierover: “volgens mij is het een hele mooie functie om te signaleren en het uitgaansleven van nieuwe impulsen te voorzien. Ik vind het mooi dat Zwolle een Nachtburgemeester heeft; dat zegt iets over de stad en past bij de ontwikkeling van Zwolle. Daarnaast heeft de functie ook een symbolische waarde” (Swollenaer, 2019). Een ondernemer uit Zwolle geeft een voorbeeld van de symbolische positie: “bijvoorbeeld bij de verkiezingen vorig jaar was de nachtburgemeester op de televisie samen met de burgemeester de eerste die een stem uitbracht” (ZO3). De nachtburgemeester zelf geeft aan dat hij goed contact heeft met de gemeente en hem steunt in het doorzetten van zijn functie. Bovendien geeft hij aan dat de gemeente hem projectmatig financiële steun biedt door middel van subsidie. De nachtburgemeester wordt echter niet genoemd in de cultuurnota van Zwolle (Gemeente Zwolle, 2016). De positie als nachtburgemeester wordt geaccepteerd door de gemeente, maar ook hier blijft de nadruk op het symbolische karakter van de functie.

Dit is in Amsterdam een ander verhaal. In het verleden zijn nachtburgemeesters meerdere malen inhoudelijk betrokken geweest bij beleidsprocessen. Een voorbeeld hiervan is het project publiek-private project Rembrandt- Thorbeckeplein Gastvrij,⁸ waarbij de toenmalige nachtburgemeester betrokken was. Daarnaast is de nachtburgemeester een van de grootste

⁸ Het Rembrandt- Thorbeckeplein Gastvrij-project is een door de gemeente in samenwerking met private partijen initiatief om de twee pleinen door middel van het inzetten *hosts* veiliger te maken voor consumenten en inwoners van de stad.

aanjagers geweest van het invoeren van 24-uursvergunningen voor horeca in de stad. Beleid dat op steeds meer plekken wordt geïmplementeerd in het nachtleven van Amsterdam (Gemeente Amsterdam, 2018). Zoals in paragraaf 5.2 al beschreven, is de gemeente op dit moment bezig met het opstellen van een Nachtvisie. Uit een gesprek tussen de wethouder van Kunst en Cultuur Touria Meliani en de huidige waarnemend nachtburgemeester laat de wethouder weten een rol voor stichting nachtburgemeester te zien: “het lijkt mij goed om te kijken hoe dat in de nachtvisie plek kan krijgen. Maar daar hebben we jullie voor nodig [voornaam waarnemend nachtburgemeester]” en “stichting nachtburgemeester is een hele belangrijke partij hierin. Ik denk dat het steeds belangrijker wordt dat jullie als organisatie nauwer samenwerken met de gemeente, zodat de nachtvisie ook vertaalt kan worden in acties”. De waarnemend nachtburgemeester geeft hierover zelf aan, dat zij de nachtvisie gaan beoordelen en van feedback gaan voorzien. Daarnaast voorziet de gemeente normaliter de nachtburgemeester projectmatig van subsidie. Dit geeft aan dat het nachtburgemeesterschap wordt geaccepteerd door de gemeente. In vergelijking met Den Haag en Zwolle blijkt dat de nachtburgemeester op beleidsmatig niveau serieuzer wordt genomen. Zoals in het methode hoofdstuk al besproken heb ik ervoor gekozen om na het verzamelen van data door middel van inhoudsanalyse, ook in gesprek te gaan met beleidsadviseurs (zie tekstbox hier onder).

Tekstbox: gesprekken beleidsadviseurs

Aangezien in met name de casussen Zwolle en Den Haag weinig beleidsdocumenten, die inzicht gaven in de wijze waarop de gemeente de lokale nachtburgemeester beschouwd, beschikbaar waren. Ben ik na het verzamelen van mijn data in gesprek gegaan met beleidsadviseurs van Zwolle en Den Haag. Een beleidsadviseur van Den Haag met als portefeuille horeca heeft regelmatig contact met vooral de vorige nachtburgemeester en bevestigt dat het nachtburgemeesterschap met het oog op informatievoorziening vanuit ondernemers van grote waarde kan zijn. Hij legt uit dat de gemeente de nachtburgemeester als vertegenwoordiger van vooral het jonge en creatieve nachtleven als belangrijke gesprekspartner beschouwd. Een beleidsadviseur cultuur in Zwolle legt met name de nadruk op de verbindende rol die de nachtburgemeester heeft in de stad. De gemeente Zwolle beschouwt nachtleven als een mooi initiatief vanuit de stad, die vooral niet door de gemeente beleidsmatig moet worden afgekaderd. Hij omschrijft de nachtburgemeester van Zwolle als iemand die voor de wat meer ruige en vrije kant van het nachtleven in Zwolle opkomt. De conclusies uit de gesprekken kwamen overeen met de bevindingen die ik uit de interviews met de nachtburgemeesters en andere bronnen had gehaald (DHB, ZB).

Nachtburgemeesters worden in alle drie de steden erkent, maar worden niet overal ook daadwerkelijk betrokken in beleidsprocessen en governance van het nachtleven. Met name in

Zwolle en Den Haag blijven zij een gesprekspartner en wordt het symbolische en informele aspect van de nachtburgemeester benadrukt. Dit laat de spanning zien tussen aan de ene kant de ambitie van op beleidsniveau invloed te hebben en aan de andere het gevaar dat het informele aspect verdwijnt. De informele, vrije en onafhankelijke positie die door ondernemers en consumenten juist als kracht wordt gezien.

Autorisatie	Zwolle	Den Haag	Amsterdam
<i>Claimed constituency</i>	Deels geaccepteerd door ondernemers, niet geaccepteerd door consumenten	Geaccepteerd door ondernemers, deels geaccepteerd door consumenten	Deels geaccepteerd onder ondernemers, geaccepteerd door consumenten
Relevante autoriteit	Geaccepteerd als (symbolische) gesprekspartner	Geaccepteerd als (symbolische) gesprekspartner	Geaccepteerd als adviseur over beleid

Tabel 5: overzicht autorisatie claims van vertegenwoordiging

In dit hoofdstuk is aan de hand van interviews, beleidsstukken en andere bronnen deelvraag d: *in hoeverre wordt de claim van vertegenwoordiging geaccepteerd?* onderzocht. Aan de hand van de theoretische modellen heb ik in kaart gebracht of de posities en daarmee de claims van vertegenwoordiging worden geaccepteerd of verworpen. De resultaten, beknopt weergegeven in tabel 5, laten zien dat de positie niet onomstreden is. Bij ondernemers lijkt met name de mate van contact tussen de nachtburgemeester en ondernemer van belang in de autorisatie, daarnaast speelt de mate van aanwezigheid een rol in het accepteren of verwerpen van de positie. Een aspect dat in mindere mate ook is terug te zien bij consumenten. Wat daarnaast opvalt is dat de mobilisatie, in lijn met de theorie van Montanaro (2012), een belangrijke factor is. Met name bij consumenten blijkt dat een deel van de respondenten geen weet had van de nachtburgemeester en niet wist wat de positie inhield. Dit maakt dat zij uit onwetendheid de claim van vertegenwoordiging niet accepteren of verwerpen. In het volgende en laatste empirische hoofdstuk ga ik hier verder op in.

8 Verantwoording

Naast autorisatie heeft de mate van verantwoording invloed op de legitimiteit van vertegenwoordiging. In het theoretisch kader zijn verschillende vormen van verantwoording besproken, de een lichter dan de ander (Bovens, 2005; Montanaro, 2012). Met behulp van de theorie en op basis van data verkregen uit interviews met nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten wordt deelvraag e beantwoord: *in hoeverre is er sprake van verantwoording bij de claim van vertegenwoordiging?* In het theoretisch kader zijn twee soorten van verantwoording onderscheiden. Ten eerste kan een vertegenwoordiger verantwoording afleggen over zijn positie door de relatie tussen hem of haar en de *claimed constituency* uit te leggen, de relatie die eerder in paragraaf 6.3 als *claimed linkage* is onderzocht. Ten tweede kan een vertegenwoordiger ook informatie verschaffen over zijn handelswijze, door te verantwoorden waar hij op dat moment mee bezig is of in de toekomst van plan is. Het hoofdstuk is als volgt gestructureerd. In de eerste paragraaf wordt onderzocht of er mechanismen van verantwoording binnen de organisaties van de nachtburgemeester bestaan. In de tweede paragraaf wordt onderzocht in hoeverre nachtburgemeesters verantwoording afleggen voor hun handelswijze. In de laatste paragraaf wordt verantwoording op het gebied van de *claimed linkage* onderzocht.

8.1 Mechanisme van verantwoording

Het nachtburgemeesterschap in Amsterdam en Den Haag is verbonden aan een stichting. In Amsterdam staat het bestuur, waar de nachtburgemeester voorzitter van is, onder controle van een Raad van Toezicht. In dit toezichthoudend orgaan zitten ondernemers uit het Amsterdamse nachtleven, maar ook een advocaat en een voormalig gemeenteraadslid. De nachtburgemeester vertelt: “ja de enige aan wie we verantwoording afleggen is de Raad van Toezicht” (ANB). Daarnaast werkt het bestuur nauw samen met de Nachtraad. Dit “kabinet” is een representatieve afvaardiging van het nachtleven die regelmatig met de nachtburgemeester vergadert. Een oud lid van deze raad geeft aan dat de nachtburgemeester ook in deze vergadering uitleg geeft over zijn handelen. De waarnemend nachtburgemeester beschouwt de Nachtraad echter voornamelijk als ondersteunend orgaan (ANB, AO3). Bij de stichting uit Den Haag is geen sprake van een Raad van Toezicht. Een ondernemer die zelf bij de oprichting van de het nachtburgemeesterschap betrokken was stelt dat de Nachtraad, die verbonden is aan de stichting, de nachtburgemeester naast adviseren, ook beoordeeld: “ze vergaderen een keer in de maand. Denken na over plannen en kijken ook echt hoe de nachtburgemeester werkt, of die

genoeg doet” (DHO2). Daarnaast werkt de tweejaarlijkse verkiezing als mechanisme van verantwoording, na de periode van twee jaar kan het nachtleven beoordelen of de nachtburgemeester nog geschikt is voor de functie. In paragraaf 8.3 wordt verder ingegaan op de invloed van verkiezingen. De nachtburgemeester van Zwolle is niet-verkozen, geen onderdeel van een stichting en vertelt: “niemand is de baas van mij”. Hij geeft aan dat hij aan niemand verantwoording schuldig is en benadrukt daarbij dat de functie onbezoldigd is (NBZ).

Op basis van de theorie van Bovens (2005) worden verschillende gradaties van verantwoording gecategoriseerd, in de meest zware vorm worden er ook consequenties verbonden aan het optreden van een actor. Wanneer ik in de interviews de term verantwoording opbreng, leken de respondenten gelijk in de zwaarste vorm te denken en herkenden zij dit niet. Na doorvragen en op andere momenten in het interview bleken nachtburgemeesters echter wel bewust bezig te zijn met zich te verantwoorden voor hun positie en de handelswijze naar hun achterban. Hoe deze verantwoording vorm krijgt en via welke kanalen dit wordt gedaan wordt onderzocht in de volgende twee paragrafen.

8.2 Verantwoording handelswijze

In de verschillende casussen staat zichtbaarheid centraal, wanneer het gaat om verantwoording omtrent handelswijze. Ondernemers en consumenten geven aan dat het belangrijk is dat een nachtburgemeester of organisatie zichtbaar is en laten zien wat zij doen. Uit interviews blijkt dat dit in verschillende vormen en door middel van verschillende kanalen gebeurt.

De nachtburgemeester van Den Haag verklaart dat hij zich verplicht voelt zijn stemmers te laten zien wat hij doet. Hij geeft aan dat hij op sociale media laat zien waar hij mee bezig is: “vaak door *posts* te doen op sociale media, die blijft ook gewoon voor mij opvolgers staan. Maar op dit moment zijn er niet heel veel dingen die daar opstaan die je vertellen wat ik doe”. Hij geeft aan dat er op dat vlak meer gedaan kan worden, maar zich daar ook ongemakkelijk bij voelt: “ik ben niet zo’n onwijze opschepper, ik wil ook niet elke poep en scheet op sociale media delen, van kijk eens wat ik heb gedaan. Bijvoorbeeld mijn afspraak met een burgemeester deel ik niet, dat is niet gepast. Om daar de show mee te stelen, dat is daar niet voor. Dat is ten goede van de nacht, niet om de nachtburgemeester in het harnas te helpen”. Daar voegt hij aan toe: “waar ik wel over na zit te denken, is binnenkort een keer een soort van som te maken van dingen die er spelen en die ik heb gedaan. Om te vertellen: dit is wat we doen en waarom we het doen” (DHNB). Ondernemers en consumenten geven aan niet op de hoogte te zijn van waar

de nachtburgemeester mee bezig is. Een consument antwoordt op de vraag waar hij volgens haar op dagelijkse basis mee bezig is: “besprekingen en overleggen? Ik heb geen idee, dat weet ik eigenlijk niet. Nu met corona vraag ik mij het dus heel erg af, wat doet zo iemand dan?” (DHC1). Een ondernemer vertelt dat de vorige nachtburgemeester voor veel mensen niet zichtbaar was: “nou weet ik wel beter. Dat hij dus echt onder de radar met heel veel dingen bezig is geweest. Dat zijn natuurlijk allemaal plannen die je niet gelijk met de wereld kan delen, die je eerst zelf moet opzetten voor je ze zichtbaar kan maken. Nou vond ik ook, je kan natuurlijk altijd wel vertellen van: ‘he ik ben nu bezig met dit project’ Daar hebben ze ook wel van kunnen leren” (DHO1). Ze geeft aan dat er bij de vorige nachtburgemeester, bij gebrek aan informatie over waar hij mee bezig was, op een gegeven moment het beeld in het nachtleven ontstond van dat “hij alleen maar op strandfeestjes stond te draaien” (DHO1).

De nachtburgemeester van Zwolle geeft aan door middel van verschillende media zijn publiek te bereiken: “ik communiceer via de pers en via de populaire sociale mediakanalen. Als er iets is wat belangrijk is bel ik de pers, ik heb een hele goede verstandhouding met de pers. De pers belt mij ook af en toe, dan vragen ze: [naam nachtburgemeester] waar ben je mee bezig? Laat ff weten wat er allemaal speelt” (NBZ). Een ondernemer geeft ook aan dat de nachtburgemeester zich zichtbaar maakt via de pers: “[naam nachtburgemeester] is iemand die ook de weg weet naar hoe die voor de radio of in de plaatselijke krantjes genoemd kan worden, of er weer naar hem wordt verwezen” (ZO3). Daarnaast heeft de nachtburgemeester meegewerkt aan een documentaire waarin verschillende nachtburgemeesters tijdens hun werkzaamheden werden gefilmd om zo zichtbaarder te maken wat het nachtburgemeesterschap in hield. “Ze hebben in die tijd een film gemaakt, dat is heel goed geweest”, geeft een ondernemer aan (ZO3).⁹ Het laat zien dat de nachtburgemeester, ondanks dat die geen druk voelt om verantwoording af te leggen, bewust bezig is met het vergroten van zijn zichtbaarheid.

In Amsterdam geeft de waarnemend nachtburgemeester aan dat de meeste communicatie over het werk van de stichting via de website en de daarbij behorende sociale media platformen gaat. In de coronaperiode zijn ze de informatievoorziening aan het verbeteren: “dat is waar we nu heel erg mee bezig zijn, dat is de zichtbaarheid. Dus op de website worden berichten aangepast. (...) Wat wij zagen is dat communicatie en beetje achterliep en je hebt een gewoon *dedicated* iemand nodig die de verbinding maakt met de community en actief toenadering zoekt. Dus wat

⁹ De documentaire ‘Wakers’ van Eric Blom (2019) is gebruikt als bron in de inleiding en het context hoofdstuk.

wij hebben gedaan is een community manager aangenomen die de verbinding gaat leggen. We willen graag dat iemand zich helemaal gaat bekommeren om de content en de continuïteit van de communicatie” (ANB). Ondernemers en consumenten geven aan dat ze op de hoogte worden gehouden door de sociale media berichten (AO1, AC2).

Het communiceren via mediakanalen, dat binnen alle drie de casussen gebeurt, valt onder de meest lichte vorm van verantwoording, het is een manier om zichtbaar te maken waar de vertegenwoordiger mee bezig is, maar het publiek kan niet reageren. Via sociale media is er wel de mogelijkheid om te reageren, maar het is geen uitnodiging tot discussie en debat.

Zoals we eerder hebben gezien gebeurt dit vooral op de momenten dat nachtburgemeesters de nacht ingaan en ondernemers en consumenten spreken. Dit is voor een groot deel komen te vervallen tijdens de coronacrisis. In Amsterdam geeft de waarnemend nachtburgemeester aan dat zij dit door middel van onlinekanalen proberen te behouden. Op Clubhouse, een platform waar mensen online in discussie kunnen gaan over onderwerpen, maar ook door bijeenkomsten te organiseren: “we hebben ook bijeenkomsten georganiseerd waar we vragen: wat doen we goed? Wat doen we niet goed? Wat is jouw beeld van de nachtburgemeester? Welke projecten kan je noemen? Welke dingen hebben we voor de stad gedaan? Om te kijken wat is er blijven kleven en wat gaat er mis” (ABN). Het geeft de *claimed constituency* de kans om invloed te hebben op de wijze waarop zij vertegenwoordigd worden.

De nachtburgemeesters van Den Haag en Zwolle geven aan, dat zij normaliter, zonder het sluiten van het nachtleven in verband met corona, `s nachts langsgaan bij ondernemers om polshoogte te nemen. De nachtburgemeester van Zwolle geeft aan: “`s nachts is vooral banden aanhalen, mensen zien, mensen spreken. (...) De nacht is om alles warm te houden en je gezicht te laten zien” (ZNB). Deze ontmoetingen zijn momenten waarbij de vertegenwoordiger vertelt waar hij mee bezig is en de *claimed constituency* kan reageren en invloed kan hebben. De nachtburgemeester van Zwolle geeft aan dat hij na vier jaar om een evaluatie vroeg: “dus met de hele stad ben ik eigenlijk in gesprek gegaan. Ik doe het nu vier jaar, zitten we nog op koers, ben je nog blij hoe het gaat? Misschien is het tijd om het stokje over te dragen aan iemand anders?” (NBZ). Nadat hier volgens de nachtburgemeester alleen maar positieve reacties op kwamen voelt hij zich gesterkt om het nog een paar jaar te doen. De nachtburgemeester van Den Haag vertelt dat dit contact tijdens de coronaperiode vooral via Whatsapp-groepen gebeurt, het overgrote deel van de deelnemers van deze groepen zijn echter alleen ondernemers.

Nachtburgemeesters geven aan bewust bezig te zijn met zichtbaar maken, waar zij mee bezig zijn. Door middel van mediakanalen en fysieke aanwezigheid in het nachtleven presenteren zij hun handelswijze en gaan ze in gesprek met de groep die zij vertegenwoordigen. De wijze waarop zij hun verantwoording uitdragen komt daarmee overeen met de verwachtingen die zijn geformuleerd in het theoretisch kader met betrekking op publieke verantwoording.

8.3 Verantwoording *claimed linkage*

Naast dat een vertegenwoordiger verantwoording aflegt door zichtbaar te maken wat hij of zij doet, doet een vertegenwoordiger dat ook door te rechtvaardigen waarom hij of zij op deze positie zit. Dus door uit te leggen wat de relatie is tussen de *claimed representative* en *claimed constituency*: de *claimed linkage*.

Zoals eerder genoemd zijn verkiezingen een mechanisme van verantwoording. In Amsterdam en Den Haag worden normaliter nachtburgemeesters verkozen. De nachtburgemeester van Den Haag geeft aan hiervoor campagne te hebben gevoerd en op lokale radiostations zijn standpunten naar buiten heeft gebracht. Daarnaast is er voor de afgelopen verkiezing een debat georganiseerd door Hart voor Den Haag, waarin kandidaten elkaar probeerden af te troeven met hun thema's en om duidelijk te maken waarom zij geschikt zijn om het nachtleven van Den Haag te vertegenwoordigen. Via facebook konden kijkers live meekijken en reacties plaatsen. Opvallend is dat naderhand bleek dat de huidige nachtburgemeester, die de verkiezing won, heeft gereageerd op vrijwel alle reacties en verdedigd waarom hij geschikt is als nachtburgemeester. Op een online vraag via facebook: "gaan jullie sowieso zichtbaarder zijn dan de laatste nachtburgemeester?" reageert de nachtburgemeester met "100%".¹⁰ De campagne is een manier om te rechtvaardigen waarom zij de juiste vertegenwoordiger van het nachtleven zijn, door de relatie die zij met de vertegenwoordigde groep hebben, uit te leggen.

Ook in Amsterdam worden tweejaarlijks verkiezingen gehouden. De huidige waarnemend nachtburgemeester, die dus zelf niet verkozen is, geeft aan waarom er verkiezingen zijn voor de nachtburgemeester: "omdat die de nacht vertegenwoordigt en zij moeten hun eigen vertegenwoordiger kiezen" (ANB). Tijdens de verkiezingsavond kunnen de verschillende kandidaten het publiek overtuigen op hen te stemmen. Daarbij heeft de Nachtraad als vakjury

¹⁰ Bron website: livestream op de Facebook-pagina van Hart voor Den Haag: 'Het grote nachtburgemeester-debat. Geraadpleegd op 9 mei 2021, van <https://www.facebook.com/GroepdeMos/videos/227250175320121>

een meerderheid van stemmen. Op de vraag waarom dat zo is, vertelt de waarnemend nachtburgemeester: “dat zorgt ervoor dat de verkiezingen bij ons nooit een populariteitsverkiezing worden. Voor je het weet krijg je een clown, die heel populair is, maar vervolgens er niets van bakt. Dat proberen we met een vakjury een meerderheidsstem heeft te voorkomen” (ANB). De meerderheidsstem van een vakjury is een opvallend verschil met de verkiezing in Den Haag waarbij het zwaartepunt na eerdere kritiek tegenwoordig bij het publiek ligt.

De waarnemend nachtburgemeester van Amsterdam geeft aan de positie van de stichting te willen verantwoorden: “waar wij nu mee bezig zijn is om ervoor te zorgen dat men het verhaal van de nachtburgemeester begrijpt” hij vertelt dat de organisatie daarvoor toegankelijk moet zijn: “dat men het idee heeft van de stichting is ook van mij en dit doet de stichting. Dat ze ons ook verantwoordelijk kunnen houden, ook dat vind ik belangrijk. Mijn telefoonnummer staat gewoon op de website net als mijn mailadres en iedereen kan bellen”. Als voorbeeld geeft hij een recent incident: “we hadden een tijdje geleden een post gedaan en daar had iemand onder gecoment: ja ik mis de nachtburgemeester, jullie staan niet op, ik sta wel op de barricade”, ook vroeg ze om nieuwe verkiezingen van de nachtburgemeester. De waarnemend nachtburgemeester geeft aan daarna een publiek bericht eronder te hebben geplaatst en daarna via een telefoongesprek “de lucht te hebben geklaard” (ANB). Een ondernemer heeft stevige kritiek op het uitstellen van de nachtburgemeester verkiezing in Amsterdam.¹¹ Ze geeft aan dat de manier waarop de huidige waarnemend nachtburgemeester als voorzitter van de stichting op de positie van nachtburgemeester is gekomen “vraagtekens over hun motivatie” geeft. Ze legt uit: “misschien is het allemaal super goed gemotiveerd en misschien kunnen ze het allemaal super goed beargumenteren, maar doe dat dan. Ze zijn gewoon totaal niet transparant en ik er naar vraag komt er ook weer een zo’n *shady* antwoord”. Ze vertelt “het super raar” te vinden “dat er niet eens een persbericht uitkomt van we slaan het dit jaar over, wegens dit en dit” (AO1). Andere ondernemers in Amsterdam geven echter aan dat de stichting en de huidige waarnemend nachtburgemeester juist wel toegankelijk zijn.

Dit voorbeeld is illustratief voor een discrepantie op het gebied van verantwoording. In alle drie de casussen geven de (waarnemend) nachtburgemeesters aan actief bezig te zijn met zichtbaar maken wat zij doen en waarom zij het doen. In de interviews met consumenten wordt op enkele na telkens aangegeven dat zij niet goed weten wat een nachtburgemeester op dagelijkse basis

¹¹ De verkiezingen zijn volgens de huidige waarnemend nachtburgemeester verplaatst vanwege corona en vinden eind 2021 plaats. In eerste instantie zou dit gelijk na het opstappen van de vorige nachtburgemeester gebeuren.

doet, ook heeft geen enkele consument die ik heb geïnterviewd daadwerkelijk gestemd bij verkiezingen. Zij zien daarin verbeteringen door bijvoorbeeld meer op sociale media zichtbaar te worden: “tegenwoordig draait het veel om sociale media, ik denk dat daar misschien wel populaire tijdsinst, of een bekendheidsimage mee kan worden opgebouwd” vertelt een jonge consument in Zwolle (ZC2). De nachtburgemeester van Zwolle geeft zelf aan soms de stekende vraag te krijgen: “oh ben je nog wel nachtburgemeester? Dat vind ik een heel erg vervelende vraag. Je zou eigenlijk eens moeten weten wat ik allemaal doe. Als antwoord erop vraag ik wel eens: lees je wel de krant?” (ZNB). Het geeft aan dat de nachtburgemeester echt bezig is met te laten zien wat hij doet, maar dat het moeilijk is een groot bereik te krijgen. Het beeld wat nachtburgemeesters hebben van hun zichtbaarheid strookt niet met het beeld dat de geïnterviewde consumenten hebben.

Verantwoording	Zwolle	Den Haag	Amsterdam
Mechanisme	Niet aanwezig	Wel aanwezig door middel van nachtraad	Wel aanwezig door middel van Raad van Toezicht
Handelswijze (zichtbaarheid)	Projectmatige verantwoording, vooral door pers en fysiek in nachtleven	Weinig verantwoording, vooral door sociale media en fysiek in nachtleven	Veel verantwoording, door online en offline bijeenkomsten en sociale media
Claimed linkage	Weinig verantwoording	Veel verantwoording, vooral door middel van verkiezingen	Veel verantwoording, normaliter door verkiezingen

Tabel 6: overzicht verantwoording

In dit hoofdstuk is deelvraag e: *In hoeverre is er sprake van verantwoording bij de claim van vertegenwoordiging?* onderzocht. Bij nachtburgemeesters lijken vooral lichtere vormen van verantwoording te bestaan. In lijn met de theorieën besproken in het focus hoofdstuk, doen zij dit via verschillende (online-) kanalen, maar ook in fysieke momenten. Zij proberen de vertegenwoordigers te laten zien waar zij mee bezig zijn en heeft de *claimed constituency* de mogelijkheid om te reageren en in discussie te gaan.

Ondernemers en consumenten geven echter aan dat deze zichtbaarheid kan verbeteren, aangezien zij vaak niet op de hoogte zijn van waar de vertegenwoordiger zich mee bezig houdt. Daarnaast zijn de vertegenwoordigers bezig zich te verantwoorden voor hun positie, een belangrijk onderdeel daarvan zijn in Den Haag en Amsterdam de verkiezingen. In Zwolle ontbreekt dit mechanisme van verantwoording en lijkt de nachtburgemeester zich minder te

moeten verantwoorden voor zijn positie als vertegenwoordiger van het nachtleven. Het ontbreken van een organisatie rondom de positie is een mogelijke verklaring, maar ook het feit dat het nachtleven in de stad kleiner is, kan dit verklaren. Naast verkiezingen verantwoorden de nachtburgemeester van Den Haag en de waarnemend nachtburgemeester van Amsterdam zich respectievelijk ook voor de plaatselijke Nachtraad en de Raad van Toezicht van de stichtingen. Het vormen van een stichting om de positie heen, maakt dat er meer verantwoording plaatsvindt.

9 Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek. Dit ga ik doen door bevindingen voortkomend uit de verschillende deelvragen te bespreken. Hierna voeg ik deze bevindingen samen en illustreer ik met mijn conclusie hoe nachtburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen en in hoeverre zij als legitiem worden beschouwd. Uit deze conclusie rollen ook enkele aanbevelingen die zowel de vertegenwoordigde groep als vertegenwoordigers van dienst kunnen zijn. Hierna volgt een discussie waarin ik als onderzoeker reflecteer op het onderzoek, in ga op de maatschappelijke en academische waarde van de uitkomsten van het onderzoek en een voorstel doe voor vervolgonderzoeken.

9.1 Conclusie

In het focus hoofdstuk is deelvraag a: *wat is vertegenwoordiging?*, beantwoord. Aan de hand van de constructivistische theorieën van Saward (2006, 2009, 2010) heb ik vertegenwoordiging gedefinieerd vanuit de *claim-making* benadering. Vertegenwoordiging is hiermee geen statisch eindresultaat van een door verkiezingen gekozen vertegenwoordiger met een vast electoraat, maar een proces waarbij de vertegenwoordiger actief een wederzijdse relatie aangaat met hetgeen wat deze persoon of organisatie vertegenwoordigt. Met behulp van de modellen van Guasti en Geissel (2019) hebben we geleerd dat vertegenwoordiging bestaat uit vier elementen die op verschillende wijze kunnen worden geconstrueerd. Daarnaast heb ik aan de hand van theorieën van opnieuw Guasti en Geissel in combinatie met De Wilde (2019), Disch (2015) en Bovens (2005) geconcludeerd dat de legitimiteit van vertegenwoordiging wordt beïnvloed door processen van autorisatie en verantwoording.

In het eerste empirische hoofdstuk zijn de antwoorden op deelvraag b: *wat is het nachtleven en welke rol spelen nachtburgemeesters hierin?* uiteengezet. Op basis van de interviews heb ik ten eerste laten zien dat het nachtleven een breed concept is waarbij verschillende groepen een andere betekenis geven aan het nachtleven. Consumenten vertellen dat in het nachtleven verschillende aspecten belangrijk zijn: het zorgt voor sociale contacten, persoonlijke ontwikkeling en ook culturele ontwikkeling. Wat echter telkens terugkomt is vrijheid. De vrije sfeer van de nacht wordt afgezet tegen de geregelde dag. Een bevinding die overeenkomt met theorieën over het nachtleven van onder meer Shaw (2015).

Ten tweede heb ik laten zien dat er een verandering is in het beleid omtrent het nachtleven. Waar deze eerst door respondenten werd gedefinieerd als behoudend met de focus op veiligheid, is er nu een ontwikkeling te zien waarbij gemeentes het nachtleven meer proberen te stimuleren en daarbij de vrije ruimtes en creatieve broedplaatsen in een stad proberen te behouden. Daarbij geven de ondernemers aan dat de relatie met de gemeente steeds beter wordt. Toch kwam uit de interviews dat er nog veel onvrede is over het handelen van gemeentes: subsidies komen bijvoorbeeld op onlogische plekken en zowel ondernemers als consumenten geven aan dat er een gat is tussen het nachtleven en de ambtenaren in het stadhuis. Er is een gebrek aan kennis en begrip bij de beleidsbepalers omtrent het nachtleven.

Ten derde heb ik met behulp van data vanuit de interviews met de nachtburgemeesters drie rollen gestedilleerd. In de eerste plaats een verbindende rol tussen de gemeente en ondernemers, maar ook tussen ondernemers onderling. In de tweede plaats een adviserende rol, waarbij zij advies geven over specifieke kwesties in het nachtleven. Een voorbeeld hiervan is de omgang met sociale veiligheid in clubs. In de derde plaats een rol als belangenbehartiger: nachtburgemeesters komen op voor het algehele belang van het nachtleven. Zij zetten zich in voor de waardes en vooral de vrijheid van het nachtleven. In deze drie rollen stellen de nachtburgemeesters zich op als vertegenwoordigers van consumenten en ondernemers van het nachtleven.

In het tweede empirische hoofdstuk is deelvraag *c: hoe ziet de claim van vertegenwoordiging van nachtburgemeesters eruit?*, onderzocht. Uit de data blijkt dat gemeenschappelijkheid in claims van vertegenwoordiging centraal staat. In lijn met de theorie van Saward (2009) hebben we gezien dat de claim waarop nachtburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen, op basis is van gemeenschappelijke identiteit en ervaring van de vertegenwoordiger en de vertegenwoordigden. Nachtburgemeesters presenteren zich als ervaringsdeskundige van het nachtleven. Dit past bij de reden waarom de positie in de verschillende steden is ontstaan, dit komt namelijk telkens voort uit onvrede over kennis en ervaring bij de gemeente. Beleidsbepalers komen niet op de plekken waarover zij besluiten nemen en begrijpen de complexiteit van het nachtleven niet. Het vermeende gebrek aan kennis over de complexiteit van het nachtleven bij gemeentes, werd in de inleiding met het artikel van Rowe en Bavinton (2011) al aangehaald en wordt in de onderzochte casussen door respondenten bevestigd.

De nachtburgemeesters spelen hierop in en laten zien dat juist zij als vertegenwoordiger het nachtleven kennen en deze ervaring kunnen brengen bij de gemeentes. Zij doen dit door op een toegankelijke en laagdrempelige manier aanwezig te zijn in het nachtleven. Dit wordt door

de *claimed constituency*, de ondernemers en consumenten, als heel belangrijk gezien: de gemeenschappelijke identiteit en ervaring in het nachtleven van vertegenwoordiger en vertegenwoordigden kwam in vrijwel elk interview terug en stond vaak centraal in het verhaal dat werd verteld door zowel de nachtburgemeesters als actoren uit het nachtleven.

Aan de hand van deelvraag b heb ik al laten zien dat het nachtleven breed is en uit verschillende aspecten bestaat die voor verschillende groepen belangrijk zijn. Vanuit de theorie leren we dat een vertegenwoordiger zelden een volledige groep kan vertegenwoordigen en hierin vaak keuzes moet maken. Deze keuzes gaan gepaard met in- en uitsluiting en resulteren in de *claimed constituency*. Deze processen komen in dit onderzoek duidelijk naar voren. Uit de interviews blijkt dat het nachtleven bestaat uit verschillende groepen, door de geïnterviewde respondenten vaak *scenes* genoemd. De nachtburgemeesters erkennen deze verscheidenheid aan groepen, maar waar in Zwolle en Den Haag de nachtburgemeesters pogen het gehele nachtleven te vertegenwoordigen en binnen alle groepen polshoogte te houden, kiest de waarnemend nachtburgemeester van Amsterdam voor een duidelijke begrenzing en construeert de stichting een *claimed constituency* onder de noemer nachtcultuur. Dit zorgt ervoor dat de stichting met de waarnemend nachtburgemeester als woordvoerder, een helder gedefinieerde groep vertegenwoordigt met duidelijke waarden over inclusie en veiligheid. Ondernemers uit Amsterdam die binnen deze groep vallen herkennen zich hierin en voelen zich ook verwant. In Zwolle en Den Haag blijft de claim van vertegenwoordiging minder gedefinieerd en is er minder sprake van uitsluiting.

In het derde empirische hoofdstuk is het proces van autorisatie onderzocht aan de hand van deelvraag d: *in hoeverre wordt de claim van vertegenwoordiging geaccepteerd?* Ik heb per casus in kaart gebracht of ondernemers en consumenten aan de ene kant en de gemeente aan de andere kant, de claim van vertegenwoordiging verwerpen of accepteren. Uit de interviews blijkt dat de positie van de nachtburgemeester om verschillende redenen niet alom wordt geaccepteerd. De bevindingen uit dit hoofdstuk komen tot de kern van het onderzoek. Uit de interviews blijkt namelijk dat contact tussen de nachtburgemeester en met name de ondernemers van essentieel belang is. De claim van vertegenwoordiging wordt door ondernemers alleen geaccepteerd wanneer zij regelmatig online of in levenden lijve contact hebben met de nachtburgemeester. In dit contact geven de nachtburgemeesters aan polshoogte te nemen en in kaart te brengen wat er in het nachtleven leeft. De ondernemers geven aan zich gehoord te voelen door dit contact en benadrukken het belang dat de nachtburgemeester toegankelijk is.

Dit wijst op de dynamische relatie die Saward (2006) in zijn *claim-making* theorie al centraal zette. Vertegenwoordiging is een proces waarbij de vertegenwoordiger en vertegenwoordigden in relatie tot elkaar staan en elkaar wederzijds ook beïnvloeden. Vertegenwoordiging is geen vast resultaat voortgekomen uit een verkiezing, maar is veranderlijk en een vertegenwoordiger moet constant bezig zijn de relatie met de vertegenwoordigden te onderhouden. In het verlengde daarvan is ook de aanwezigheid op de juiste plekken in het nachtleven van groot belang voor de acceptatie. Hier komt het performatieve en symbolische karakter, een belangrijk aspect van Sawards theorie rondom *claim-making*, van de nachtburgemeester ook in beeld. Voor ondernemers is het van belang dat de nachtburgemeester op hun eigen locatie of evenement komt en ook voor consumenten is het belangrijk om de nachtburgemeester te zien op de plekken waar de consument zelf ook komt. De hierboven al aangehaalde gemeenschappelijke ervaring is hierin essentieel, de nachtburgemeester moet onderdeel zijn van het nachtleven om deze ook te kunnen vertegenwoordigen.

In het laatste empirische hoofdstuk heb ik deelvraag e: *in hoeverre is er sprake van verantwoording bij de claim van vertegenwoordiging?*, onderzocht. Over de functies van de nachtburgemeester zijn weinig zware mechanismen van verantwoording. In de vergelijking met de drie casussen wordt duidelijk dat wanneer het nachtburgemeesterschap gelieerd is aan een stichting, deze vorm van verantwoording toeneemt. In de interviews met respondenten ging het echter al snel over lichtere vormen van verantwoording. Vanuit de theorie van De Wilde (2019) zijn in het theoretisch kader twee soorten verantwoording: één waarbij de vertegenwoordiger informatie verschaft over zijn handelswijze en één over de rechtmatigheid van zijn positie door de *claimed linkage* uit te leggen. De *claimed linkage* werd vooral verantwoord in contact met actoren uit het nachtleven en door middel van het houden van verkiezingen, waarbij de nachtburgemeesters laten zien waarom zij geschikt zijn als vertegenwoordiger. Deze momenten van verantwoording komen sporadisch voor.

Nachtburgemeesters verantwoorden zich met meer regelmaat over hun handelswijze. Door middel van (sociale-) mediakanalen maken zij zichtbaar waar zij mee bezig zijn. Uit de interviews met actoren uit het nachtleven blijkt dat dit beperkt is, aangezien vooral consumenten vaak geen beeld hebben van de werkzaamheden en doelen van de nachtburgemeester. Nachtburgemeesters geven zelf aan dat het inderdaad zichtbaarder zou moeten zijn waar zij mee bezig zijn en vooral de nachtburgemeesters in Den Haag en Amsterdam zijn hier actief mee bezig. Verantwoording verhoogt de legitimiteit van vertegenwoordiging. Uit het onderzoek blijkt dat hier voor nachtburgemeesters nog een grote slag te slaan is. Door

zichtbaarder te maken waar de nachtburgemeester voor staat en wat hij doet en daarbij ook plekken te creëren waar de actoren uit het nachtleven de discussie kunnen aangaan, zullen de vertegenwoordigden meer vertrouwen hebben in zijn positie en verhoogt de legitimiteit. De manier waarop de stichting van Amsterdam met verantwoording omgaat is nog niet afdoende, wat de waarnemend nachtburgemeester en ondernemers onderstrepen, maar kan wel als voorbeeld worden gezien voor nachtburgemeesters in andere steden.

Met de bevindingen uit de deelvragen kan de hoofdvraag beantwoord worden: *hoe vertegenwoordigen nachtburgemeesters het nachtleven en in hoeverre wordt deze vertegenwoordiging als legitiem beschouwd?*

Nachtburgemeesters vertegenwoordigen het nachtleven op uiteenlopende wijze. Met behulp van de theorie van Guasti en Geissel (2019) heb ik aan de hand van de verschillende elementen de claim van vertegenwoordiging in beeld gebracht. Binnen deze elementen zijn grote verschillen te ontwaren tussen de casussen. De nachtburgemeester construeert een beeld van het nachtleven waardoor bepaalde actoren en waarden wel worden vertegenwoordigd en andere niet. De processen van in- en uitsluiting zijn essentieel voor de manier waarop de nachtburgemeesters het nachtleven vertegenwoordigen. De nachtburgemeesters claimen de relatie tussen hen en het nachtleven met name op basis van een gemeenschappelijke ervaring. Het centrale argument is dat zij het nachtleven kennen en hier ervaring mee hebben, hierdoor weten zij hoe het nachtleven te vertegenwoordigen naar de gemeente toe. Zij zorgen voor de ervaring en kennis die de beleidsbepalers in het stadhuis ontberen. De vertegenwoordiging van nachtburgemeesters is echter niet omstreden en wordt zoals verwacht niet door alle spelers in het nachtleven als legitiem beschouwd.

In Amsterdam lijkt het nachtburgemeesterschap de meeste legitimiteit te hebben, opvallend aangezien de waarnemend nachtburgemeester zelf het meest voorzichtig is in het uitspreken van de vertegenwoordigingspositie die hij inneemt in het nachtleven. De legitimiteit wordt veroorzaakt door de duidelijke doelen en groep die zij vertegenwoordigen. Daarbij zijn zij bewust bezig met het verbeteren van verantwoording naar hun community. De legitimiteit wordt ook versterkt door de manier waarop de gemeente naar de positie kijkt. In Den Haag heeft de nachtburgemeester vanuit het perspectief van het nachtleven een hoge mate van legitimiteit, maar lijkt de gemeente zelf de positie als vertegenwoordiger nog minder legitiem te vinden. In Zwolle is het moeilijk om de legitimiteit op basis van autorisatie te bepalen, aangezien de nachtburgemeester projectmatig te werk gaat, waardoor hij aan de ene kant zeer

wordt gerespecteerd door actoren uit het nachtleven, maar aan de andere kant ook een aantal geïnterviewden die zich totaal niet in hem herkenden.

Het feit dat de legitimiteit van nachtburgemeesters niet hoog is komt aan de ene kant doordat het contact met de vertegenwoordigden niet goed is, waardoor ondernemers zich niet gehoord voelen. Aan de andere kant komt dit doordat voornamelijk consumenten niet bekend zijn met de nachtburgemeester. Een gebrek aan zichtbaarheid lijkt hiervoor de grootste oorzaak en kan worden verbeterd door verantwoording. De belangrijkste aanbeveling is dan ook om hier bewuster mee om te gaan en het nachtburgemeesterschap in de verschillende steden zichtbaarder te maken door bijvoorbeeld meer gebruik te maken van sociale media en daarnaast op een centrale plek een duidelijk uitleg wat het nachtburgemeesterschap inhoudt en wat de doelen voor de toekomst zijn. Voor Zwolle is het van belang net als in Den Haag en Amsterdam een organisatie, bijvoorbeeld in de vorm van een stichting, om de positie heen te vormen. Een idee waar de nachtburgemeester zelf ook al over nadacht voor in de toekomst. Een organisatie zorgt voor meer continuïteit en verantwoording. Daarbij kan een organisatie in de vorm van een stichting ook beter zorgen voor financiële steun vanuit de gemeente of het nachtleven zelf.

In breder perspectief zien we dat nachtburgemeesters staan voor een grote uitdaging. Aan de ene kant moet hij of zij 's nachts in een kroeg of nachtclub zijn en vooral laten zien dat hij onderdeel is van het nachtleven, aan de andere kant moet hij overdag dit nachtleven vertegenwoordigen en wordt van hem of haar ook professionele, politieke en beleidsmatige kwaliteiten verwacht. Dit terwijl alle nachtburgemeesters op min of meer vrijwillige basis werken.

De aanleiding voor dit onderzoek was onder meer dat het initiatief van een nachtburgemeester veel potentie wordt toegedicht, maar vaak strandt wanneer er geen vertrouwen is vanuit of de gemeente of het nachtleven en daarmee de legitimiteit van de positie laag is. De spanning tussen dag en nacht, tussen formeel en informeel, lijkt de grootste uitdaging voor nachtburgemeesters. Ondernemers zien de nachtburgemeester te weinig in het nachtleven terwijl hij achter de schermen met de gemeente of andere partijen bezig is, en de gemeente ziet de nachtburgemeester tegelijkertijd vaak als symbolische functie die alleen 's nachts leeft, maar niet al te officieel en serieus moet worden genomen. In de casussen die ik heb onderzocht weten de nachtburgemeesters hier, kijkend naar de verschillen in de claims van vertegenwoordiging, op verschillende wijze een balans in te vinden en weten zij vanuit de gemeente en het nachtleven zich een min of meer legitieme positie aan te meten. De wijze waarop zij het nachtleven vertegenwoordigen wordt beïnvloed door het unieke karakter van het nachtleven in de

verschillende steden, maar daarnaast ook door het verleden van het nachtburgemeesterschap in de stad en de relatie die het nachtleven met de gemeente heeft.

Waar nachtburgemeesters voorheen vooral werden beschouwd als iconen van het nachtleven en hiermee vooral een symbolische functie hadden, is sinds een aantal jaar een ontwikkeling te zien. Nachtburgemeesters ‘nieuwe stijl’ proberen als serieuze partij in verschillende rollen het gat tussen het nachtleven en de gemeente te verkleinen. Hiermee mengen nachtburgemeesters zich in de governance van het nachtleven en vertegenwoordigen zij de belangen van ondernemers en consumenten.

Op dit moment is de positie in de onderzochte steden zoals van tevoren verwacht niet onomstreden. Nachtburgemeesters zijn niet genoeg zichtbaar en vanuit het nachtleven in elke stad klinkt meermaals felle kritiek. Toch wordt er ook veel vertrouwen uitgesproken door zowel de nachtburgemeesters, ondernemers en consumenten over het initiatief. Een deel van de ondernemers voelt zich meer gehoord en gemeentes lijken meer contact te hebben met niet-publieke partijen vanuit het nachtleven. Het gat lijkt in de verschillende steden te verkleinen. De relatief nieuwe positie in het speelveld van het nachtleven, schuurt tegen de governance van gemeentes aan en deze bijzondere positie behoeft meer onderzoek.

9.2 Discussie

In de discussie bespreek ik het onderzoek dat ik heb uitgevoerd. In de eerste subparagraaf reflecteer ik op het onderzoek en ga ik met name in op de theoretische keuzes die ik heb gemaakt. In de tweede en derde subparagrafen ga ik respectievelijk in op de maatschappelijke en wetenschappelijke waarde van de resultaten van het onderzoek. In de laatste subparagraaf formuleer ik enkele voorstellen voor vervolgonderzoek.

9.2.1 Reflectie onderzoek

Het theoretisch kader dat ik voor het verzamelen van data heb opgesteld bleek goed toepasbaar. De verschillende elementen vanuit Guasti en Geissels (2019) claim van vertegenwoordiging in combinatie met aanvullende concepten vanuit de theorieën van Disch (2015), Montanaro (2012) en De Wilde (2013) zorgden ervoor dat ik tijdens het interviewen en het analyseren van de data een duidelijke structuur had om de vertegenwoordiging te beschrijven. Het concept ‘verantwoording’ bleek echter een moeilijk te onderzoeken onderdeel van mijn onderzoek. Dit komt deels omdat respondenten een vrij nauwe voorstelling hadden bij deze term en al snel dachten in de traditionele vormen van verantwoording als rapporteren en het wel of niet hebben

van een Raad van Toezicht. Daarnaast bleek het concept ‘zichtbaarheid’ telkens weer essentieel in de vertegenwoordiging van het nachtleven, dit was namelijk zowel een reden tot acceptatie als een vorm van verantwoording. Het maakt dat de laatste twee deelvragen theoretisch goed gescheiden leken, maar tijdens het verzamelen en analyseren van de data sterk overlaptten. In het theoretisch kader formuleer ik dat legitimiteit wordt beïnvloed door autorisatie en verantwoording, in de praktijk beïnvloeden deze variabelen elkaar vanzelfsprekend ook. Bij het concept blijft een bepaald ongemak hangen. Saward (2009) concludeert in zijn theorie al dat een onderzoeker niet de legitimiteit van een vertegenwoordiger moet willen bepalen en stelt dat hij of zij dat alleen vanuit het perspectief van de vertegenwoordigden kan doen. In lijn met Montanaro (2012) voegde ik daar verantwoording aan toe, waardoor er wel een normatief component aan de legitimiteit komt. De mate van verantwoording heeft bijgedragen aan het begrip rondom de vertegenwoordiging, maar het blijft moeilijk om de legitimiteit van een nachtburgemeester te onderzoeken.

Tijdens het schrijven van het theoretisch kader heb ik lang getwijfeld over het toepassen van Guasti en Geissels (2019) model aangezien het zeer recent was en minder vaak gebruikt dan het model van Saward (2006). Zoals hierboven beschreven blijkt echter dat dit een goede keuze is geweest, omdat juist het element dat zij toevoegen aan de structuur, de *claimed linkage*, van groot belang bleek te zijn. Met deze beschrijvende studie heb ik een relatief nieuw theoretisch raamwerk proberen toe te passen en uit de data blijkt dat deze theorie zeer waardevol kan zijn in verdere onderzoeken naar vertegenwoordiging in de bestuurskunde.

Hier dienen wel enkele kanttekeningen bij gezet te worden. Zoals in het methoden en technieken hoofdstuk al aangekondigd, ben ik me er terdege van bewust, dat het moeilijk is om de bevindingen die ik heb op basis van de data doe, te generaliseren voor de gehele casus. De onderzoekspopulatie van met name slechts twee consumenten per casus is gering. Opvallend is wel dat uit de interviews met deze respondenten vaak tegenovergestelde meningen rolden. Daarnaast is het moeilijk om de bevindingen te generaliseren naar andere niet onderzochte casussen, aangezien het nachtleven in de verschillende contexten sterkt verschilt. Ik ben daarom met oog op de betrouwbaarheid voorzichtig geweest in het generaliseren van mijn bevindingen.

Het onderzoek steunt sterk op de data verkregen uit interviews. De data vanuit de kwalitatieve inhoudsanalyse is beperkt gebleven. De keuze om de bevindingen die ik heb geconstateerd te bespreken met de betrokkenen vanuit de gemeente, is een juiste geweest. Dit neemt niet weg dat de beperkte inhoudsanalyse een tekortkoming is in het onderzoek. Ik heb mij bewust met

name gefocust op de interacties tussen nachburgemeesters en het nachtleven en minder op de interactie tussen de gemeentes en de nachburgemeesters. De keuze om de autorisatie door gemeentes te onderzoeken door middel van een inhoudsanalyse van bestaande bronnen is met dit in het achterhoofd gemaakt, maar pakte door het gebrek aan bronnen niet goed uit.

Daarnaast heeft covid-19 een grote invloed op mijn onderzoek gehad. Het dichtgaan van alle horecagelegenheden en het invoeren van een avondklok maakte dat het nachtleven voor een lange tijd doodstil was. Ten eerste heeft het invloed gehad op de resultaten van mijn onderzoek. De wijze waarop de nachburgemeesters te werk gaan, viel tijdens het onderzoek voor een groot deel weg. Zij waren tijdens de onderzoeksperiode gebonden aan online contact en konden zich niet zichtbaar maken in het nachtleven. Hoewel ik tijdens de interviews bewust heb gefocust op de pre-corona periode, heeft het bijvoorbeeld voor de acceptatie van consumenten ontegenzegglijk invloed gehad. Tegelijkertijd merkte ik dat deze pauze van het nachtleven, ook voor een grote mate van reflexiviteit bij zowel nachburgemeesters, ondernemers, maar vooral consumenten heeft gezorgd. Het wegvallen van de vanzelfsprekendheid van een nachtleven maakte dat zij, door het af te zetten tegen de leegte tijdens de lockdown, op een heldere manier konden uitleggen wat het nachtleven voor hen betekent.

Ten tweede hebben de maatregelen van covid-19 invloed gehad op het proces van mijn onderzoek. Het plan om participerende observatie toe te passen en daadwerkelijk mee te lopen met de werkzaamheden van de nachburgemeesters was niet uit te voeren. Een grote aderlating aangezien ik verwacht dat deze data een waardevolle toevoeging had kunnen zijn aan de data verkregen uit interviews. Vooral het in kaart brengen van de interactie tussen de nachburgemeesters en de actoren die hij vertegenwoordigt, draagt bij aan een beter begrip van de relatie. Daarnaast brengt het doen van online interviews beperkingen met zich mee, zoals in het methoden hoofdstuk beschreven.

9.2.2 Maatschappelijke waarde

Met dit onderzoek heb ik gepoogd de rol van nachburgemeesters als vertegenwoordigers in het nachtleven te beschrijven en te onderzoeken. Deze vraag ontstond vanuit het gebrek aan kennis over de wijze waarop en wat de nachburgemeesters vertegenwoordigen. Daarbij stelde ik de vraag of de groepen die zij vertegenwoordigen deze positie wel accepteerden. Ik denk dat de antwoorden op deze vragen relevant zijn. Mijn onderzoek laat zien dat nachburgemeesters ieder op zijn eigen manier succesvol opkomen voor belangen van het nachtleven. Tegelijkertijd maken de resultaten van het onderzoek ook duidelijk dat er nog veel verbetering mogelijk is,

vooral met het oog op zichtbaarheid. Dit onderzoek legt de knelpunten van de vertegenwoordiging van nachtburgemeesters bloot en kan met name ondernemers en nachtburgemeesters helpen en stimuleren om beter samen te werken.

Dit onderzoek schijnt licht op een tot nog toe onderbelicht onderwerp. Nachtburgemeesters zijn initiatieven met veel potentie met het oog op de ontwikkelingen omtrent governance, waarbij overheden meer toenadering tot niet-publieke partijen zoeken. Vanuit gemeentes wordt uitgesproken meer aandacht te willen geven aan het nachtleven en daarin het gesprek met ondernemers aan te gaan. De nachtburgemeester kan in dit proces een essentiële schakel zijn en daarbij de belangen van de ondernemers en consumenten vertegenwoordigen. Het is daarom van groot belang om hier aandacht aan te geven. In veel steden staat het nachtburgemeesterschap nog in de kinderschoenen, maar dit onderzoek illustreert hoe waardevol deze positie kan zijn.

De resultaten van dit onderzoek naar nachtburgemeesters roepen bredere vragen op over de wijze waarop het openbaar bestuur dient om te gaan met vertegenwoordigingsposities zoals deze. Vergelijkbare voorbeelden zijn kinderburgemeesters, maar ook de minister van gehandicaptenzaken. Het zijn vaak democratisch gekozen vertegenwoordigers die opkomen voor specifieke belangen of groepen, maar buiten het traditionele representatieve systeem vallen en niet geïnstitutionaliseerd zijn. Dit onderzoek laat zien dat deze posities, met name in beleidsterreinen waarin betrokkenen zich niet herkennen in de overheid, van groot belang kunnen zijn. Zoals een nachtclubeigenaar die het gevoel heeft niet gezien en gehoord te worden door ambtenaren op het stadshuis. Een vertegenwoordiger met een tussenpositie kan een brug vormen tussen deze twee werelden. Zij kunnen zorgen, mits zij een legitieme positie hebben, voor kennis en begrip over en weer en mogelijk kunnen zij het gat verkleinen tussen de leefwereld van de festivalorganisator en de ambtenaar die zich bekommert om de vergunningen. Het verkleinen van het gat kan zorgen voor meer vertrouwen in de overheid bij betrokkenen en bijdragen aan het gevoel dat ook hun belangen een stem krijgen en worden vertegenwoordigd.

Toch blijven overheden, ondanks dat zij het belang van posities zoals deze benadrukken, voorzichtig in het steunen en gebruiken van deze initiatieven. In het geval van nachtburgemeesters werken zij vrijwel overal vrijwillig en worden zij ondanks hun ambities om invloed te hebben op beleid, maar beperkt betrokken. In de toekomst kan mogelijk worden gekeken om posities zoals deze toch op een vaste basis te subsidiëren en meer te betrekken in beleidsprocessen, iets waar ze op het gebied van het nachtleven in andere steden als New York en Berlijn al verder mee zijn. Hier ligt echter ook een verantwoordelijkheid voor in dit geval de

nachtburgemeesters en betrokken organisaties zelf, door het professionaliseringsproces verder door te zetten en zichtbaarder te maken dat zij van toegevoegde waarde zijn. De vraag of en in hoeverre lokale besturen dit soort initiatieven moeten institutionaliseren en structureel moeten financieren, is en blijft moeilijk. De bevindingen uit dit onderzoek kunnen mogelijk bijdragen aan deze discussie.

Daarnaast kan dit onderzoek bijdragen aan een in coronatijd weer opgelaaid debat over het nachtleven. Dit maatschappelijk debat wordt gedefinieerd in een discussie tussen veiligheid en vrijheid. Het onderzoek gaat in op de waarde van een goed nachtleven voor een stad, door verschillende actoren aan het woord te laten; hierin bleek vrijheid telkens de gemene deler. Ook laat het zien dat er vanuit het nachtleven veel onbegrip is over het beleid van gemeentes, dat zich te veel zou richten op veiligheid. Tegelijkertijd laten respondenten uit het nachtleven weten dat zij zien dat er bij de gemeente steeds meer welwillendheid is om te luisteren naar ondernemers om de gezonde balans tussen veiligheid en vrijheid te behouden. Het nachtleven blijft een heet hangijzer waarin verschillende belangen tegenover elkaar staan en gemeentes worstelen met de manier waarop zij dit moeten stimuleren en tegelijkertijd controleren. Dit onderzoek laat zien dat nachtburgemeesters hier als vertegenwoordiger een belangrijke rol in kunnen spelen.

9.2.3 Wetenschappelijke waarde

Naast de maatschappelijk waarde hebben de uitkomsten van dit onderzoek bovendien een wetenschappelijke waarde. Met dit onderzoek heb ik mij in het theoretisch debat van vertegenwoordiging gemengd. In mijn theoretisch kader heb ik verschillende theorieën over claims van vertegenwoordiging naast en tegen over elkaar gelegd. Hierbij heb ik de keuze gemaakt om de meest recente raamwerken van Guasti en Geissel (2019) leidend te maken voor het analyseren van mijn data. Dit onderzoek illustreert dat deze raamwerken in combinatie met enkele andere theoretische concepten, het mogelijk maken om op een heldere wijze claims van vertegenwoordiging in kaart te kunnen brengen. Met het toevoegen van concepten als mobiliteit en verantwoording heb ik gepoogd het raamwerk uit te breiden. Vooral mobiliteit, het feit dat de *claimed constituency* in eerste instantie de claim van vertegenwoordig wel moet herkennen om te kunnen accepteren of verwerpen, bleek een nuttige toevoeging.

De constructivistische benadering van vertegenwoordiging door middel van claims is een theoretisch perspectief dat zeer waardevol blijkt. Met name in de ontwikkeling waarin bestuurskunde zich nu bevindt. Het governance paradigma, het idee dat grenzen tussen publiek en privaat vervagen en traditioneel institutionele systeem onder druk komen te staan, is leidend

(Levi-Faur, 2012). De *claimmaking* theorie van Saward (2006) speelt hierop in en maakt ook vertegenwoordiging buiten traditionele systemen zichtbaar. Juist deze posities, tussen publiek en privaat in, zijn interessant met betrekking tot governance, dit onderzoek laat zien dat de vertegenwoordiging van deze posities kan worden onderzocht aan de hand van de gebruikte theoretische structuren. Ik heb hiermee een bescheiden bijdrage geleverd aan deze academische ontwikkeling.

9.2.4 Vervolgonderzoek

De focus van het onderzoek, vertegenwoordiging, is een belangrijk aspect van de rol die nachtburgemeesters spelen. Deze specifieke focus vertelt echter niet het hele verhaal van nachtburgemeesters. In de toekomst moet meer onderzoek gedaan worden naar de tussenpositie die zij innemen tussen gemeentes en nachtleven. In de eerste plaats moet er meer onderzoek gedaan worden naar de invloed die nachtburgemeesters hebben. Mede door mijn onderzoeksstrategie kan ik met mijn verkregen data hier geen uitspraken over doen. Een mogelijkheid zou zijn om steden met en zonder nachtburgemeester te vergelijken en een theoretisch model als Arnsteins (1969) *Ladder of citizen participation* toe te passen. Wanneer beter in kaart wordt gebracht op welke manier en in welke mate nachtburgemeesters invloed hebben op de relatie tussen de gemeente en het nachtleven, en invloed hebben op het beleid omtrent het nachtleven, kunnen de governance processen beter worden begrepen. In tegenstelling tot dit onderzoek is het hierbij van essentieel belang ook interviews met betrokken ambtenaren op te nemen in de data.

In de tweede plaats moet er verder onderzoek gedaan worden naar legitimiteit in relatie tot claims van vertegenwoordiging. De vraag wanneer vertegenwoordiging legitiem is blijft een academisch moeilijk thema. Naast dat groepen die worden vertegenwoordigd de claim moeten accepteren, blijkt het lastig aan de hand van andere aspecten legitimiteit te onderzoeken. De mate van verantwoording en mogelijkheid tot invloed op de vertegenwoordiging zijn lastige en vaak moeilijk te duiden aspecten. Een helder theoretisch raamwerk om de legitimiteit van een claim van vertegenwoordiging te bepalen ontbreekt vooralsnog. Een uitdaging voor toekomstig bestuurskundig onderzoek.

Referentielijst

Academische bronnen

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35(4), 216-224.
- Bovenkamp, H. van de, & Vollaard, H. (2015). De Democratische Kwaliteit van de Decentralisaties in het Sociale Domein: Gekozen en niet gekozen vertegenwoordiging. *Beleid & maatschappij*, 42, 102-121.
- Bovenkamp, H. van de & Vollaard, H. (2017). Representative claims in practice: the democratic quality of decentralized social and healthcare policies in the Netherlands. *Acta Politica*, 15(1), 1-23.
- Bovens M. (2005). Publieke verantwoording: Een analysekader. In: W. Bakker & K. Yesilkagit (Red.), *Publieke verantwoording. Regimes van inzicht en rekenschap bij de uitvoering van publieke taken* (pp. 25-55). Amsterdam, Nederland: Boom uitgevers.
- Bowens, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Chatterton, P., & Hollands, R. (2002). Theorizing urban playscapes: producing, regulating and consuming youthful nightlife city spaces. *Urban studies*, 39(1), 95-116.
- Cibin, A. (2018). Nightlife Neighborhood Conflicts in Zurich. Innovative Practice of Governance involving Night Ambassadors. *Bollettino della Società Geografica Italiana*, 14(1), 219-230.
- De Wilde, P. (2013). Representative claims analysis: theory meets method. *Journal of European Public Policy*, 20(2), 278-294.
- De Wilde, P. (2020). The quality of representative claims: uncovering a weakness in the defense of the liberal world order. *Political Studies*, 68(2), 271-292.
- Disch, L. (2015). The “Constructivist Turn” in democratic representation: A normative dead-end?. *Constellations*, 22(4), 487-499.
- Eshuis, J., & Edwards, A. (2013). Branding the city: The democratic legitimacy of a new mode of governance. *Urban Studies*, 50(5), 1066-1082.
- Evers, J. (2015). *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Amsterdam, Nederland: Boom Lemma uitgevers.
- Guasti, P., & Geissel, B. (2019). Saward’s concept of the representative claim revisited: An empirical perspective. *Politics and Governance*, 7(3), 98-111.

- Guasti, P., & Geissel, B. (2019). Rethinking representation: representative claims in global perspective. *Politics and Governance*, 7(3), 93-97.
- Hobbs, D., Lister, S., Hadfield, P., Winlow, S., & Hall, S. (2000). Receiving shadows: governance and liminality in the night-time economy. *The British Journal of Sociology*, 51(4), 701-717.
- Levi-Faur, D. (2012). *The Oxford handbook of governance*. Oxford, Verenigd Koninkrijk: Oxford University Press.
- Montanaro, L. (2012). The democratic legitimacy of self-appointed representatives. *The Journal of Politics*, 74(4), 1094-1107.
- Neuman, L. (2014). *Understanding Research*. Harlow, Verenigd Koninkrijk: Pearson Education Limited.
- Papadopoulos, Y (2012). 'The Democratic Quality of Collaborative Governance'. In D. Levi-Faur (Red.), *The Oxford Handbook of Governance* (pp. 512-526). Oxford, Verenigd Koninkrijk: Oxford University Press.
- Pierre, J. (2012). 'Governance and Institutional Flexibility'. In: D. Levi-Faur (Red.), *The Oxford Handbook of Governance* (pp. 187-200). Oxford, Verenigd Koninkrijk: Oxford University Press.
- Pitkin, H. F. (1969). *The concept of representation*. Berkeley, Californië: University of California.
- Rowe, D., & Bavinton, N. (2011). Tender for the night: After-dark cultural complexities in the night-time economy. *Continuum*, 25(6), 811-825.
- Saward, M. (2006). The representative claim. *Contemporary political theory*, 5(3), 297-318.
- Saward, M. (2009). Authorisation and authenticity: Representation and the unelected. *The Journal of Political Philosophy*, 17(1), 1-22.
- Saward, M. (2010). *The Representative Claim*. Oxford, Verenigd Koninkrijk: Oxford University Press.
- Seijas, A., & Gelders, M. M. (2020). Governing the night-time city: The rise of night mayors as a new form of urban governance after dark. *Urban Studies*, 58(2), 316-334.
- Shaw, R. (2015). Night as Fragmenting Frontier: Understanding the Night that Remains in an era of 24/7. *Geography Compass*, 9(12), 637-647.
- Thiel, S. V. van (2010). *Bestuurskundig onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum, Nederland: Coutinho.
- Urbinati, N., & Warren, M. E. (2008). The concept of representation in contemporary democratic theory. *Annual Review Political Science*, 11, 387-412.

Overige bronnen

- Algemeen Dagblad. (2019, 20 februari). *Honderden mensen dansen voor een beter uitgaansleven in Rotterdam*. Geraadpleegd op 15 februari 2021, van <https://www.ad.nl/rotterdam/honderden-mensen-dansen-voor-een-beter-uitgaansleven-in-rotterdam~afc74ba3/>
- Blom, E. (2019). *Wakers* (film). Zwolle: Nederland: Partij voor Cultuur
- Brabants Dagblad (2016, 9 september). *Tilburgse Nachtburgeneester blikt terug op eerste half jaar*. Geraadpleegd op 15 maart 2021, van <https://www.bd.nl/stadsgezicht-tilburg/tilburgse-nachtburgeneester-blikt-terug-op-eerste-half-jaar~a7b79224/>
- Gemeente Den Haag (2019, 2 juli). Beantwoording schriftelijke vragen. Geraadpleegd op 8 mei 2021, van https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/4/schriftelijke_vragen/516399?parent_event=593813
- Gemeente Zwolle (2015, 12 januari). Gemeenteraadsvergadering: Raadsplein info/Debat. Geraadpleegd op 10 mei 2021, van https://channel.royalcast.com/zwolle/#!/gemeente-zwolle/20150112_2
- Gemeente Zwolle (2016, 21 maart). Gemeenteraadsvergadering: Raadsplein besluitvormend. Geraadpleegd op 11 mei 2021, van https://channel.royalcast.com/zwolle/#!/gemeente-zwolle/20160321_1?topicFilter=J.%20van%20Nachtburgemeester%20van%20Zwolle
- Gemeente Zwolle (2016, april). Cultuurnota Zwolle 2016-2020. Geraadpleegd op 15 mei, van <https://www.zwolle.nl/vrije-tijd/kunst-en-cultuur/beleid>
- Keunen, Y (2021, 27 maart). Wie waakt straks over de Rotterdamse nacht? Opvolger gezocht voor nachtburgemeester Jules Deelder. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd op 16 juni 2021, van <https://www.ad.nl/rotterdam/wie-waakt-straks-over-de-rotterdamse-nacht-opvolger-gezocht-voor-nachtburgemeester-julesdeelder~a9dee2e1/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.bing.com%2F>
- Meliani, T., Klein, A., & S., K. (2020, 23 november). Wethouders grote steden: laat het nachtleven geen stille dood sterven. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 20 februari 2021, van <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/wethouders-grote-steden-laat-het-nachtlevens-geen-stille-dood-sterven~bc3c1b30/>
- Nandram, A. (2020, 21 juli). Hoe de progressiefste club van Nederland mikpunt werd in het antiracismedebat. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 25 februari 2021, van <https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/hoe-de-progressiefste-club-van-nederland-mikpunt-werd-in-het-antiracismedebat~b34fae70/>

- NU.nl. (2020, 29 september). *Nachtburgemeester: “het nachtleven staat te laag op de prioriteitenlijst”*. Geraadpleegd op 12 maart 2021, van <https://www.nu.nl/werk/6079908/nachtburgemeester-het-nachtleven-staat-te-laag-op-de-prioriteitenlijst.html>
- Omroep West. (2020, 15 maart). *[Naam nachtburgemeester] nieuwe nachtburgemeester van Den Haag*. Geraadpleegd op 12 maart 2021, van [https://www.omroepwest.nl/nieuws/4011680/\[naam-nachtburgemeester\]-nieuwe-nachtburgemeester-van-Den-Haag](https://www.omroepwest.nl/nieuws/4011680/[naam-nachtburgemeester]-nieuwe-nachtburgemeester-van-Den-Haag)
- Parool. (2020, 14 januari). *Nachtburgemeester Van der Geld sinds juni uit functie*. Geraadpleegd op 28 januari 2021, van <https://www.parool.nl/nieuws/nachtburgemeester-van-der-geld-sinds-juni-uit-functie~b7c5bd1f/>
- PIP Den Haag. (2018, 15 februari). *Haagse Nachtburgemeester René Bom geeft stokje door*. Geraadpleegd op 5 maart 2021, van <https://pipdenhaag.nl/blog/haagse-nachtburgemeester-rene-bom-geeft-stokje-door/>
- Rookruimte. (2020, 11 januari). *Aflevering 3 met cultuurwethouder Touria Meliani* (podcast). Geraadpleegd op 12 mei 2021, van <https://open.spotify.com/show/0lCYbcnE6rtd1fq61PfRc7>
- RTV Oost. (2018, 5 oktober). *[Naam nachtburgemeester] eerste Nachtburgemeester van Zwolle*. Geraadpleegd op 15 maart 2021, van [https://www.rtvoost.nl/nieuws/207531/\[naam-nachtburgemeester\]-eerste-Nachtburgemeester-van-Zwolle](https://www.rtvoost.nl/nieuws/207531/[naam-nachtburgemeester]-eerste-Nachtburgemeester-van-Zwolle)
- Stichting Nachtburgemeester Den Haag. (2019, juni). *De Haagse 5: visiedocument Nachtburgemeester Den Haag*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van http://www.haagsenachtburgemeester.nl/wp-content/uploads/2019/06/Nachtvisie_2019_online.pdf
- Swollenaer. (2019, 18 december). *Hé burgemeester, bevalt het u hier een beetje?* Geraadpleegd op 10 mei 2021, van <https://www.deswollenaer.nl/nieuws/rondjeswolle/217252/he-burgemeester-bevalt-het-u-hier-een-beetje>.
- Tubantia. (2021, 9 januari). *Hengelose nachtburgemeester neemt afscheid: ‘Je moet tegen desinteresse kunnen als je bij het stadhuis aanklopt*. Geraadpleegd op 17 maart 2021, van <https://www.tubantia.nl/hengelo/hengelose-nachtburgemeester-neemt-afschied-je-moet-tegen-desinteresse-kunnen-als-je-bij-het-stadhuis-aanklopt~a9a73f51/>
- Velde, M. van de & Dommelen, E. (2018). *Burgemeesters van de Nacht* (documentaire). Amsterdam, Nederland: AVROTROS/NPO 2 extra

Vermeer, B. (2020, 23 december). Tilburg heeft een jonge nachtburgemeester. *Brabants Dagblad* Geraadpleegd op 7 maart 2021, van <https://www.bd.nl/tilburg-e-o/tilburg-heeft-een-jonge-nachtburgemeester-en-nu-eens-niet-uit-weemoed-ik-denk-dat-het-harder-nodig-is-danooit~a38e1d0e/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

VPRO. (2018, 21 oktober). *30 jaar Dutch Dance: Pionieren*. Geraadpleegd op 28 mei 2021, van <https://www.vpro.nl/programmas/30jaardutchdance/kijk/afleveringen/aflevering-1.html>

Wollerich, H. (2019, 23 juli). Asser nachtburgemeester na dik half jaar aan kant gezet. *Dagblad van het Noorden*. Geraadpleegd op 16 maart 2021, van <https://www.dvhn.nl/drenthe/Asser-nachtburgemeester-na-dik-half-jaar-aan-kant-gezet-24676544.html>

Bijlage

Bijlage 1 Topiclijst interviews

Topiclijst nachtburgemeester

Introductie (voorstellen en uitleg onderzoek)

Nachtleven [stad]

- Omschrijving
- Gemeenschappen
- Vergelijking andere steden

Beleid Gemeente

- Ontwikkeling
- Verantwoordelijkheid gemeente
- Kennis

Nachtleven algemeen

- Belang nachtleven
- Problemen nachtleven
- Waardering nachtleven

Nachtburgemeesterschap

- Rol
- Relatie Gemeente
- Verkiezingen

Organisatie nachtburgemeester

- Structuur
- Subsidie

Vertegenwoordiging

- Begrip nachtleven
- Contact ondernemers en consumenten
- Werkzaamheden
- Belangen
- Groepen
- Acceptatie

Verantwoording (uitleggen verschillende gradaties)

- Controle mechanisme
- Zichtbaarheid
- Rechtvaardiging positie
- Kanalen vertegenwoordiging
-

Afsluiting

Topiclijst ondernemers en consumenten

Introductie (voorstellen en uitleg onderzoek)

Nachtleven [stad]

- Omschrijving
- Vergelijking andere steden

Nachtleven algemeen

- Omschrijving avond
- Redenen
- Gemeenschapsgevoel

Beleid Gemeente

- Belang gehoord
- Problemen nachtleven

Nachtburgemeester

- Bekendheid respondent
- Omschrijving rol
- Acceptatie positie

Vertegenwoordiging

- Gevoel vertegenwoordiging
- Contact nachtburgemeester
- Belangen respondent
- Mogelijkheid tot invloed

Verantwoording

- Verkiezingen
- Zichtbaarheid handelswijze
- Rechtvaardiging positie

Kwaliteiten en voorwaardes
nachtburgemeester

Afsluiting

Bijlage 2 Lijst respondenten

ZNB Interview nachburgemeester Zwolle op 9 april 2021

ZC1 Interview consument Zwolle 1 8 april 2021

ZC2 Interview consument Zwolle 2 20 mei 2021

ZO1 Interview ondernemer Zwolle 1 15 april 2021

ZO2 Interview ondernemer Zwolle 2 30 april 2021

ZO3 Interview ondernemer Zwolle 3 6 mei 2021

DHNB Interview nachburgemeester Den Haag 14 april 2021

DHC1 Interview consument Den Haag 1 12 april 2021

DHC2 Interview consument Den Haag 2 22 april 2021

DHO1 Interview ondernemer Den Haag 1 22 april 2021

DHO2 Interview ondernemer Den Haag 2 28 april 2021

ANB Interview waarnemend nachburgemeester Amsterdam 21 april 2021

AC1 Interview consument Amsterdam 1 20 april 2021

AC2 Interview consument Amsterdam 2 19 april 2021

AO1 Interview ondernemer Amsterdam 1 21 april 2021

AO2 Interview ondernemer Amsterdam 2 5 mei 2021

AO3 Interview ondernemer Amsterdam 3 12 mei 2021

ZB Gesprek beleidsadviseur Zwolle 28 mei 2021

DHB Gesprek beleidsadviseur Amsterdam 28 mei 2021